ВІСТІ
КОМБАТАНТА

3

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2008



Nadia Kostruba Estates Inc.



Заснувавши Фундацію в імені і у світлу пам'ять своєї коханої дружини Наді, я втілив в життя ідеали допомоги, якими ми керувались впродовж всього нашого щасливого подружнього життя.

Це підтримка і сприяння розвитку і діяльності

- української Церкви,
- суспільно-громадських і політичних організацій в Канаді і Україні,
- української молоді і студентства,
- видавничої діяльності УДО та СУМу,
- спонсорування важливих національно патріотичних проектів та проведення різноманітних акцій для процвітання України та добра українців у світі.

Евген Коструба
Президент Фундації

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 2008 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 3 (255)

ЗМІСТ

ст.

КОМЕНТАР

ЛЮДИ, ПОДІЇ, ОПІНІЇ

75-ЛІТТЯ ВЕЛИКОГО ГОЛОДОМОРУ

ДО 65-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ 1-ої УД УНА

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

НАШІ СУСІДИ–ПОЛЬЩА

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

ЧОРНОМОРСЬКА ФЛЬОТА

Закінчення на ст. 108

ВІСТІ КОМБАТАНТА

3

2008

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКТОР: Роман Колісник

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко. тел. (416) 247-5039

VETERAN'S NEWS, quarterly published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soildiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody - Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

УКРАЇНА
Ґудзій Василь
вул. О. Мишуги 9, кв. 10
79034 Львів
Україна
тел. (322) 70-00-36

АНГЛІЯ
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows, Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND
тел. (115) 981-8978

АВСТРАЛІЯ
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
1-800-216-9136


Коментар

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

ПРАВДА І ДВА ПАТРІЯРХИ В КИЄВІ

Промовиста в багатьох відношеннях подробиця. Після повернення з України, де він брав участь у врочистостях з приводу 1020-річчя хрещення Русі, патріярх Російської православної церкви Алексій скаржився на „прохолодний прийом" його керівництвом Української держави. І це при тому, що йому були виявлені всі знаки уваги найвищих українських посадовців, що він був запрошений на всі важливі заходи й урочистості. Бачте, його не зустрічав в аеропорту в Борисполі Президент України, як зустрічав він Вселенського патріярха Варфоломія. А те, що Алексія зустрічав голова Верховної Ради України Арсеній Яценюк–третя посадова особа держави–це, як з'ясувалося–йому вже не рівень! Високий московський гість претендував бути головною дійовою особою на українській землі в усьому сюжеті ювілейних заходів. Типова лінія поведінки й амбітних претензій для всіх російських достойників в українських справах. Вони нам диктують, чи маємо ми право претендувати на вступ до НАТО. Чи ми маємо противитися законодавчому введенню і наданню російській мові статусу другої державної. Вони нам диктують, як ми маємо ставитися до УПА і чи маємо ми право посмертно нагороджувати званням Ґероя України Романа Шухевича. Вони нам диктують, як треба нам ставитися до Полтавської битви (та ще й запрошують Україну спільно з Росією–врочисто!–відзначити ювілей тієї битви). Вони обурюються–та ще й в обурливій формі–висловлюють своє обурення нам з того приводу, що в Україні визріла ідея відзначити ювілей битви під Конотопом. Взагалі, до слова, вони дозволяють нам відзначати річниці лише тих битв, де нас, українців, було бито, але боронь Боже нам замахнутися на якісь урочистості з приводу тих подій, які принесли славу українському батальному мистецтву. Дуже дивні в нас сусіди. Бо ж сповідують вони або політичний дальтонізм (чи, може, його тільки нам збираються прищепити), або елементарне політичне мародерство й шантаж видають за буцім такий необхідний для нас патерналізм, бо, бач, геть недосвідчені та недорозвинені, ніяк не можемо і ради собі дати, і зорієнтуватися, де біле, а де чорне.

Повертаючися ж до справ церковних, Москва такого туману напустила, що в Україні невпинно зростає кількість дорожно-транспортних аварій. Бачте, й Українська Церква Київського патріярхату–неканонічна, розкольницька. А Московська церква в Україні–чи то пак Українська, але Московського патріярхату (от де юридичний нонсенс)–це не є елемент чужої держави на території нашої, ні–то, мовляв, єдино правильна, законна, канонічна і т. д., і т.п.; словом, рідна українська церква. Так ніби й не була наша церква під юрисдикцією Константинопольського патріярха, ніби цар

Петро І, топчучи всякі канони й мотивації, не передав її ґвалтовно Московській патріярхії. Відбулася така собі анексія українського православ'я за правом сильнішого, якої за епізодичною, вибірковою, російською історичною пам'яттю ніколи не було, бо згадки про це дають українцям усі канонічні, усі правові підстави і для себе, і перед усім світом кваліфікувати Українську православну церкву Київського патріярхату як єдино свою православну і єдино канонічну церкву.

Деякі очільники Російської православної церкви звинувачують релігійне життя в Україні як надзвичайно політизоване. Воно, очевидно, правильно, якщо брати до уваги те, що 2004 року саме у виданнях РПЦ говорилося про кандидата в Президенти України як про посланця сатани. Згадаймо тодішні й пізніші „хресні ходи" вірних Московського патріярхату, очолюваних священиками з політичними транспарантами й портретами кандидата в Президенти Віктора Януковича з написом на ньому „Син Божий". Псевдорелігійність таких і подібних моментів цієї конфесії, а також поведенція попів у їхніх церквах, а також те, що вони там городять (перепрошую, але наслухавшися того під час відвідин їхніх закладів, інакше це назвати не можна–українофобська риторика багатьох представників святенницького корпусу цієї загадкової церкви змушує згадати ґеббельсівські орації).

Отож, коли йдеться про надмірну політизованість релігійного життя в Україні від служителів цієї конфесії, то, як мовиться, лікарю вилікуйся сам.

Беззаперечно, патріярх Алексій II хотів би диригувати всіма святковими заходами в Україні; для нього звичним є вважати, що він приїхав з митрополії в свою провінцію. І, якщо сприймати його візит у проєкції до ієрархічно підпорядкованого йому митрополита Володимира (Сабодана), то, по суті, так воно і є. Однак маємо в Україні й цілковито незалежну від Москви й від Алексія II нашу Православну церкву Київського патріярхату на чолі з Святішим патріярхом Київським та всієї Руси-України Філаретом. І річ тут не тільки в тому, що сам патріярх Філарет і всі належні структури при ньому вважають церкву КП абсолютно незалежною від МП. А річ ще й у тому, що мільйони вірних так теж вважають. І тому КП–це не чиясь примха чи вигадка, КП–реальність. КП–це леґітимність, яку прагнуть заперечити, виходячи із міркувань суто політичних. От вам і „церква відокремлена від держави"!–як повчають усіх і в Росії, і в Україні. А тим більше: церква, мовляв, не має ніякого стосунку до політики. Це казки для віруючих. РПЦ–фактор політичний не меншою мірою ніж релігійний. От тільки удають і російські політики (чимало українських–теж!), і російський ієрарх з усією своєю ієрархією, що це зовсім не так, а той, хто посміє засумніватися в цьому–підлий атеїст, розкольник і взагалі слуга сатани. Певно, це тільки в Росії і в російській історії, і в сучасному російському житті так тісно переплелися церква й політика, входячи одна в

одне й будучи продовженням одне одного.

Але повернемося до наших справ. Тисячоліття хрещення Руси в нас украли–бо святкувалося воно чомусь (а ми знаємо–чому!) в Москві. Всі удавали, що хрещення розпочалося саме звідти. Буцімто не київська земля, не українська територія і наша людність сподобилися того. І ось велика несправедливість під час нинішніх урочистостей–КП на чолі з патріярхом Філаретом не були офіційно запрошені до участі в них. Навіть дуже обережний у висловах і завжди дипломатичний екс-президент України Леонід Кравчук запитує: як усі ми пояснимо вірним КП (а це–кілька тисяч церков!), що вони, мовляв, не канонічні. До речі, варто при цій нагоді зауважити, як витримано-дипломатично й раціонально повівся в цій ситуації патріярх Філарет. Він не загострював ситуацію, не нагнітав атмосферу, як це неодмінно зробили б, опинившися в такій ролі, очільники МП (ми це бачимо за ними постійно). Він провів молебен, присвячений ювілейній даті, біля Золотоглавого Михайлівського собору за кілька днів до офіційних урочистостей і заявив: якщо ви не хочете, щоб ми брали участь у всіх тих заходах урочисто, то ви не можете заборонити нам бути там приватно. Жодної роздратованої ноти, жодного деструктивного моменту з боку КП не вийшло.

Цікава думка прозвучала на сторінках газети „День" від відомого дипломата й письменника Юрія Щербака: „Думаю, що патріярх Алексій II шкодує, що здійснив візит до Києва. Стоячи на вічних схилах Дніпра, у тіні великого Володимира (пам'ятник київському князеві Володимирові Святославовичу, що зініціював хрещення Руси,–М.С.), повторюючи заклинання останнього російського царя „Оставьте бесполезные мечтания" („Полиште безплідні мріяння", М.С.), сказані напередодні розпаду імперії, він не міг не відчути свого безсилля і марноти неправедних зусиль. І, звичайно, Алексій II відчув подув холодних київських вітрів, бо приїхав на чужу канонічну територію, в країну, яка не хоче бути маріонеткою Москви".

Ясна річ, це–ніяка не гіпотеза: патріярх Алексій II в Києві виразно відчував, що в нього за спиною президент Медведєв і прем'єр Путін, міністерство закордонних справ Росії й міністерство оборони й ФСБ й інші служби. І питання придушення Української православної церкви КП й торпедування самої ідеї творення Української Помісної церкви–це таке ж пріоритетно-стратегічне питання російської політики, як і боротьба за те, щоб Україна не змогла вступити до НАТО.

Тут, у Києві, російський патріярх раптом з'ясував, що, незважаючи на істерично-екзальтовану поведенцію жіночок із МП, його сприймають в Україні й потрактовують не на рівних із Вселенським патріярхом Варфоломієм (а це–мінімум того чого він вимагав!), а як керівника православної церкви будь-якої держави, скажімо, Румунії чи Болгарії. Звичайно ж, візит Вселенського патріярха не розв'язав наших конфесійних проблем. Та й наївно було б сподіватися від цієї події такого ефекту. Але не можна недооцінювати ваги цього візиту. Українські

державці (передовсім президент України) виразно артикулювали й показали російському політичному істеблішменту й РПЦ, на кого взорується офіційний Київ як на леґітимного главу світового православ'я. І саме в столиці України від Вселенського патріярха прозвучало схвалення ідеї творення Української Помісної Церкви.

Як зауважує оглядач з питань релігії газети „День" Клара Ґудзик, патріярх Алексій не випадково не хотів їхати в Україну на ці врочистості, бо як наперед з'ясувалося, „це буде свято „не трьох братських народів", а „лише тільки" Києва, України. Саме так воно й сталося. Головними дійовими особами від церкви був патріярх Варфоломій, а від держави президент Ющенко. Патріярх Алексій мав роль третьорядну. Це факт. І це побачили всі. Одне слово, Москва–хоч і як вона цього не хоче–та все ж поволі втрачає позиції в Україні. Це виразно стало помітно на особливості церковного життя нашої держави. Це ж уявімо собі, як то патріярхові Алексієві II й російській політичній верхівці вислухати в загалом спокійній і дипломатично виваженій промові патріярха Варфоломія нагадування про те, що Київська митрополія перейшла до РПЦ супроти бажання вірян і духівництва внаслідок анексії України Росією. Це ж не апологет Київського патріярхату заявляв, а Вселенський патріярх. Аналітики оцінюють урочистості з участю Вселенського патріярха позитивно саме як увиразнення перспективи творення в Україні помісної церкви. Так, застерігають вони, це процес не одного дня, але він триває. Не треба бути наївними й думати, що все буде просто. Але–буде. Такі події, як „недоювілей" (за визначенням московських та промосковських церковних функціонерів) хрещення Руси леґітимізує українські прагнення.

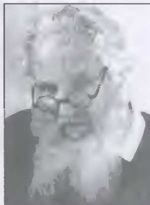
А що ж лишається політикам, які розігрують церковну карту?

Нещодавно почесний президент Києво-Могилянської академії Вячеслав Брюховецький нагадав такий анекдот із часів розпалу „холодної війни". Оголошено чемпіонат серед керівників держав світу з бігу на 100 метрів. Проте зголосилися в ньому взяти участь лише Рональд Рейґан і Леонід Брежнєв. Переміг Рейґан. Наступного дня в газетах США вийшла така інформація: „Відбувся чемпіонат світу з бігу на 100 метрів серед керівників держав. Блискучу перемогу здобув наш президент. Радянський Союз, представлений генеральним секретарем КПСС, у черговий раз продемонстрував свою неспроможність, посівши в забігу останнє місце". Радянські ж газети поінформували про це так: „На чемпіонаті світу серед керівників держав у складній, напруженій боротьбі керманич радянського народу, тричі Герой Радянського Союзу Л. І. Брежнєв посів почесне друге місце. Президент США Рейґан, ще раз продемонструвавши загальний занепад американського імперіялізму, виявився на фініші змагань передостаннім!" Хто з авторів інформації сказав неправду? Оце і є мистецтво політики: сказати правду, збрехавши.

„Недоювілей" хрещення Руси, що відбувся в час кволого політичного штилю, став найрейтинговішою подією в Україні. Це вже без анекдотів.

Олеся ПАСТЕРНАК

ВДЯЧНІСТЬ ЗА ПОРЯТУНОК
Євреї України визнали Андрея Шептицького „Праведником світу"



Про це під час прес-конференції повідомив головний рабин України Моше Реувен Асман. Навпроти центральної київської синагоги імені Бродського на честь митрополита УГКЦ посаджено дерево.

Акцію „Дерево життя" організувала єврейська громада України. Вона відбулася за участю представників християнських конфесій. За словами рабина Асмана, таким чином громада висловила подяку митрополитові Андрею Шептицькому (на фото) за порятунок сотень євреїв у роки Другої світової війни.

Учасники акції переглянули уривок з фільму Олеся Янчука „Владика Андрей", показаний у рамках Каннського кінофестивалю.

Як розповіли у Департаменті інформації УГКЦ, у своєму відеозверненні до Президента України, українського народу та членів єврейських організацій України єврей Курт Левін, врятований братами Шептицькими, наголосив, що митрополит Андрей і його помічники, ризикуючи життям, рятували євреїв не з якихось корисливих мотивів, а виходячи з глибокої віри й великої людяності. Видимим знаком безкорисливості, за словами Курта, є те, що митрополит Андрей наказував не примушувати єврейських дітей до того, щоб вони змінювали свою релігійну належність, а залишалися патріотами свого народу та вірними сповідниками віри батьків.

Митрополит Андрей Шептицький разом із братом Климентієм та монахами-студитами під час Голокосту рятував євреїв від смерті, чим піддавав смертельній небезпеці себе і свою сім'ю. Шептицький був автором відозви „Не убий", в якій засуджував антисемітизм і гітлерівську антиєврейську пропаґанду.

„Хочемо віддати належне цій людині,–сказав головний рабин України Моше Реувен Асман.–Ми повинні боротися не лише з антисемітизмом, ксенофобією, а й пам'ятати своїх героїв, нагадувати про них підростаючому поколінню".

В Ізраїлі Андрея Шептицького відмовилися визнавати „Правед-

ником світу". В Єрусалимі, у меморіяльному комплексі „Яд Вашем", присвяченому Голокосту, існує алея „Праведників світу". Там висаджено понад 15 тисяч дерев, кожне–на честь конкретної людини і назване її ім'ям. Питання про визнання Андрея Шептицького „Праведником світу" піднімається з року в рік спеціяльною комісією при „Яд Вашем". 2008 рік не став винятком, проте і цього разу більшістю в один голос комісія відхилила визнання митрополита Шептицького „Праведником". Після чергової „відмови" еврейська спільнота України вирішила посадити таке дерево в Києві.

НБУ випустив ювілейну монету, присвячену Роману Шухевичу

Національний банк України випустив ювілейну 5-гривневу монету із серії „Знамениті особистості України", присвячену генерал-хорунжому й головному командиру Української повстанської армії (1943–1950), військовому й політичному діячу Роману Шухевичу.



Як повідомляє прес-служба НБУ, монета виготовлена зі срібла, якість чеканки–„пруфф", маса–15,55 г, діаметр–33 мм, тираж–3 тис. штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети розташовано композицію стилізованої ламаної дороги, яка підіймається вгору, на фоні дороги напис „Слава Україні!", вгорі–Малий герб України і напис півколом–„Національний банк України", під яким–номінал і рік чеканки монети, а також позначення металу, його проби–Ag 925, маси в чистоті й логотип Монетного двору НБУ.

На реверсі зображено портрет Р. Шухевича на фоні стилізованого лісу, який символізує військовий опір окупантам і національно-визвольний рух на території України, а також розташовані написи: „Героям слава!" (праворуч), „1907/Львів/1950/Білогорща" (ліворуч) і – внизу півколом–„Роман Шухевич".

Автори ескізу–Володимир ТАРАН, Олександр ХАРУК, Сергій ХАРУК, автор моделі–Анатолій ДЕМ'ЯНЕНКО.

У 90-ту РІЧНИЦЮ ПРОГОЛОШЕННЯ УРОЧИСТОГО АКТУ ЗЛУКИ ВСІХ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

22-го січня 1919 року відбулося об'єднання двох суверенних українських держав–Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в одну самостійну соборну державу. Урочистий Акт Злуки Директорія проголосила на Софійському майдані Києва.

Що ж діялось історичного 22-го січня 1919 року на Софіївському майдані столиці України?

Вранці місто набуло святкового вигляду. На будинках державних установ майоріли національні синьо-жовті прапори. Вхід з Володимирської вулиці на майдан прикрасила тріюмфальна арка, увінчана старовинними гербами України та Ґаличини. Під звуки музики сюди підходили українські військові підрозділи, звідусіль стікалися люди, зібралося багато народу, що заполонив увесь майдан і прилеглі вулиці. З усіх київських церков прибули хресні люди. Опівдні навпроти Софійського собору з'явилися члени Директорії, Трудового Конґресу України, делеґація ЗУНР, представники дипломатичного корпусу. Із воріт Софії вийшло духовенство з хоругвами. Військова оркестра виконала гимн „Ще не вмерла Україна". У відповідь залунали вигуки „Слава!"

Текст цього історичного Універсалу про соборність такий:

В імені Української Народної Республіки проголошує Директорія цілому Українському Народові велику подію в історії нашої Української землі. Дня 3-го січня 1919 року в місті Станиславові Українська Національна Рада Західньо-Української Народньої Республіки, як представниця волі всіх українців Австро-Угорщини, і як найвищий їх законодавчий орган, святочно проголосила з'єднання Західньо-Української Народньої Республіки в одну суверенну Народну Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок наших західних братів, Директорія Української Народної Республіки рішила прийняти до відома це з'єднання і ввести його в життя згідно з умовами, які означено в ухвалі Української Національної Ради з дня 3-го січня 1919 року.

Від нині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західньо-Українська Народна Республіка і Надніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України. Від нині є єдина незалежна Українська Народна Республіка. Від нині український народ, увільнений могучим поривом своїх власних сил, має тепер змогу з'єднити всі змагання своїх синів для утворення нероздільної, незалежної

Української Держави на добро і щастя робочого народу.

22-го січня 1919 року в місті Києві.

Але радість Акту соборности не тривала довго, бо це був воєнний час, і на Україну сунула нова ворожа навала.

Хоч у проголошених словах Четвертого Універсалу та Акту соборности визріла довгоочікувана мрія багатьох поколінь українського народу і дійсністю стало бажання всіх тих, що віддали своє життя на жертівник віками оспіваного прагнення, та молода недозріла нація не змогла вдержатися та оборонити своєї держави.

Довгими роками свято Державности і Соборности України ціла українська спільнота пов'язувала з днем 22-го січня і відзначала урочистими Богослужбами та спільними академіями чи концертами, з відповідними промовами. Це було найбільше, найавторитетніше патріотичне свято від дати самого часу його підставової спонуки–тобто від 1918-1919 років. Це було самозрозумілим, коли поглянути на корінь цих святкувань, і цього ніхто ніколи серед українців, котрі жили поза територією, окупованою совєтами, не ставив під сумнів. Кожний раз ця дата пригадувала нам історичні події Першої світової війни та незмінну волю українського народу і його речників збудувати самостійну і соборну українську державу.

Ще навіть у перші роки після історичного 24-го серпня 1991 року ми незмінно відзначали і 22-го січня, але поволі, у завірюсі нових подій, нових свят, ми щораз менше надаємо увагу давнім датам і святам.

Про дати 22-го січня 1918-1919 років треба обов'язково пам'ятати, бо ті дні стали предвісником того, що здійснилось 24-го серпня 1991 року.

Сьогодні всі, котрим доля дозволила стати спадкоємцем Четвертого Універсалу і Акту соборности, мусять пам'ятати про те, що їхнім найважливішим завданням є зберегти його ідеї та не дати пропасти молодій Українській державі.

Ярослав КОЛОДІЙ

З листів до редакції

Лондон, 23.6. 2008

Шановний Редакторе!

Щиро дякую за поміщення моїх споминів з полону в Англії. Я тепер буду вдоволений, що це, що колись записував, було надруковане у „Вістях", як маленька частина історії полону дивізійників.

Пересилаю чек на $20.00 на пресфонд „Вістей комбатанта".

Остаюсь з побратимським привітом до вас.

С. Мединський

Ірина КИРИЧЕНКО, Катерина СЛІПЧЕНКО
Люблін

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ „УКРАЇНА" ВІДОМОГО ПОЛЬСЬКОГО РЕЖИСЕРА ГОФМАНА

„Роздоріжжя Европи" перетнулися 2-6 квітня в невеликому, проте історично вагомому місті Польщі–Любліні. На п'ять днів місто стало столицею документального кіно.



На дев'ятий Міжнародний фестиваль „Роздоріжжя Европи" з'їхалися режисери з 22 країн, аби представити свої напрацювання.

Кульмінаційною подією на заході стала все ж „Україна", проте польського виробництва. Почесний гість фестивалю Єжи Гофман на „Роздоріжжях Европи" вперше в Польщі представив фільм „Україна–народження народу". Попри те, що це була прем'єра в Польщі, першими глядачами картини стали все ж кияни. Гофман робив свій фільм для українців, тому вперше й показав його світові саме в нашій країні.

Польська публіка вітала картину гарячими оплесками стоячи. Укотре підтвердивши свою геніяльність, Гофман зумів зробити фільм про Україну, відірвавшись від польського історичного кута зору, а водночас завоювавши симпатії поляків.

Фільм складається із чотирьох частин, кожна з них триває годину. Перша–„Від Русі до України"–охоплює часовий проміжок від найдавніших часів до кінця XVIII століття, тобто від прийняття християнства в 988 році та побудови могутньої держави аж до часів гетьмана Івана Мазепи. „Україна чи Малоросія?"–друга частина серіялу, яка охоплює часовий проміжок від кінця XVIII до початку XX століття. „На віки разом" (третя частина)–про період, починаючи із закінчення військових дій у Східній Европі та Ризького миру 1921 року до конференції в Ялті 1945, яка визначила кордони та сфери впливів у Европі після 2-ої світової війни. Остання частина розповідає про шістдесят років найновішої історії України: від завершення 2-ої світової війни через виникнення незалежної України в 1991 році до президентських виборів та помаранчевої революції 2004-го.

Об'єктивно показавши корені українців від Київської Русі через шматування держави в наступні періоди історії та поневолення різними народами, Гофман ушанував тих, хто героїчно боровся за незалежність, незважаючи на те, чиїми вони були ворогами. Він підніс роль козацтва не лише для України, а й для Польщі, а за кадром „прочиту-

вався" смуток із приводу того, що поляки недооцінили козаків і не дали їм рівних прав у Речі Посполитій. Уперше в Польщі Гофман оцінив героїчну роль УВО, ОУН і болючої для поляків УПА. І хоча з багатьма фактами й інтенціями можна сперечатися, режисер світової слави своїм фільмом утверджує цілісність і незаперечність багатовікової історії українського народу.

Нагадаємо прем'єра першої частини кінотрилогії „Україна" відбулася два роки тому під час кінофестивалю „Молодість", де спричинила надзвичайно бурхливу реакцію публіки. Єжи Гофман розповів тоді, що він, як свого часу Винниченко, „не може читати українську історію без брому".

–Зняти картину мене надихнула книга Леоніда Кучми „Україна–не Росія",–зізнався Єжи Гофман.–Назва дуже здивувала: наприклад, я ніколи не сумнівався, що Україна–не Росія. Хотілося б, щоб у цьому не сумнівалися й інші.

До своєї першої художньої картини режисер встиг зробити 27 документальних стрічок. Тож документалістика–його перша любов.

Замовлення на фільм „Україна" вже подало чимало телекомпаній із різних країн, серед яких навіть російське незалежне телебачення. На сьогодні фільм уже переклали вісьмома мовами.

ЄЖИ ГОФМАН ПРО ФІЛЬМ

Імпульсом стала книжка Кучми, точніше не сама книжка, а її назва. Вона змусила мене задуматися та порівняти. Адже неможливо, щоб у Польщі хтось написав: Польща–це не Росія, чи не Німеччина. Це і так очевидно. Проте в Україні подібне часом не є очевидним. Кілька поколінь виховувалося на ідеології, що існує Великоросія і Малоросія, тобто і одне, і друге є Росією. Таке трактування історії має коріння у часах царату. Цю естафету перейняли історики Радянського Союзу.

Складність ситуації в Україні була також вагомим чинником, що спонукав узятися за фільм. Велика частина громадян України має російське походження. Незалежність не цінується, бо була легко здобута. Одна справа–здобуття незалежності, а інша–створення народу. І цей процес в Україні триває.

Не менш важливим було для мене значення для Польщі незалежної України. Адже історія впродовж не одного століття була в нас спільною. Козаки брали участь у битвах Польщі з Москвою, турками, татарами, шведами, і лише тоді, коли ми втратили козаків, то втратили і перевагу. Почали поступово програвати, аж поки не програли власної незалежности.

* * *

У першу чергу це фільм для українців. Попри весь трагізм польської історії, втрата державности тривала тут лише, або аж, з кінця

вісімнадцятого до початку двадцятого століття. Нам вдалося зберегти нашу шляхту, нашу інтеліґенцію, і завдяки цьому ми зберегли історичну пам'ять. Частина руської шляхти сполонізувалася, частина русифікувалася, і роль шляхти в Україні перейняли козаки. Де-факто від падіння Київської Русі, поза короткими фраґментами незалежності, оголошеної Центральною Радою, аж до оголошення незалежності тільки сучасна Україна здобула державність.

Для мене також не менш важливо, щоб поляки довідалися про історію своїх сусідів не тільки з точки зору власної історіографії, але й з точки зору не завжди для нас приємних моментів. Проте найважливіше, щоб громадяни України після перегляду того фільму якщо не відчули себе українцями, то принаймні громадянами України. Бо якщо хтось вибрав громадянсто якоїсь країни, то мусить бути до цієї країни лояльним. Хотів би, щоб це мало вплив на творення народу, творення нації.

І дозволило людям, які ще не можуть окреслити, ким вони є, вдихнути гордість зі свого минулого, перейняти її від своїх предків, бо тільки пізнання минулого дозволяє заглянути в майбутнє та досягти чогось у майбутньому. Нове покоління не оглядатиметься назад і не буде згадувати про взаємні кривди, але прагнутиме до пошуку спільних шансів у майбутньому. Можливо, я вже не доживу, проте тихенько сподіваюся, а може, якраз...

КОРОТКА БІОГРАФІЯ ЄЖИ ГОФМАНА

Jerzy Hoffman, народився 15 березня 1932 року в Кракові–польський кінорежисер і сценарист, почесний громадянин Бидгощу.

Походить з родини лікарів. Дитинство провів в Ґорліц. У віці семи років (1939 р.) був вивезений разом з родиною до Сибіру. У другій половині 40-х років переселився до Бидгоща. У 1955 році закінчив Інститут кінематографії у Москві. З 1954 року почав знімати документальні фільми, а з 1962 року–художні. У 1980 році став керівником кінематографічної групи „Зодіяк". Найбільш відомий як екранізатор романів Генрика Сенкевича.

Протягом своєї мистецької праці Єжи Гофман був удостоєний багатьма світовими нагородами і відзнаками. Має почесний титул „Заслуженого діяча національної культури".

Подано за ЗМІ

* * *

Народ наш-мов дитя сліпе із роду
Ніколи світу сонця не видав.
За ворогів іде в вогонь і воду.
Катам своїх поводирів віддав...

Леся Українка

УКРАЇНА ПАМ'ЯТАЄ–СВІТ ВИЗНАЄ

У 2008 році виповнюється 75-та річниця одного з найбільших злочинів проти українського народу–Голодомору-Геноциду 1932-1933 рр., заподіяного колишнім репресивним комуністичним режимом. У весняні дні 1933 року, коли вся природа пробуджувалася до нового життя, Україну огорнула нечувана біда: голодна смерть косила на добу більш ніж 25,000 осіб. У результаті заздалегідь спланованих дій–непосильних норм здачі хліба, вилучення усіх можливих харчів та унеможливлення допомоги ззовні–було знищено від 7 до 10 мільйонів українців.

Світове українство, не байдуже до заподіяної нашому народу кривди, розпочало відзначення цієї страшної трагедії ще в минулому році проведенням різних пам'ятних заходів, зокрема жалібних церковних служб, наукових конференцій і публічних виставок архівних документів, які підтверджують рукотворність Голодомору,–метою комуністичного режиму було не тільки підірвати наше коріння і зруйнувати основи народної моралі, але й знищити українців як націю.

Як відомо, пам'ятне відзначення 75-ої річниці Голодомору доходить свого завершення у листопаді цього року. У зв'язку з цим Конґрес Українців закликає усіх українців масово включитися до вшанування жертв сталінського режиму, а також звертається до своїх співвітчизників у різних країнах світу–донести правду про цей страшний злочин до світового співтовариства та активно працювати над визнанням урядами їхніх країн Голодомору 1932-1933 років геноцидом українського народу, як це вже зробило багато країн світу. У першу чергу це стосується авангарду української нації–української студіюючої молоді, а також молодечих виховних організацій, науковців, істориків, журналістів і патріотичних громадських організацій.

Не менш важливо активізувати дії українського уряду проти розповсюдження засобами масової інформації Росії, і зокрема у східних і південно-східних реґіонах України, неправдивої інформації про український Голодомор-Ґеноцид та подбати про якнайефективніше донесення правдивих історичних фактів до громадян України та відповідних установ різних країн світу.

Українці діяспори також занепокоєні питанням вчасного зведення в Києві пам'ятника та меморіялу в пам'ять про жертви Голодомору-Ґеноциду. І хоча під час зустрічі з представниками СКУ в Канаді у травні ц. р. Президент України висловив своє запевнення щодо терміну спорудження пам'ятника-свічки, українська преса та офіційні джерела повинні подавати широку інформацію про стан виконання цього важливого для всіх українців проєкту.

Не слід забувати й те, що особистий внесок кожного із нас у вшанування жертв більшовицького злочину та відновлення історичної пам'яті є важливим чинником відродження українського національного духу, який у великій мірі сприяє об'єднанню української нації. Тож засвітімо у наших серцях незгасиму свічку, щоб завжди пам'ятати найстрашнішу трагедію українського народу XX століття–Голодомор-Геноцид 1932-1933 рр.

Торонто–Нью-Йорк, 12 червня 2008 р.
За Світовий Конґрес Українців :
Аскольд Лозинський, президент,
Євген Чолій, перший заступник,
Стефан Романів, голова Міжнародного Комітету Голодомору
Віктор Педенко, генеральний секретар

Йосиф Сірка

НЕ СЛІД МОВЧАТИ–НІ УКРАЇНСЬКИМ ІСТОРИКАМ, НІ ПОЛІТИКАМ

75 річниця Великого Голодомору в Україні нервує противників незалежної України і активізує борців за справедливість щодо понад 10 мільйонів жертв від голодної смерти–як в Україні, так і поза її межами. На жаль, досі так виходить, що в далекій Канаді (яка визнала Голодомор ґеноцидом українського народу) краще знають і розуміють українське горе 1932-33 рр., ніж у близькій (братерській і сестерській–як це люблять називати деякі політики) сусідній Росії. Російські політики не тільки заперечують Голодомор, але й докладають значних зусиль, щоб у світі не визнавали його ґеноцидом. Дуже шкода, що великий сусід України поводиться так не по-сусідськи, не кажучи, що не по-братерськи, оскільки саме в партійних архівах Москви можна знайти історичні й незаперечні докази того, що Голодомор був ґеноцидом українського народу.

Цілковито по іншому підходять до цієї теми на далекому Заході! Першими, що заговорили й дослідили Голодомор в англомовному світі, були американські історики-дослідники Р. Конквест та Дж. Мейс, після яких появилися десятки авторів, що підтвердили Голодомор і поінформували світ про цю сплановану КПСС трагедію українського народу.

Доказом того, що на Заході не припиняється роз'яснювальна праця щодо цієї трагедії, є поява статті американського адвоката Андрія Семотюка з Лос Анджелес у канадській газеті „The National Post" (9 липня 2008) п. н. „The truth about the Ukrainian genocide" (Правда про український ґеноцид). Адвокат–знавець міжнародного права–наводить цитату з Конвенції ООН 1948 р. про Запобігання та Покарання щодо Злочину Ґеноциду, що ґеноцид є актом, „який виконаний з намі-

ром знищення цілої, або частини національної, етнічної, расової або релігійної групи і залучує такі методи, як вбивання членів групи або навмисно створенні умови життя для цієї групи, які є розраховані на її фізичне знищення". А. Семотюк звертає увагу читача на українського історика Станіслава Кульчицького, який арґументовано й незаперечно доводить, що вчинок Сталіна і його поплічників 1932-33 рр. в Україні був ґеноцидом українського народу.

Прикро, що саме політики російської Думи та деякі урядові чинники не тільки заперечують Голодомор в Україні, але провадять принизливу аґітацію проти визнання його ґеноцидом українського народу. Спроби умовити інших, мовляв, від голоду вмирали й інші–є нічим іншим, ніж лицемірством і недружелюбним актом до України, оскільки у Москві знають найкраще, що Голодомор був спляновaною акцією окупаційного режиму в Україні, спрямованою проти українського народу.

Про те, що Україна була окупована 1917 р. більшовиками і її розвиток проходив під окупаційним режимом КП(б), вже переконливо писав Микола Дорошко у „Дзеркалі тижня", ч.41, 2007р. („Чи був більшовицький режим в Україні окупаційним?"). А, що акція голодомору була спрямована виключно проти українського народу, говорять партійні документи, з-поміж яких відомі відкриття О. Надоші та В. Гонського, які, досліджуючи партійні документи щодо організації ґеноциду голодом, пишуть: „І вжахнулися: ці документи виходили та діяли абсолютно узгоджено і синхронно! За принципом: 1) партія забирає в українського селянина весь хліб; 2) торгзін забирає в нього все золото і гроші! Далі–аналіз власне організації роботи партії і торгзіну додав ще пунк 3): але зробіть все так, ЩОБ ХОХЛИ ВСЕ ОДНО НЕ ВИЖИЛИ (О.Надоша та В. Гонський „Голодомор–це не тільки 7 мільйонів життів, а й 66 тонн золота, 1439 тонн срібла, діяманти, антикваріят тощо." (*Українська правда*, 5.1.2007 р., підкр. йс).

Документів, які підтверджують цілеспрямованість політики КП(б) проти українського народу вистачає, щоб не тільки світові, але й Росії довести, що спляновaний ГОЛОДОМОР в Україні 1932-33 рр. був ҐЕНОЦИДОМ.

Слід сподіватися, що знання українських істориків дійдуть і до українських політиків, обов'язком яких і є захищати інтереси держави, а не власного бізнесу.

Шлях до визнання ГОЛОДОМОРУ був довгим і важким, від заперечення його до ствердження прийшлося чекати десятиліттями. Слід лише активніше інформувати світову громадськість про нові відкриття документів, які повністю підтверджують–ГОЛОДОМОР був ҐЕНОЦИДОМ і це буде вшануванням тих понад 10 мільйонів жертв, які сам Сталін підтвердив Черчилеві.

Микола СИМЧИЧ,
чл. НСЖУ і НСПУ, м. Івано-Франківськ

PRO FIDE ET PATRIA

„ЗА ВІРУ І БАТЬКІВЩИНУ"–такою пропам'ятною медаллю, виготовленою дивізійниками діяспори, нагородив голова Івано-Франківської станиці колишніх вояків 1-ої Української дивізії Української Національної Армії, Володимир Малкош, найактивніших учасників урочистості, що відбулась наприкінці травня в приміщенні Обласної державної філярмонії на честь 65-річчя утворення дивізії. Зокрема, ці медалі вручено народним артистам В. Пірусу, М. Кривеню, авторові цих рядків та іншим. Чи не вперше після багатьох десяків літ сибірської каторги, поневірянь, цькувань, переслідувань, злиденного виживання, замовчувань, оббріхувань, провокацій і обструкцій горстка дивізійників, яких, до речі, залишилось близько 200 чоловік, спромоглися відзначити свій ювілей справді урочисто, справді святково, з глибоким розумінням і підтримкою якнайширших верств населення Прикарпаття.

На сцені переповненого концертного залу філармонії, окрім згаданих народних артистів, з теплими словами привітань, моральної підтримки і високопрофесійних концертних номерів виступили заступник голови обласного Народного Руху України Ярослав Єфімчук, письменник Микола Симчич з розповіддю про творчу співпрацю з В. Малкошем у пляні висвітлення правдивої історії про дивізію і відсічі наклепникам з російськомовних закордонних видань, а також і з віршем „Дивії „Галичина" у авторському виконанні, керівник обласного телебачення „Галичина" Ольга Бабій, відомі співаки–заслужена артистка України Ольга Велка та лавреат республіканських і міжнародних фестивалів М. Петрик, вокальний ансамбль „Смерічка" Центрального міського Народного дому (керівник Леся Мельник, батько якої теж був дивізійником), вокальний ансамбль „Черемош", хорова капела „Сурма", тріо бандуристок „Намисто" (кер. Надія Нестерук), студія українського танцю „Франківчанка", аматорський танцювальний колектив „Галицькі візерунки" та ін. За сценарієм п'єси „Пам'ять серця" (автор–дивізійник Михайло Мулик) було інсценізовано уривок про історичні події створення дивізії „Галичина", зокрема про роль одного з головних її творців–відомого вченого-географа, голову Українського Центрального Комітету, а після війни ще й творця „Енциклопедії Українознавства" професора Володимира Кубійовича. Багато зусиль і творчої наснаги доклали головний режисер урочистості директор Івано-Франківського театру фольклору, народних свят і видовищ Наталя Тихонова, режисер Валентина Яковишин, ведучі театралізованого концерту Уляна Трощук та Роман Харандюк.

На жаль, не обійшлось без „ложки дьогтю", якою слугувала для інтересів відверто антиукраїнських сил горстка людей з червоними шматами, антидивізійними лозунґами і закутаними в полотняні шмати обличчями (якщо вони у них є). Про замовний відверто промосковський характер цієї т. зв. „протестної акції" свідчить той факт, що раптом появились російські медійники з телекамерами і вже ввечері саме цей епізод був у центрі уваги в інформаційних повідомленнях на російських телеканалах.

Жителі Івано-Франківська співчутливо дивились на цих людей і намагались пояснити їм різницю між нашою европейською демократією і їхньою „керованою", тобто прокремлівською, бо якби українці в Москві чи якомусь обласному центрі Росії спробували протестувати проти вшанування власовців, чи інших їм подібних військових формувань „СС", в яких нараховувалось понад півтори мільйона росіян, то таких протестувальників в кращому разі добре відлупцювали б, а в гіршому новоявлені, але дуже агресивні російські неофашисти розправились би з ними в дусі своїх гестапівських попередників, з якими ще перед війною енкаведисти підписували договори про співпрацю, влаштовували спільні паради, обмінювались досвідом як краще „обустраівать концлагеря", катувати людей за найменший прояв свободи слова чи віросповідування. Промовистий приклад–Ногінськ, де омонівці (це ж бо державні структури!) поламали руки і ноги монахам проукраїнського православного віросповідування і скалічених викинули на вулицю з їхніх приміщень. „Не вказуйте нам, як ми маємо трактувати нашу історію, не робіть собі бізнесу на паплюжені наших національних героїв, не провокуйте міжетнічних чи ідеологічних конфліктів",– просили прикарпатці людей, закутаних у полотняні шмати.

Щоправда вже під вечір, коли всі мирно розійшлись, до мене підійшов старенький пан інтеліґентного виду і схвильовано сказав: „Не розумію, чому наша молодь так байдуже ставиться до антиукраїнських акцій червоних. Невже в нас перевелись справжні українські патріоти? Та якби отаке паскудство червоні вчинили в передвоєнному Станіславові, то ми б їх так відкопнякували, що їм більше не захотілось би влаштовувати провокації ні за які гроші... Хоча часи не ті, та й знання з історії поповнились, зокрема про дивізійників, які боролись „За Віру і Батьківщину" і про червоних, які практично зростили німецький фашизм, підкормлюючи його хлібом, відібраним в українських селян, яких тільки впродовж 1932-1933 років штучним голодомором було знищено понад 10 мільйонів. Тому наша молодь мудро вчинила, не піддавшись на провокації, адже фактично червоні, протестуючи проти фашизму, протестували самі проти себе, проти злочинів перед людством, особливо ж перед українським народом, над яким чинили геноцид..."

„І цей незаперечний історичний факт визнали провідні країни світу",– доповнив я думку поважного старенького пана інтеліґентного виду.

„Потрібно, щоб і упівців, і дивізійників визнали на державному рівні і надали їм пенсії, на які можна було б прожити і бодай хоч трохи підлікуватись",–не вгавав старенький пан.

„У своєму виступі пан Малкош повідомив,–відповів я,–що Богородчанська районна влада прийняла офіційну позитивну ухвалу щодо дивізійників, і представники Івано-Франківської обласної і міської влади, зокрема депутат обласної ради Ольга Бабій у своєму виступі і секретар міської ради Василь Бойчук, якому чомусь не надали слова, хоча він є ініціятором рішення про визнання дивізійників борцями за незалежність України, в розмові з журналістами теж висловились на підтримку дивізійників. Отже, будемо сподіватись, що добрий початок у цьому напрямку зроблений. Тепер потрібно, щоб засоби масової інформації активніше розвивали цю тему як в історичному, так і в пляні соціяльного забезпечення цієї категорії людей".

„А якої думки про дивізійників Ваш родич, леґендарний сотенний УПА Мирослав Симчич-„Кривоніс"?",–несподівано запитав мій невідомий співрозмовник.

У моєму журналістському диктофоні саме був записаний голос „Кривоноса", який, на жаль, через технічні причини ми не змогли озвучити у філармонії. Тож не лише старенький добродій, але й випадкові люди, що були в цей час присутні на площі поблизу міської ратуші, мали змогу послухати голос „Кривоноса": „Дивізійники–це ті ж патріоти, що і вояки УПА, бо всі чудово розуміли, що після Сталінградської битви німці програють війну. Оскільки УПА не мала змоги обмундирувати, забезпечити зброєю, прохарчувати, а головне–вишколити таку велику кількість молоді, яка виявляла бажання воювати за Українську Самостійну Соборну Державу, то провід ОУН-УПА дав дозвіл записуватись до дивізії „Галичина" з розрахунку на те, щоб отримати вишкіл і зброю і сформуватись у бойову армію, готову відстоювати державність України".

З ІНТЕРВ'Ю ВОЛОДИМИРА МАЛКОША, ГОЛОВИ СТАНИЦІ БРАТСТВА ДИВІЗІЙНИКІВ У ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ З МИКОЛОЮ СИМЧИЧОМ

М. С. : *Які побажання хочете висловити українській молоді і владі?*

В. М.: Ми, дивізійники, виступаємо за примирення всіх учасників бойових дій у Другій світовій війні. Адже примирились такі відвічні вороги як французи і німці. То чому ми, українці, не можемо примиритись у своїй Українській державі? Ми також за однакові права всіх учасників бойових дій, незалежно на якому боці вони боролись за Україну. Однак, ветерани червоної армії, яких очолює генерал Ґерасімов, виступають проти такого примирення. Добре, що хоч та частина ветеранів,

яку очолює відомий український вчений академік Ігор Юхновський, теж виступає за примирення. Ми, колишні вояки, повинні бути згуртовані, бо лише спільними силами можна добитись справедливости від держави, особливо тепер, коли прийшла для нас незабезпечена старість, коли нас обсідають хвороби і бідність, коли з кожним роком нас стає все менше і менше... Отже, ми виступаємо за те, щоб усі учасники бойових дій мали однакові пенсії і пільги, тобто, щоб Україна нарешті подбала не лише за ветеранів червоної армії, але і за нас, колишніх упівців, дивізійників, підпільників. Такі позиції і вимоги відстоюють і інші наші обласні Братства, зокрема Львівське Братство УПА, яке очолює колишній дивізійник, а після Бродів ще й вояк УПА–Олесь Ґуменюк, а також Братство ОУН-УПА Київщини, де головує теж наш побратим-дивізійник, а після бою під Бродами ще й упівець, близький соратник Головнокомандувача УПА Василя Кука і Слави Стецько, син офіцера УГА–Орест Васкул.

Щодо молоді, то вона тепер має свободу і може пізнавати, як живуть на Заході і як живуть у Росії, куди нас вперто тягнуть проросійські прокомуністично-олігархічні політики. Я думаю, що передусім молодь повинна боронити свою незалежну державу, бо як сказав Великий Кобзар Тарас Шевчечнко: „У своїй хаті–своя правда". Ми повинні бути у спілці тільки з тими народами, які не хочуть загарбати Україну і не прагнуть поміняти нашу мову на якусь іншу. Без рідної мови нація перестає бути нацією, народом. Ми повинні жити в Европі. А щоб бути стійкими і переконаними у своєму виборі, молодь повинна досконало вивчати історію України і розвивати і зміцнювати нашу національну ідею, яка каже, що ми українці повинні мати свою Самостійну Соборну Українську Державу. Але держава без власної землі і без національних багатств–це не держава. На жаль, українську землю і українські природні багатства дико розграбовують–розкуповують олігархи, переважно з Росії. Втрата землі і мови–це втрата себе, своєї національної ідентичности. Маємо всі разом підтримувати державну незалежність України так само завзято, як ми це зробили підчас Помаранчевої революції. За всяку ціну–незалежність України, бо інакше ми станемо рабами інших народів, інших держав. Український народ є дуже здібний, але через багатовікову бездержавність його найкращі і найздібніші сини змушені були працювати на зміцнення чужих і навіть ворожих нам держав. Тепер, як сказав Великий Каменяр Іван Франко: „Нам пора для України жить!" Ми заслуговуємо того рівня життя, якого досягли наші сусіди чехи, поляки, прибалти. В єдності сила народу!

* * *

„Якщо ми хочемо, щоб нас шанували інші, ми повинні навчитися поважати самі себе".

Павло Загребельний, письменник

ЛИСТ З ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Минулі два тижні були для мене напружені. Великдень перешкодив нам святкувати 65-ту річницю організації дивізії „Галичина" і ми тут в Івано-Франківську перенесли свято на 24 травня. Це була субота, швидше не змогли бо нам дали тільки на той час залу філармонії. Домовилися з мистецькими ансамблями, режисером і окремими артистами. Велика заслуга побр. Михайла Мулика, який ще в молодості брав участь в аматорському театрі. Ми надрукували й розклеїли плакати а також підготовили запрошення, на яких прийшлося замазати текст „Управління культури обласної державної адміністрації", бо хтось повідомив Київ (прочитав на плакатах). Ось такі справи.

Святкова академія вийшла на славу, нас підтримали дехто з влади та інші відомі люди, а інші помогли грішми. Крім цього, прийшлося нам виступати по місцевому радіо та телебаченні, а нас підтримали деякі місцеві молодіжні громадські організації, влаштували пресконференцію з засобами масової інформації, навіть центральної, піднявся зі всіх сторін крик, а місцеві комуністи вийшли зі своїми прапорами та плакатом „фашизм не пройде". Прибігла міліція, щоби їх боронити. А наступного дня, у неділю, святковано „день героїв", в якому ми теж брали участь (мені, як звичайно, не дали виступити), але через дві години ці молодіжні організації, Козацькі організації та Всеукраїнське Об'єднання Ветеранів, влаштували додаткове „свято героїв", присвя-

24 травня
Приміщення обласної державної філармонії поч. о 16^00

65
років
Першій Українській Дивізії
"Галичина"

Організатор:
обласна громадська організація
"ПОКЛИК НАЦІЇ"
За підтримки:
ГО "Патріот України"
МГО Українське козацтво
"Галицька Січ"

25 травня
Віче-марш дивізійників
Вічевий майдан поч. о 16^00
Панахида
Меморіальне кладовище
поч. о 17^30

Медіа партнери:
РепортеР
галичина

чене Дивізії, і, що дивно, влада дозволила.

31 травня наступної суботи я їздив до Львова, щоби святкувати з львів'янами спільно 65-річчя Дивізії. Було нас усіх в церкві св. Юра біля 30 дивізійників, пізніше поїхала на Личаківський цвинтар половина з них. Всі вже старі та немічні. Зате було 5 польських автобусів з туристами до польського цвинтаря „obroncow Lwowa". Священик в церкві дуже патріотично і прихильно говорив проповідь. Пізніше я відвідав „Ґалерею українського військового однострою" на площі Ринок, 40; знаменита, крім одностроїв, багато фотографій.

Мала надія, щоби влада визнала дивізійників борцями за волю України, хіба би щось там раптом змінилося. Поки що все йде дуже поволеньки вперед. Робимо все що можемо.Тримаймося.

Володимир Малкош



ВЕЛИКА КОЛЬОРОВА АФІША

Зліва: Петро Мартинюк, Василь Ґерула, Дмитро Марусяк, Зенон Вовчук, Володимир Малкош, Михайло Мулик.

ПРОГРАМА СВЯТКУВАННЯ
65-ї РІЧНИЦІ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

24 травня 2008 р. **Філармонія**

1. Музична фонограма.
2. Ведучі про дивізію, її борців і ювілеї.
3. Музична фонограма.
4 Мій вірш–матері.
5. Уривок з п'єси „Пам'ять серця" (жінка, дитина, свічки).
6. Музична фонограма „Коли ви вмирали".
7. В. Пірус „Пам'яте".
8. Ведучі–пам'ять жива, життя продовжується.
9. Вокальний ансамбль „Черемош" ЦНД:
   „Засяло сонце золоте"
   „Марш дивізії".
10. Музична фонограма–марш.
11. Внесення прапорів: державного та дивізії „Галичина".
12.ГИМН України (запис).
13. Доповідь голови станиці В. Малкоша.
14. Співдоповідь–письменник Микола Симчич.
15. Марш на винесення прапорів.
16. Винесення прапорів.
17. Уривок з вистави „Засідання управи".
18. Муніципальне тріо бандуристів.
19. Уривок з вистави „Віче".
20. М. Кривень–„Червона калина".
21. Танцювальний колектив „Візерунок"–Козачок.
22. Ольга Велка
23. Хор медичної академії „Сурма":
   „Ой у лісі на полянці"
   „Подай, дівчино, руку на прощання"
   „Сурми кличуть в бій".
24. Ведучі про Україну.
25. Мирослав Петрик.
26. Танцювальний колектив „Франківчанка".
27. Ведучі.
28. Хор „Сурма"–„Боже Великий, Єдиний".

Роман МАКІТРА

ПАМ'ЯТЬ ЗАВЖДИ ЖИВА

В середу, 30 квітня 2008 р., в Ґалерії військового однострою на площі Ринок відбулося відкриття експозиції зразків мундирів вояків Дивізії „Галичина", присвячене 65-ій річниці її створення. Там можна було побачити стандартниий польовий однострій поручника Дивізії, бойовий маскувальний мундир стрільця, а також форму генерал-поручника УНА. Представлено численні збільшені копії фотографій, що ілюстрували історію Дивізії, її утворення, вишкіл, побут і бойовий шлях її вояків, а теж деякі пам'ятки спорядження.

Мундири добре й до найменших подробиць докладно відтворені. Адже зрозуміло, що такі реліквії не збереглися під московською окупацією дотепер. Це в 2002 році Богуслав Любів присвятив свою енерґію, знання, час та й кошти на створення виставки українських військових однострої в. Відомо, що військові реліквії УСС та УГА, які зберігались в національному музею, були знищені більшовиками. Отже, пан Любів поставив собі за мету відновлення пам'яті про наші військові формації шляхом докладного відтворення тодішніх мундирів. Ясно, що втілення в життя цього наміру вимагало великих знань, історичних студій–але і багато праці, щоб в найменших подробицях добитися історичної достовірности, не лиш в загальному вигляді, але й підборі таких краски і фактури мундирових матеріялів, щоб відповідали тодішнім. Завдяки його невтомним старанням можемо тепер побачити, як виглядали однострої українських формувань, починаючи з



„Соколів" з-перед 1-ої світової війни, через стрільців УСС і УГА, аж до вояків Дивізії „Галичина".

В день відкриття виставки її відвідав гурт дивізійників, на чолі з головою Львівської станиці Михайлом Бендиною. Вони засвідчили повну відповідність експонатів з автентичними зразками, згадали молодість і високо оцінили труд пана Любіва.

Тут доцільно згадати, що у Львові є ще один музей присвячений пам'яті Дивізії, створений І. Федиком, при допомозі ветеранів УД, при школі ч. 34 ім. М. Шашкевича.

ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Легіонерам 1-ої Української Дивізії „ГАЛИЧИНА" присвячую

Терези долі-незбагненна штука:
То сяйво мрій, то урвища круті,
Та є свята Ісусова наука-
За істину вмирати на хресті.

Ми не фанати, не сліпці-прочани,
Не стадо, що чека проводиря,
Ми відчайдухи, хлопці-галичани,
Нас повела провісниця-зоря.

На зламі двох світів за Україну
Ще від часів Данила-короля
Ми-леви, а не круки на руїнах,
Не лицедії на дрібних ролях.

Казали батько: „Армія потрібна,
Модерна зброя, вишколу ґраніт..."
Зове сурма небесна і побідна:
„Лиш хто борець, той здобуває світ".

Чужі мундири та серця вкраїнські,
Ми-леґіон, як січові стрільці!
Ми в бій пішли не на поля чужинські,
Ми-лицарі, а не дрібні купці.

За місто лева ми стаєм крицево,
Кривава посіч пада на поля.
О, Броди, броди... в пекло, а чи в мрево...
Чорніє небо і горить земля.

А нам лише по двадцять, нам дівчата
Плетуть вінки над Прутом і Дністром
Кохання пісня гасне непочата,
І матері ридають за столом.

Катам червоним ми плюєм у вічі
Від Берестечка, Крут і в майбуття...
Їм не збагнути: з програної січі
Зроста жертовник Волі і Життя.

Триває бій, хоч відгули гармати,
Бо невмируща істина свята:
Щоб не померла Україна-мати
Ми прихиляєм небо у жита.

Микола СИМЧИЧ

ШТАБ ФОРМУВАННЯ
С.С. Стрілецької Дивізії „Галичина"

Львів, дня 15. липня 1943 р.

Денний наказ

для добровольців С. С. Стрілецької Дивізії „Галичина"

1) Негайно після прибуття до Львова всі покликані мають зголоситися в цілі реєстрації їх персоналіїв до Штабу Формування вул. Паркова[1] ч.10.

2) Після реєстрації треба зайняти призначені приміщення:

а) всі колишні старшини (місце покликання Брінн), як також лікарі, дентисти, аптикарі, ветеринарі (місце покликання Штеттін) спрямовуються до Військового приміщення 4 вул. Абрагамовича[2]. Командант приміщення сотн. Петро ПАСІКА.

б) Усі високошкільники і матуристи (місце призначення Брінн) спрямовуються до Військового приміщення 5 вул. Булярна 5 (Гандельсштрассе[3]).Командант приміщення хор. Микола ДУЖИЙ.

в) Колишні підстаршини (місце поклинння Штральзунд) спрямовуються до касарні XX Гартенштрассе[4]. Командант приміщення пор. Остап ПАВЛІВ.

г) Коли б прибули скорше люди, які є покликані на 19.7.43 до Гайделягер, то мають зголоситися у Військовому приміщенні 13 вул. Клепарівська 13. Командант приміщення вістун Михайло ПАРТИКЕВИЧ.

3) В приміщеннях підлягають усі покликані наказам команданта приміщення і військовим стійкам.

4) В неділю 18.7.43 відбудуться:

година 8-ма Служба Божа при Гербстштрассе[5];
година 10-та велика відправа перед Оперним театром;
година 11.30 перемарш перед Губернатором коло будинку сойму.

(Поодинокі накази до цієї служби видасть полк. БІЗАНЦ.)

Зараз же після цього відмарш до приміщення на обід.

5) Завагонування колишніх старшин, а також і високошкільників і матуристів (місце покликання Брінн) відбудеться від год. 14.00 до 16.00 на вантажному двірці І.

6) Завагонування колишніх підстаршин, а також й лікарів і т. д. (місце покликання Штральзунд і Штеттін) відбудеться від год. 19.00 до 21.00 на вантажному двірці І.

СТАРШИНИ І ВОЯКИ С. С. ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Покажіть своїм виступом, своєю поставою і своєю дисципліною у ЛЬВОВІ, в часі подорожі до РАЙХУ і в часі Вашого вишколу, що Ви належите до СС ЗБРОЇ, і Ви, по великим зразкам КОМБАТАНТІВ ГАЛИЦЬКОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ АРМІЇ, є готові виказати як і вони таку ж жертвенність, дисципліну і хоробрість.

підпис: Др. ШУЛЬЦЕ
С. С. Гавптштурмфюрер.

За згідність: інж. ПИНДУС

Тепер: [1] Листопадового Чину, [2] Бой-Желенського, [3] О. Нижанківського
[4] У. Самчука, [5] Дмитра Вітовського.

ВІДЗНАЧЕННЯ 65-РІЧЧЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА" У ЛОНДОНІ, ОНТАРІО

Цю дату рішили відзначити кол. дивізійники разом з відділом Ліґи Українців Канади, до якого більшість з них належить, під патронатом Конґресу Українців Канади (КУК). Відзначення відбулось у неділю 13 липня в Українському Культурному Центрі.

Цього дня в Українській католицькій церкві Христа Царя, після Служби Божої, Панахиду за загиблих вояків Дивізії під Бродами відслужив о. Ігор Петрик. Підчас Панахиди почесну стійку з прапорами тримали Михайло Савчук від ЛУК і дивізійник Павло Семенюк.

Святкову програму в Українському Центрі, о год. 2.30 по полудні, розпочав вступним словом голова відділу ЛУК і представник Братства дивізійників у Лондоні Степан Мединський. Він сказав про ціль і завдання української дивізії „Галичина", творення якої було проголошено 28 квітня 1943 року у Львові.

Відтак прочитав прізвища колишніх дивізійників, котрі жили у Лондоні й відійшли з цього світу–їх було 15. Їхню пам'ять вшановано вставанням з місць і хвилинною мовчанкою. Теж прочитав прізвища дивізійників, котрі живуть у Лондоні і в сусідньому Ст. Томасі, і прибули на свято. Всіх–13 і одна медсестра, 8 з них були в полоні в Ріміні, Італія, а відтак в Англії. Їх вшанували оплесками, а секретарка ЛУК, Марія Конопацька, подала кожному квітку рожевих гвоздиків.



Дивізійники у Лондоні. Зліва: Павло Семенюк (видно половину), Іван Квасовський, дружина Ореста Ґуйтана–Тамара, Маркіян Когут (Торонто), ред. Роман Колісник (Торотно), Орест Ґуйтан (Ст. Томас), Володимир Петришин (Ст. Томас), Роман Водвуд, Михайло Федів, Степан Мединський, Михайло Чіх, Дарія Грицьків, Степан Лось.

Згодом С. Мединський привітав і представив гостей з Торонта, а саме доповідача, редактора „Вістей комбатанта" Романа Колісника, і голову Станиці Братства, Маркіяна Когута. Роман Колісник–член Національної Спілки Письменників України, автор кількох книжок на дивізійні теми, збірок і гумористичних фейлетонів.

Вірш „У 65-річчя Дивізії „Галичина", слова Оксани Кузьма, речитувала Марія Конопацька.

Свою доповідь почав ред. Роман Колісник таким висловом: „Мабуть, у Другій світовій війні не було іншого військового з'єднання, щоб про нього написано й видано стільки книг, повістей, брошур і статтей–українською, російською, німецькою, англійською, польською, еспанською мовами. Створено фільми." Далі говорив, чому, яке значення, яку ціль і яку користь для України мало творення Дивізії, що його підтримали ветерани 1-ої світової війни.

Після доповіді привітальне слово для дивізійників сказала голова відділу КУК Дарія Грицьків.

Музичний Ансамбль, під керівництвом дивізійника Михайла Федіва, виконав: „Україна"–музика Г. Китастого, „Марш Української Дивізії"–М. Безгрішного, „Зірвалася хуртовина"–Витвицького.

Власну поезію „Волошки"–про молодого дивізійника, виконала емоційно поетеса Леся Храплива-Щур. (Див. ст. 30)

Віра Хома присвятила свій виступ Дивізії і дивізійникам, які своєю геройською боротьбою під Бродами засвідчили свою відданість для України. Тож велика подяка і признання їм. На жаль, ще досьогодні уряд вільної України не визнав їх учасниками визвольної боротьби за Україну. Тож не дивно, що в Івано-Франківську 20 травня 2008 року, коли дивізійники святкували 65-річчя створення Дивізії „Галичина",



Хор „Мрія"

навпроти будинку, де відбувалоя свято, демонструвала мала група з червоними плакатами і криком–чого вона була свідком.

Вона продеклямувала вірш Миколи Симчина „Дивізії „Галичина" (Див. ст. 25). Знову Музичний Ансамбль виконав: „Вставайте побратими"–Г. Сов'яка, „Збірка мелодій УПА"–аранж. М. Федів і „За волю Вітчизни"–М. Фоменка. Зчерги хоровий ансамбль „Мрія", диригент Євген Сташків, виконав: „В горах грім гуде", „Лента за лентою", „Чи ви чули дівчатонька" та „Величальна Украні". Всі виступи в програмі публіка нагороджувала щирими, рясними оплеками.

М. Конопацька, секретар ЛУК, подякувала доповідачеві і всім виконавцям програми, а „Ще не вмерла України..." виконав хор і музичний ансамбль разом з публікою. Відтак всі гостились смачною перекускою, солодким і кавою, які приготовили членкині ЛУК.

Оформлення сцени зробили М. і Василь Конопацькі, а фінансову підтримку дали Павло Семенюк і адвокат Петро Криворук.

Всім щира подяка.

С. Мединський

ПОВЕРНЕННЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Молоді й недосвідчені, без жодного військового досвіду, вони стійко тримали оборону... А вояки-червоноармійці все наступали, оточуючи їх щільним кільцем. З 12-тисячної дивізії „Галичина" вийти живими з пекла бою на горі Жбир (село Ясенів на Брідщині) вдалось небагатьом.



20 липня вшанувати пам'ять полеглих і взяти участь в урочистостях з нагоди відкриття монументу на їхню честь прийшли представники правих сил, молодь, селяни і самі колишні дивізійники. Після молебню та концерту відбувся інсценізований бій між „радянськими вояками" та „дивізійниками". Цього разу все закінчилось не так сумно–„Галичина" відступила, щоб закріпитися в ліпшому місці. Нагадаємо, що на горі Жбир уже встановлювали монумент–ще у

1991, однак всього лише через кілька днів його зруйнували за наказом міністра оборони СРСР. І лише тепер, за ініціятивою Брідської районної ради та Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев", дивізія „Галичина" назавжди повернулася до місця свого подвигу.

(ЗвУ)

Леся Храплива-Щур

ВОЛОШКИ

Палке вісімнадцяте літо...
Карбовані ритми чобіт...
Волошки з житами–привітом:
Нарозтіж відчинений світ!

...„Оновленя ждав я хвилини,
Незнаного сповнення ждав.
З-над томів посивілих линув,
Де збройно гримів Святослав.

Біг з ранковим серцем у школу...
Вітрець–передвістям–в лице!
Хоч з першої лавки ніколи
Не глянула дівчина ще...

У течці: Гомер і Горацій,
„Бібула"–часом і наган.
Крутіж сподівань моїх бачив
Старий передміський паркан!

А піснею–світ обнімати!
Я хмелем розспіваним ріс.
При свічці вночі–реферати!
Отужений міт–з-за куліс...

Чи грав я „Назара Стодолю",
Чи вісті носив по зв'язку,
Все мріяв про битву за волю:
Відкриту, відважну, грімку!

Сьогодні хвилина ця сходить!–
Дарма, що чужий одностріт...
Чому тільки „Станція Броди"?
Лукавий той напис на ній?"

Лани переорюють танки...
Земля сполотніла. Дрижить...
–„О, дівчино з першої лавки!
Подумай про мене в цю мить!"

Вогню смертоносного злива!
Хтось зойкнув. Кривавий чийсь слід!
–„Хвилина розправи щаслива!
Ця ждана... Крізь пекло!– Вперід!"

Прибій громовицею грянув!...
–„Це так?,–„За Вітчизну?" Любов...
Прекрасно... Пекуче... Багряно!..."
І тоне волошка у кров...

* * *

А в дівчини сивіють коси...
Чужини нерівняний шлях...
У снах, непостарілих, досі
Збирає волошки в житах...

У ПОШУКАХ БІЛЬШОЇ СВОБОДИ



Насуплений Владімір Путін в царській короні висиджує торбу, в якій повно долярів і мініятюрна телевізійна вежа.

Пилип Пищик каже, що ця і схожі карикатури, які зображують колишнього президента як корумпованого лідера, котрий душить свободу слова, призвели його до проблем із владою і змусили минулого року покинути Москву та переїхати до сусідньої України.

„Україна просто надзвичайна,–сказав 37-річний Пищик, дизайнер і архітектор,–тут є надія."

З часу Помаранчевої Революції 2004 року, рішуче впровадивши дещо хаотичну демократію, Україна стала островом свободи і толерантности серед колишніх радянських республік, в яких і досі переважають авторитарні режими. Тому журналісти, політичні діячі, мистці, бізнесмени стікаються сюди.

В радянські часи дисиденти, які прагнули свободи, могли сподіватися потрапити лише на Захід. Дістатися туди було важко, культура видавалася чужою, а мова була іноземною. Україна ж, навпаки,–країна здебільшого з безвізовим режимом, тут розуміють російську, а слово–вільне.

Правозахисні організації скаржаться, що Україна обмежує надання статусу біженця, який би ґарантував право претендентові жити і працювати без будь-яких умовностей. Втім, наплив утікачів яскраво свідчить, як сильно розійшлися дороги України і Росії, яка ще задовго до Помаранчевої Революції почала згортати демократичні реформи.

Кількість зареєстрованих чужоземців, що офіційно мешкають у 46-мільйонній Україні, за даними Статистичного Бюро США, подвоїлась майже до 200 000 за період від 2003 до 2006, і це не враховуючи незареєстрованих. Кількість тих, хто просить політичного притулку, виросла до 2 300 за минулий рік, у порівнянні із 1 800 у 2005-му.

Зараз Пищик живе у просторому київському будинку, переповненому новими захопливими проєктами, одружений з українською художницею: „Я кажу своїм друзям у Росії, що одного дня вони всі опиняться тут".

Схожих історій про сучасну Україну більш, ніж досить.

Багато політичних втікачів з Росії, Білорусі та інших країн прибули до Києва після того, як масові помаранчеві протести проти сфальшованих виборів винесли реформатора Віктора Ющенка на президентство.

Сьогоднішня Україна переповнена виборчими перегонами, вуличними протестами, гарячими суперечками у телевізійних шоу і кулачними боями в парляменті.

Опозиціонери протестують буквально під вікнами Президента і багато хто вже забув, як телеканали контролювалися владою.

Савік Шустер мав телевізійну програму в Росії, поки її не закрили у 2004 році через те, що Кремль почав придушувати свободу слова. Зараз він у Києві, веде подібну програму на українському телеканалі. „В Україні свобода слова все ще існує,–стверджує Шустер,–а для Росії сьогодні відкритість–те саме, що світло для вампіра".

Проте правозахисні організації скаржаться, що хоч Україна є привітною і відкритою для професіоналів, вона все ще негостинна до політичних біженців, задовільняючи лише 3% прохань політичного притулку (у сусідній Польщі ця кількість переважає 30%).

Улунбек Зайнабудінов, узбецький опозиціонер, втік до Росії після кривавої розправи над повстанцями у його країні. Але російська влада почала заарештовувати узбецьких біженців за наказом влади Узбекістану. Тому в 2006 році він переїхав до України. Тоді Україна депортувала 11 інших узбецьких втікачів, що викликало хвилю гострої критики від правозахисних організацій. Усім депортованим було присуджено тривалі терміни ув'язнення. „Висока ідея свободи присутня в Україні, та все ж я не почуваюся захищеним,"–стверджує Зайнабудінов. Йому не дали політичного притулку, тому загрожувала депортація, тож зараз він шукає прихистку в Західній Европі.

Експерти твердять, що Україна не має ні засобів, ні політичної волі піклуватися про біженців. Державний комітет у справах міґрації відзначає, що більшість претендентів на роль втікача–нелеґальні міґранти, яких спіймали на шляху до Західної Европи.

А ось Дмитро Ґройсман, правозахисник із Вінниці, стверджує, що наплив утікачів не доводить, що Україна перетворюється на привітну демократичну державу. Він каже, що втікачам просто нікуди більше піти: „З охопленого вогнем помешкання ви стрибатимете і в сніг, і у воду навіть з 6-го поверху. Люди втікають туди, куди можуть."

Ользі Кудріній одній із небагатьох пощастило отримати політичний притулок. Вона уникла в'язниці у Москві. Бо втікла до Украї-

ни. Тут вона і ще двоє представників забороненої в Росії Націонал-більшовицької партії попросили політичного притулку.

Один із них, Михайло Ганган, каже: „Тут спокійніше життя. Не видно багато міліції. Можна пройти уздовж цілої вулиці і не зустріти жодного. В Росії таке неможливе".

Галя КОЙНАШ

Семен ГЛУЗМАН

ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Друкуємо частину статті „Рефлексии об очевидном" Семена Глузмана в українському перекладі. (Цілу статтю можна знайти на інтернеті).



Глузман Семен Фішельович–правозахисник, колишній дисидент та політв'язень, відомий психіятр. Народився в Києві, закінчив Київський медичний інститут. Готував незалежну експертизу в справі генерала Петра Григоренка. У 1972 році засуджений на 10 років таборів (Пермська область), відбував покарання разом з Іваном Світличним, Євгеном Сверстюком, Левком Лук'яненком. З 1985 року почав друкуватись, займатись професійною діяльністю. С. Глузман–виконавчий секретар Асоціяції психіятрів України, директор Українсько-Американського бюро захисту прав людини, член Американського товариства психіятрів, Королівського коледжу психіятрів Великобританії, Товариства психіятрів і неврологів Німеччини.

Справді, в Україні жити непросто. Відсутнє, все ще відсутнє впорядковане соціяльне життя, бракує впевнености в індивідуальному майбутньому. Та й сам законодавець–це зазвичай спритний крутій і скоробагатько-мільйонер-мільярдер, а походження його капіталів викликає неабиякі запитання. Україна сьогодні–це складна проблема вихлюпнутої з СССР агресії, бажання простих рішень та очікування швидкого, негайного щастя. І все це–на тлі відсутности засвоєної в дитинстві толерантности й звички до чесної щоденної праці.

Чи є в моїй країні антисемітизм? Звісно. Ми–нормальна країна, як і Франція, США, Австрія. Побутовий, індивідуальний антисемітизм у нас є. До речі, поруч із антиукраїнізмом, із багатьма іншими „анти-". Але є й інше, що важко пояснити...

Кілька років тому виконувача обов'язків прем'єр-міністра України етнічного єврея Юхима Звягільського було офіційно оголошено злочинцем, злодієм. Юхим Звягільський утік до Ізраїлю, жив там... В Україні змінилася владна орієнтація, Звягільського визнали невинним (так само–без суду), і ті ж таки українські громадяни обрали Звягільського до українського парляменту. Думаєте, ситуацію супроводжували спалахи антисемітизму, зростання антисемітських настроїв?.. Ні.

Доволі довго образ неприємного та впливового олігарха формувався в країні довкола цілком конкретного „зримого" єврея– Віктора Пінчука, зятя президента Кучми. Опозиційна преса додавала емоцій, дедалі більша ненависть населення до Кучми сприяла стигматизації образу його зятя-мільярдера. Думаєте, ситуацію супроводжували спалахи антисемітизму, зростання антисемітських настроїв?.. Ні.

Не так давно керівництво американської аґенції „Джойнт", певно з нудьги від своєї одноманітно-традиційної гуманітарної діяльности, вирішило втілити в життя нову ориґінальну, екстраординарну ідею– збудувати в Бабиному Яру єврейський общинний дім. Із кафетерієм, танцювальними гуртками тощо. Збудувати просто на кістках і попелі євреїв, ромів, українців, росіян, яких знищили нацисти... Був скандал. Київські „професійні євреї", цілком залежні від фінансової люб'язности американських донорів, палко підтримали цю „геніяльну" ідею „Джойнта". Її повністю підтримав в українських медіях і місцевий рабин-американець. Думаєте, ситуацію супроводжували спалахи антисемітизму, зростання антисемітських настроїв?.. Ні.

Ми справді не найкраща, не найкомфортніша країна. Жити тут важко, політики–негідники або дурні, перспективи туманні. Та от кількість біженців у нас зростає. І не тільки зі зруйнованого Афганістану. Сякий-такий спокій і сяку-таку стабільність отримують тут і втікачі від диктатури–узбеки, і втомлені від крові–чеченці...

Ми маємо все: юних неофашистів, онуків совєтських солдат, які перемогли Гітлера; примітивні й, на щастя, малопопулярні антисемітські публікації, які видає на арабські гроші приватний університет МАУП. Але маємо й інше–чимало єврейських громадських організацій, шкіл, дитячих садочків, пісенних фестивалів тощо.

Моя добра знайома, іноземка, що понад двадцять років живе в Україні, якось цілком справедливо зауважила: „Українці, як і все колишнє совєтське населення, вельми полюбляють їздити до Европи й США. Те, що вони там бачать, дуже дратує, вони повертаються додому з поганими почуттями до власної країни. А їм би вчащати до Азії, до Африки: побачивши тамте життя, вони значно ліпше ставилися би до України".

Нещодавно я був в Азії. Уперше повертався додому з теплими почуттями до своєї країни. Тверезо оцінюючи всі її вади.

НАША МОВА–ДРУГА НЕОФІЦІЙНА В ЕВРОСОЮЗІ І НЕОФІЦІЙНО–ДРУГА В УКРАЇНІ

Українська мова є третьою за поширеністю неофіційною мовою, якою розмовляють у державах розширеного Европейського Союзу. За даними Европейської комісії, українську знають майже 2 млн. жителів країн ЕС. Популярність нашої мови пояснюється тим, що у багатьох державах–нових членах Евросоюзу– проживає українська діяспора, насамперед–у країнах Балтії, Польщі, Угорщині, Словаччині, Чехії.

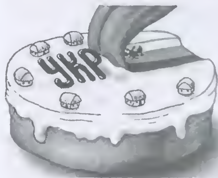
За даними Еврокомісії, серед мов, які не отримали офіційного статусу в розширеному Евросоюзі, найпершою є турецька. Нею розмовляють приблизно 3 млн. мешканців ЕС. Друге місце посідає російська мова–2 млн. На четвертому місці у списку популярних неофіційних мов ЕС–сербсько-хорватська, якою говорить 1 млн. осіб.

Не відомо, чи Еврокомісія враховувала наших леґальних заробітчан. Якщо ні, то насправді українська мова змагається з турецькою за першість. Але навіть, якщо враховувала, то й масової нелеґальної міґрації трудових сил українців на Захід досить, щоб зрозуміти: за поширеністю наша мова в Евросоюзі є другою серед неофіційних мов.

Щодо офіційних мов ЕС, то найвживанішою Еврокомісія назвала німецьку. Нею розмовляють 88 млн. Поширеними є також англійська, французька та італійська. Головною мовою міжнародного спілкування залишається англійська.

Інше дослідження. Більшість друкованої продукції у нас видається російською. Зокрема, за даними журналу, понад 50 відсотків усього бібліотечного фонду України–книжки російською мовою. Крім того, щодня разовий тираж російськомовних газет складає 25 мільйонів одиниць, а українських–16 мільйонів.

Варто зробити уточнення. Підхід до виконання Конституції України в ділянці державної мови був не формальним, а скидався на сплановану акцію приниження українців.



Малюнок
Олексасндра АВРАМЕНКА
glavred.into

(Дані з 2007 року)

Роман-Богдан ШУЛЯКЕВИЧ

ТАБУ МОВЧАННЯ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ

Природні риси кожної людини–це бажання бути вільним, жити та бути власником свого майна. Конституції всіх демократичних правових держав забезпечують дотримання цих положень кожному громадянинові та забезпечують принцип відповідальности за вчинки на лінії громадянин–держава. Попри такі високі ґарантії тут усе-таки бувають проблеми, існує-бо чимало питань. Чи право, наприклад до свободи як людини та громадянина, це тільки формальні записи в Конституції? Що громадянинові краще: наражатись державі, щоб стати справді вільним, чи жити за ідеологією та практикою раба–„добре, що я взагалі живий, бо може бути гірше й мені можуть показати належний мені куток..." Ці питання як з формального, так із практичного боку доводилося мені відслідковувати в післявоєнній історії Польщі та відчувати на своєму житті як громадянина Польщі української національности.

На лінії: громадяни української національности Польщі–польська Конституція–держава (спершу Польська Народна Республіка, від 1989 року її продовження–Річпосполита Польська)–українці від 1944 року мають тільки самі не спричинені ними клопоти. Клопотів не викликає ані громадянин-українець, ані Конституція. Джерелом клопотів українців у повоєнній Польщі є польська держава, яка вимагала й вимагає від українців певної постави, задля чого по-своєму застосовує та викривляє Конституцію, внаслідок чого не дотримуються основні права її громадян-українців. Перш ніж розгляну ці проблеми, наведу два інші історичні державно-правові приклади, які дадуть краще поле для розуміння мого способу мислення.

На Волині 1943 р. українські збройні формації вбивали людей польської національности. Нині різні кола польського суспільства вимагають, щоб Україна просила вибачення та виправила кривди. Однак, оскільки 1943 р. не існувала держава Україна, то за насильство, заподіяне особами української національности, може відповідати не держава Україна, а тільки самі ці фізичні особи-українці після того, як юридичним шляхом незалежний суд доведе їм вину та приречe їх на покарання. За насильство, заподіяне такими особами в період української бездержавности, не може відповідати ані держава, ані вся нація як така.

Унаслідок того, що Німеччина як III Райх 1945 р. програла війну, з західних земель Польщі були вигнані особи німецької національности, громадяни держави Німеччини. Тут ситуація інша, ніж у перщо-

му випадку: то держава винна, бо вона існувала та здійснювала політику, яка для громадян закінчилася особистим програшем. І, заразом, у цій правовій державі її потерпілі громадяни вимагають у держави та отримують від неї компенсацію за деякі її вчинки супроти них, датовані ще 1945 р., тобто вигнанням.

На лінії держава–громадяни знаходиться акт насильства, 1947 р. застосованого за принципом колективної відповідальности супроти українців-громадян польської держави. Цей факт історично називається акція „Вісла", проте він має також свій непроминальний–доки живуть потерпілі українці–юридичний, а не тільки історичний бік. „Склалося"-бо так, що до сьогодні, хоч уже майже 20 років минуло від того, як ПНР стала Річпосполитою Польскою, у правовому полі не вирішено проблеми застосування державою насильства супроти власних громадян. У правовій державі така справа вирішується законом, а от у Польщі ні. Чому?

Дієві механізми насильства, вчиненого Польщею як державою

Тут дієвими є кілька чинників, усі мають характер державно-правовий. Мотивовані вони націоналістичними прагненнями усіх дотеперішніх ідеологічних, партійних утворень і чергових парляментів та урядів охороняти інтерпретований виключно їм на догоду польський національний і державний інтерес.

1. У 1944-1947 pp. польська держава викликала і здійснила збройну кампанію проти власних громадян української національности;

2. Польські громадяни української національности створили самооборону–УПА, однак вона зазнала поразки, а її члени були фізично знищувані;

3. Залишилася переможена решта громадян, яких депортовано на західні землі Польщі в акції „Вісла";

4. Від 1947 р. чергові польські парляменти та уряди ніяк не мають відповідного політично-правового прагнення вирішити наслідки цієї внутрішньої війни;

5. Держава та самоврядні органи у 1944-2008 pp. застосували щодо цієї проблеми, тобто задоволення понівечених прав власних іно-національних громадян, стратегію явних довготривалих рестрикцій;

6. Державна та самоврядна політика 1944-2008 pp. вивела поза рамки закону кількадесят тисяч громадян, викликала застій їх національного життя та в результаті звела їх до функціонування на засаді громадян другої категорії;

7. Польська держава в 1989-2008 pp. здійснює політику звинувачення у злочинах 1944-1947 pp. так званої „комуни", причому свідомо нехтує той факт, що РП є державно-правовою спадкоємницею ПНР.

8. У 1989-2008 pp. відбулося закінчення політики репресій польської

держави комуністичної ідеологічної формації ПНР щодо своїх громадян української національности–Річпосполита схвалила злочини ПНР щодо громадян-українців та її правові наслідки тим способом, що не відмінила їх практичної дії.

„Українське досягнення" польської держави

Сьогодні, доведена до цілком злиденного стану, українська громадянська громада в Польщі наче сама докінчує застосовувану від 1944 р. польську державну політику–вона нездатна вийти на правовополітичне вирішення проблем громадян-українців з державою. Від її залякання, мовчання, асимілювання, браку проводу має пряму користь польська держава та її політичні еліти–їм нема потреби вирішити українське питання, тобто вони й далі „табуюють" злочинний щодо українців характер польської держави.

Прикладом є стан української громади та спосіб вирішування її проблем державою та самоврядуванням. Сьогодні в Польщі 30 тис. громадян-українців, у них якісь погано фінансовані, отож і поганого рівня, культурні установи та органи; у них за собою досвід багаторічного принижування в ділянці увічнень їх жертв у війні, веденій проти них Польщею в 1944-1947 рр.; у них благання припинити антиукраїнську пропаґанду, відновити УГКЦ, повернути Народний дім у Перемишлі та загарбане майно обох Церков; у них залишається щораз менше історії, культури, традиції, редукується національна пам'ять; у них молоде покоління, яке не хоче бути українським, бо воно не хоче жити як нащадки переможених.

У 1944-1947 рр. такий стан українських громадян виборювала польська держава при допомозі дій Війська Польського; у 1947-1989 рр. Польща як держава адміністративним способом насильно розтягнула наслідки цієї війни в часі та дозволяла українцям переставати бути собою, користуючись їх свободою як своєю, їх майном як своїм. Українцям залишилося життя як фізичний факт–це був їх єдиний „здобуток", винесений з поразки. Щоб його не втратити, вони втратили свободу та майно на своїй землі.

Усе ж, у Польщі існує і далі українська національна меншість. Яка її–у формі Об'єднання українців у Польщі–практика на полі правового вирішення своїх проблем? Продовжується те, для чого державою було створене УСКТ–напівправда та аполітичність. ОУП прийняло, хоч не мусило, офіційну державну формулу розуміння справ наслідків війни 1944-1947 рр. та акції „Вісла": усьому була винна комуністична система, „комуна". ОУП відсторонює у своїй діяльності проблему відповідальности держави Польщі за її вчинки супроти своїх громадян. ОУП легковажить проблему громадянських прав українців у Польщі. У „Нашому слові" нема про це статтей авторства експертів-юристів

(свого часу виступив у справі одного Явожна юрист з Лодзі на прізвище Дубець–інші мовчать). ОУП та інші громадські установи не влаштували ні одної важливої конференції на тему проблем на лінії злочини та відповідальність за них польської держави–українські громадяни. Усі українські громадяни здійснюють ідеологію та практику людей поневолених, чим ще раз підтверджується правдивість старого принципу: переможець бере все, також правду. Випадає констатувати факт, що в українців сьогодні вже нема інстинкту самозбереження й вони перестануть існувати протягом найближчих кількох десятиліть. Кількадесят років для держави–це небагато й вона жде на наслідки плину часу. Доказ один: уже минуло тих років 60, а держава не відповідає за свої злочини.

Висновки

В інтересі українців-громадян дальша постава аполітичності та юридичної безпорадності є недопустима. Їх свобода як громадян давно знищена й не видно перспектив її відновлення. Українські громадяни Польщі повинні вимагати від держави дотримання Конституції, а не очікувати, що дана партія в рамках стратегії боротьби за владу та оборони польського національного інтересу знову нічого їм не дасть. Не слід допускати до гри в громадському житті 1944-1947 рр. тільки Катинню чи Волинню. Крім Катині та Волині є масові вбивства на Надсянні 1945 р. та акція „Вісла". Держава відповідає за дотримання щодо громадян Конституції, а також несе відповідальність за її недотримання. Не можна вважати нормальним факту, що держава селективно підходить до власної історії та правової спадкоємности. Не можна допускати до того, щоб бути звинуваченим за принципом збірної відповідальности як 1944, як 1947, так і 2008 р.! Не можна також допускати до переваги на лінії громадяни–держава неґативної пропаґанди, яка унеможливлює стосування законів, передбачених польською Конституцією.

Якщо українці в Польщі не хочуть користуватися власними конституційними правами, то решта відповідальности за злочини польської держави щодо них у 1944-1947 рр. спадає на них самих. Хто наклав табу на злочини та на відповідальність за них як Польської Народної Республіки, так її сьогоднішньої спадкоємниці Річпосполитої Польської? „Комуна"? Однак „комуни" давно нема, а ПНР існує у своїх вчинках як РП. І не признається до своїх українських громадян, як не признавалася її попередниця. Ясно,отож, що не про „комуну", а про державу Польщу ідеться. Незалежно від системи та її ідеологічної формули, насильство щодо українських громадян застосувала ПОЛЬСЬКА ДЕРЖАВА. І це треба цій державі ясно сказати та довести до того, щоб польска Конституція стояла на сторожі громадян.

(Наше слово)

Василь ЧЕРВОНІЙ

НАМ ПОТРІБНА ВСЯ ПРАВДА

Доповідь перед учасниками міжнародної наукової конференції: „Україно-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки".

Чому польсько-українська ворожнеча, що тліла і розпалювалася протягом століть, дійшла чергового кровопролиття саме у липні 1943-го?

На жаль, після 1990 року, коли Польща звільнилась від московської влади, вона не звільнилась від комуністичних стереотипів по відношенню ОУН і УПА і продовжує разом з Москвою ставити на коліна Україну.

В численних польських ЗМІ останнім часом звучать вимоги до українців подібно до того, як це робили німці щодо євреїв, вибачитись перед поляками за масові вбивства їхніх співвітчизників „різунами" з ОУН-УПА на Волині в 1943 році. В той же час жодним словом не згадані події 1940 року на Холмщині та 1943-1947 року у всьому Закерзонні, де від рук польських банд та підрозділів поліції і армії загинули десятки тисяч українських селян, інтеліґентів, літніх людей, дітей.

Не виключено, що мова може йти про скоординовану Москвою і Варшавою програму ізоляції і, можливо, переділу України на сфери впливу, а потім, як не раз бувало в історії...

Причина і суть так званого польсько-українського конфлікту, а насправді національно-визвольної боротьби українців на своїй території проти поневолювачів–проста й зрозуміла. За сотні років вона не змінилася.

Головна причина–це окупація українських земель (в тому числі і Волині) аґресивним сусідом–Польщею і нав'язування силою своєї „вищої" европейської „культури" шляхом будівництва концтаборів, нищення храмів, забороною всього українського; національне, соціяльне і релігійне гноблення, асиміляція і фізичне знищення тих, хто чинив опір польским окупантам. У їхніх плянах було створення мононаціональної держави „від можа до можа", про що й засвідчив останній Волинський воєвода Олександр Ґалке-Новак у 1939 році напередодні війни (згідно його пляну, українського питання бути не могло, тобто за 20 років українці в Польщі мали бути знищені або асимільовані).

І коли 30 червня 1941 року українці проголосили відновлення самостійної держави, поляки, як і німці, надзвичайно вороже поставилися до цього і вже через 3 місяці почали масові арешти, а потім й розстріляли українських націоналістів.

Поки була українська міліція, організована без дозволу німців, конфлікту збройного з поляками на Волині не було. І коли під тиском арештів і розстрілів українці з місцевого самоврядування і української міліції на початку 1943 року пішли зі зброєю в ліс, поляки швидко скористалися

цим вакуумом і заполонили органи місцевої влади, райхскомісаріяту та поліції й жандарменії, й відразу почали натравлювати німців на українські патріотичні села Волині.

Так, згідно документа Рівненського державного архіву в окупаційних установах навколо Рівного абсолютну більшість складали поляки. В німецькій допоміжній поліції поляки складали тотальну більшість (11 тисяч чоловік), шуцманшафт-батальйони–1500 чоловік. А ще, не забуваймо, 7 тисяч поляків у спецзагонах НКВД, які називались „червоні партизани" (таких загонів польських на Волині було 15). А ще 80 відсотків поляків у складі „істрєбітєльних батальйонів" НКВД.

І всі ці польські формування кинулися на українські села, розпочавши з 17 березня 1943 року застосовувати принцип колективної відповідальности по відношенню до мирного українського населення (село Ремель–615 жертв).

Протягом 4 місяців після цього геноциду українці стали перед вибором–тотальне фізичне знищення або повстання.

Після переговорів і попереджень полякам українці вибрали–повстання 11 липня. І це було не просто їх право. Це був їх обов'язок і необхідність, оскільки Лондонський польский еміґрантський уряд дав контрнаказ полякам–не залишати Волинь за вимогою УПА, бо Польща назавжди втратить Волинь, а польське підпілля (і це стало відомо з перехоплених УПА документів) готувало антиукраїнську акцію–15 липня.

Крім польських колоністів-осадників, на Волині жили й десятки тисяч чехів. Але конфлікту українців з чехами не було. Чому? Тому, що чехи, на відміну від поляків, як европейці справжні і християни, визнавали право. Фундаментальне право кожної, в тому числі й української нації: право на свободу і державність на своїх етнічних споконвічних землях.

Чехи, на відміну від поляків, не пішли в окупаційні, а тим більше, каральні органи. Навпаки, чехи підтримали УПА.

На відміну від поляків, українці боролись на своїй, а не на чужій землі зі всіма окупантами.

На відміну від „леґендарної" 27 окупаційної Волинської дивізії АК, яка по сьогодні не може пригадати практично жодної спланованої і проведеної бойової операції проти німців чи більшовиків, УПА організувала і провела тисячі й тисячі боїв, свідченням чого є тисячі могил вояків УПА на Волині.

І коли повернувся радянський окупант у 1944 році, то Москва повела звірячу боротьбу з УПА, залучивши до цього поляків.

Чи можливе примирення з польським баченням лише польських жертв 1943 року, а не всього періоду польсько-української історії, де кількість українських жертв, як, до речі, і у 1943 році, незрівняно більша.

(Українська газета)

Із „Звернення до Сейму, Сенату, Президента і уряду Польщі з боку загальнопольського громадського комітету з відзначення 60-річчя злочинного мордування польського населення Східних Кресів українськими націоналістами в 1939-1947 роках":

„Боротьба українських націоналістів за побудову української держави на площі 1 мільйон квадратних кілометрів, яку вони називають своїми етнічними землями–це злочинний замах збройно відірвати від Польщі її південно-східні землі (тобто Волинь і Галичину). Реабілітація ОУН-УПА державною владою теперішньої України Польща не може і не повинна визнати ні в якому разі. Ми вимагаємо від Польського Парляменту визнати ОУН-УПА–рівно ж як і дивізію „Галичина" злочинними формуваннями і заявити рішучий протест Урядові Української Республіки з цього приводу". (2003 р.)

* * *

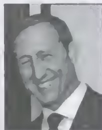
Польський парламент у середині 90-х років освятив своїм рішенням польсько-російську війну проти України, надавши права ветеранів війни членам „истребительных батальйонов НКВД", які на 80 відсотків складались з поляків і топили в крові українські села і міста на Волині (1944-45 рр.)

ЗУСТРІЧ МІНІСТРІВ ОБОРОНИ УКРАЇНИ І КАНАДИ

12 червня 2008 р. міністер оборони України Юрій Єхануров у рамках засідання Північноатлантичної Ради з країнами–контрибуторами операції КФОР у Брюсселі провів двосторонню зустріч з міністром національної оборони Канади паном Пітером Гордоном МакКеєм. Єхануров зазначив, що за кількістю та змістовністю заходів двостороннього співробітництва з Україною Канада посідає пріоритетне місце.



Міністер оборони України Юрій Єхануров



Міністер оборони Канади Пітер МакКей

Обговорено участь у миротворчих операціях, співробітництво у сфері підготовки кадрів, а також приєднання України до Сил реаґування НАТО.

Канада є унікальною країною з багатим досвідом миротворчої діяльности. Україна готова ділитися цим досвідом і запропонувати використання матеріяльно-технічної бази Центру підготовки офіцерів багатонаціональних штабів при Національній Академії Оборони України і Яворівського навчального центру миротворчости та безпеки.

Україна поряд із безпосередньою участю контингентів та персоналу в миротворчих операціях розглядає можливість надати підтримку країнам-донорам миротворчих підрозділів в авіяційних перевезеннях.

Україна і Канада пройшли певний шлях щодо опрацювання Угоди між Міністерством оборони України та Департаментом національної оборони Канади про співробітництво у сфері транспортної авіяції.

Єхануров підкреслив, що Міністерство оборони України приділяє особливу увагу навчанню військовослужбовців та державних службовців на мовних та фахових курсах у країнах НАТО.

Він подякував за можливість навчання в рамках цієї Програми та виступив з пропозицією збільшення квоти для представників України на навчання у вищих військових навчальних закладах оперативно-стратегічного та оперативно-тактичного рівня освіти.

Глава українського оборонного відомства також наголосив, що Україна виступила з ініціятивою щодо приєднання до Сил реаґування НАТО.

На завершення свого виступу міністер оборони України подякував за матеріяльно-технічну допомогу Канади та підтримку України на шляху евроатлантичної інтеґрації та висловив сподівання на продовження плідної співпраці.

Руслан ТКАЧУК
Народна армія

КАПЕЛАНСТВО В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ: НОРМА ЗАКОНУ ТА ПРАКТИКА

Поки у політичних колах ламаються списи, потрібні військові капелани чи ні, наразі, як констатували учасники круглого столу „Капеланство в Збройних Силах України та інших військових формуваннях: норма закону та практика", в Україні цей інститут вже давно відроджено, щоправда неформально. Однак це не заважає добровольцям від християнських церков діяти досить масштабно.

Впродовж майже 10 років становленню військового священства у партнерстві з церквами сприяють два громадські рухи: Всеукраїнська громадська організація „Об'єднання християн-військовослужбовців України" (ОХВУ) та Всеукраїнське міжконфесійне релігійне християнсько-військове братство (ВМРХВБ).

Церква завжди була разом з армією. Навіть коли це заборонялось, у храмах не припинялася молитва за воїнство. Нині, як вже зазначалося, представники різних християнських церков, де у взаємодії з громадськими організаціями, а де самотужки, давно і плідно трудяться у військових колективах. Серед чисельних прикладів духовно-просвітницької роботи загального визнання вже давно набули зусилля синодальних відділів по роботі зі Збройними Силами та іншими військовими формуваннями Української православної церкви, Української греко-католицької церкви, Української православної церкви–Київського патріярхату, Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів та інших. Зокрема, на різних щаблях військового управління не раз відзначали вдалий досвід співпраці священства і військовиків у Центральному військово-медичному клінічному центрі (колишньому госпіталі), де відкрито храм УПЦ, у Львівському інституті Сухопутних військ (храм УГКЦ) тощо. (Загалом у військових частинах діє кілька десятків храмів. –Авт.).

– Отже, настав час визнати державі факт існування військових душпастирів „де-юре"–зазначив голова Спілки офіцерів України В'ячеслав Білоус. –Це б дало змогу систематизувати духовну опіку, відкрити спеціялізовані навчальні курси і в такий спосіб піднести цей інститут на якісно ноий щабель.

До речі, на його переконання, це стане не лише правовим кроком, а й справжнім проривом у відродженні історичної традиції нашого народу. Адже часопис військових священиків сягає доби князя України-Руси Володимира Мономаха. Душпастирі були добре знані на Запорізькій Січі, у військах УГА, УПА тощо. І лише панування більшовиць-

кої ідеології, за якої віра в Бога всіляко цькувалася та заборонялася, перериває цей зв'язок поколінь Божих служителів...

Проте, незважаючи на численні зусилля поновити втрачений духовний стрижень Українського війська у правовій площині вдалося зробити небагато. На заваді стали арґументи, які ось уже впродовж 17 років залишаються незмінними: церква відокремлена від держави. Збройні Сили–частина держави, тому церква не може діяти у війську, серед військовослужбовців дуже мало віруючих, конфлікти у міжцерковних відносинах можуть бути перенесені у військові формування і загрожувати боєздатності.

Учасники круглого столу звернули увагу, що відновлення військового священства потребує ширшого тлумачення статті 35 Конституції України (щодо права громадян на свободу совісти та відокремлення церкви від держави, а школи від церкви), більш повного відображення у законах України „Про свободу совісти та релігійні організації", „Про військовий обов'язок і військову службу" та у Статутах Збройних Сил України. Адже позиція щодо відокремлення держави, а отже, і її складової–армії від церкви, у тому трактуванні, яке пропонують противники ведення капеланства, є нічим іншим, як пережитком войовничого атеїзму. Зокрема, західний досвід доводить (до речі, у дискусії активну участь взяла делеґація військовиків з Академії Сухопутних військ США Вест-Пойнт): країни, в яких конституційно закріплений принцип відокремлення, все ж таки мають у війську капеланські структури, утримання яких здійснюється державою. Окрім цього, його існування в США, ФРН, Польщі та інших країнах справляє позитивний вплив на стан бойової підготовки в цілому та військової дисципліни зокрема.

Щодо тези про незначну кількість віруючих у війську, то вона, м'яко кажучи, недостовірна. Соціологічні дослідження релігійности серед військовослужбовців демонструють сталі показники на рівні 30-40 відсотків. Наприклад, за даними опитування серед військовослужбовців Внутрішніх військ МВС України вважають себе віруючими 46% військовослужбовців строкової служби, 72% прапорщиків та 14% офіцерів. Дані соцдослідження опосередковано підтверджують й підсумки експерименту з введення протягом кількох ротацій священика до складу миротворчого континґенту в Іраку.

Отож, констатували учасники круглого столу, арґумент„Мала кількість віруючих"–це лише інертність, небажання усвідомлювати реалії часу, адже сьогодні священик у війську–це не лише приватне бажання військовослужбовця чи інтерес церкви задовольняти якісь свої релігійні потреби, це–великий інтерес держави, аби військовики були людьми високої моралі, жертвенности, мужньости, щоб вони були психічно і духовно здоровими. Ці якості–основні християнські чесноти. Церква має тисячолітній досвід, як ці чесноти людині прищепити та зберегти.

Протопресвітер Степан ЯРМУСЬ

ЗБРОЙНІ СИЛИ І ФЕНОМЕН ВОЄННОГО КАПЕЛАНСТВА

Пастирські роздумування з приводу конференції „Армія і духовність: свобода совісті і віросповідання"

Закінчення з попереднього числа.

Дещо із світу воєнного капеланства

Воєнне капеланство–постійне явище серед християнських народів, бо не завмирає переконання, що воїн-людина й християнин, він має нормальні духовні потреби, які Церква полагоджує при помочі свого священства. І так, скажемо, на Січі була своя церква і своє священство. В збройних силах УНР були військові священики, тобто–капелани, а один з них–протопресвітер Павло Пащевський (1874-1944) прославився як „Протопресвітер військ УНР". В Польщі він був в таборах інтернованих від 1920 року до 1925 року, і завжди втішався пошаною і великим авторитетом.

За час Другої світової війни військові священики-капелани були в частинах Дивізії „Галичина", в першій дивізії Української Національної Армії, а 5 з них: 4 греко-католики і православний поділяли долю полонених в Італії та в Англії. Вони були великою духовно-моральною опорою для нашого вояцтва. Капелан для православного вояцтва, Ігумен Іон Скакальський, пізніше був довголітнім секретарем Митрополита Іларіона; згодом він був рукоположений у єпископи для Південної Америки, а упокоївся в сані Архиєпископа 1974 року.

Православні військові священики були в збройних силах царської Росії, а Протопресвітером їхнім був відомий богослов Г. І. Шавельський. В збройних силах поверсальської Польщі також були православні капелани і цю практику відновлено знову.

Тепер, для ширшої орієнтації в царині воєнного капеланства варто віднотувати, що за час Другої світової війни, в американських збройних силах було 2,453, а в морфлоті–817 католицьких священиків. З цього числа 76–були вбиті. В корейській війні загинуло 6 католицьких священиків. Тут ще нагадується, що військовий священик іде в бій зі своїми вірними-солдатами, але завжди без зброї. Його зброя–хрест і сила духа. Але за вияви мужності й посвяти,–воєнні капелани бувають нагороджені: підвищенням військових ранг та іншими відзнаками. За час Другої світової війни нагороджено 832 американських католицьких капеланів.[4]

Американські й канадські воєнні капелани починають свою службу в ранзі офіцера (в Канаді–в ранзі капітана, в США–в ранзі стар-

4. *New Catholic Encyclopedia*, Volume I, 1979, p. 23-24.

шого лейтенанта) і підлягають тим самим правилам щодо підвищення ранґи, що й інші офіцери. Вони втішаються всіми військовими привілеями, проте не посідають командної (приказової) влади. Але вони є важливими членами штабу частин, в яких служать.

Далі, якщо американські воєнні капелани обов'язані служити всім солдатам без винятку,–навіть аґностикам й атеїстам,–канадські капелани протестантського віроісповідання, в потребі, так само обов'язані служити всім віруючим: християнам, мусульманам, будистам та євреям, але не католикам. Вони обслуговують також православних, бо тепер в канадських збройних силах православних капеланів нема. За час Другої світової війни в збройних силах Канади було 4 православних капеланів, всі українці.

Збройні сили України

Воєнне капеланство оцінюється дуже високо в збройних силах США та Канади. І так, наприклад у США,–згідно з вже цитованою православною брошурою, стор. 10,–якщо в якомусь ветеранському медичному центрі перебуває не менше 6 православних,–їм належить духовна обслуга бодай у межах неповночасного, але офіційного воєнного капеланства. Цю службу може виконувати уповноважений парафіяльний священик, або й хтось з мирян.

Цей орієнтаційний фактор варто мати на увазі при ставленні питання про капеланство у збройних силах України. Бо якби так тільки гіпотетично представити собі збройні сили України, що загально начислювали б 250,000,–можемо уявити, якої сили військового священства треба було б, щоб цьому вояцтву забезпечити бодай мінімальну духовну опіку.

А питання про духовне життя воїна і про його моральне здоров'я треба ставити. Бо воїн–не професійний напасник, вишколений убивник, а здисциплінований, відповідно духовно вихований, морально збалансований охоронець своєї держави, спокою й добробуту свого народу. Український воїн ніколи жорстоким аґресором не був. Тому й сьогодні, на службі своєї держави й Батьківщини, українського воїна повинен характеризувати здоровий гуманізм, любов до правди і добра, до Бога і до людини, а по відношенні до свого військового товариства,– він повинен керуватися духом великодушного, властивого нам традиційного побратимства. Українські збройні сили й український воїн– мусять бути якщо не повно християнізовані, то відповідно гуманізовані конечно. Серед них мусить відродитися той великодушний зміст і дух, виразником якого були такі звороти до вояцтва-козацтца, як „Панове товариство!", „Друзі браття!", або жертвенний Подвиг Трьохсот під Берестечком.

В збройних силах України служать і будуть служити православні, католики, протестанти, іcповідники Мойсеєвого Закону, мусульмани,

релігійно байдужі, також невіруючі. Державна влада, Церква й найвища військова команда повинні докласти всіх зусиль, щоб душевний і моральний добробут усім їм був ґарантований і забезпечений. Найкраще це може робити воєнне капеланство, яке віроісповідно буде різне. Але й серед нього повинна панувати взаємоповага, пошана, альтруїстична любов і конче–патріотична співпраця. Добре поставлене воєнне капеланство зробить усе потрібне для вироблення й утвердження такого ладу в збройних силах України. І якщо воно буде поставлене на такі основи,–певно, що воно це виконає.

Деякі вимоги й перестороги кандидатам у воєнне капеланство

Військове священство, чи капеланство в збройних силах України,–справа не тільки реальна; при ставленні питання „Армія і духовність", воно–висновок неминучий.

Воєнне капеланство–це все таки особливе священослужіння і воно ставить своїм служителям виразні передумови:

Тому що бажаючі священослужити в рядах воєнного капеланства повинні посідати високу академічну й богословську освіту,–богословський рівень цієї освіти повинен бути рівень Духовної Академії. Крім того, вони повинні набути відповідне ознайомлення з психологією, соціологією та з принципами клінічного душпастирства. Бо де-як-де, а в середовищі мілітарного суспільства з його ще живим досвідом, здобутим у системі тоталітарного устрою комунізму-атеїзму,–самими обрядовими методами душпастирства багато вдіяти не вдасться. Тепер душпастирям треба багато освіти, знань, життєвого розуму, професійного хисту й уміння входити в ситуацію життя сучасної людини: боліти її болями, радуватися її радощами і якнайкраще розуміти її.

Кандидатам на службу капеланства можна, і треба, ознайомитися із здобутками таких наук, як психологія, психіятрія, навіть цивільне право, бо вони займаються людиною і можуть бути допоміжними в справі піднесення знань як воєнного, так і цивільного душпастирства. Воєнне капеланство потребує добре вишколеного, досвідченого й витривалого душпастирства, а молодим і недосвідченим краще до такого служення не спішити.

Заключення–деякі канонічні директиви й завваги

На завершення моїх міркувань подано переклад деяких канонічних вказівок воєнним капеланам, опрацьованих Відділом Капеланства Православної Церкви Америки:

1. Православний воєнний капелан є священиком в уніформі, який служить в збройних силах США. Він–активний член капеланства і виконує звичайний приділ професійних відповідальностей щодо наставлення людей, адміністративних обов'язків, пастирських відвідин, культурної праці, гуманітарних проєктів, морального провідництва і вся-

ких властивих призначень.

2. Православний воєнний капелан,–в додатку до виконання дисциплін, догм, доктрин віри та інших канонічних директив, що їх вимагається від усіх православних священиків,–мусить придержуватись всіх адміністративних вимог, встановлених Агенцією Церковної Влади.

3. Православний воєнний капелан виконує свою священичу місію трьома способами:

а) Як священик тим, що є православної віри–

1. Він становить, разом зі своїми вірними спілку з Правлячим Єпископом, особливе таїнственне тіло, в якому Свята Католична й Апостольська Церква Христова дійсно присутня й активна.

2. Він відправляє літургічні Служби своєї Церкви. Вони включають: Недільну Божественну Літургію і денні, тижневі, покаянні та святкові Богослуження.

3. Він уділяє Таїнства та інші таїнственні чини Церкви. Вони включають (але не обмежуються ними): Хрещення, Миропомазання, Сповідь, Святу Євхаристію (Причастя), Шлюб, Оливопомазання, Освячення води і Похорон померлих.

4. Він провадить програми релігійного виховання своїм духовопорученим всякого віку і тим, що виявляють усердне бажання стати членами Православної Церкви.

5. Він виконує службу наставлення і відвідин людей в поправних приміщеннях, виздоровляючих центрах, лікарнях та в інших місцях мілітарних відповідальностей.

6. Він подає релігійне наставлення і пастирські повчання своїм співпричасникам, які задумують одружитися і повчає їх щодо святості родинного життя.

б) Як Православний капелан для тих, що є іншої віри–

1. Він дбає про їхні духовні потреби, допомагаючи їм влаштовувати свої богослуження.

2. Він допомагає їм в справі забезпечення для них Таїнств та інших служб, що є властивими їхньому обрядові та потребам.

3. Він допомагає іншим капеланам в адміністративний спосіб при влаштованні релігійного виховання для їхніх вірних.

4. Він веде службу дорадництва/наставлення та відвідин людям у поправних приміщеннях, оздоровлюючих центрах, лікарнях, по домах та в інших місцях мілітарних відповідальностей.

5. Він подає пастирську опіку, адміністративну допомогу, і всякі інші дії відносно людських потреб у спосіб підмоги й підтримання життя.

6. В особливих обставинах, коли іншого воєнного капелана, чи цивільного духівника для звершення певної релігійної служби немає,– православний капелан може виголосити проповідь і проказувати

молитви, або попросити, щоб хтось перевів їхнє богопочитання.

а) Як капелан тим, що не мають релігійного переконання–

1. Він виявляє душпастирську опіку, адміністративну допомогу і відноситься до потреб людей у спосіб підтримки і збереження людського життя.

2. Він заступає принципи віри, надії й любові і передає їх відповідними словами і діями.

3. Він підтримує розвиток усвідомлення важливості людської гідності, персональної цінності та моральних вартостей.

4. У випадках, коли православний капелан стає об'єктом виклику, або йому ставиться вимога звершити якусь церковно-літургічну дію, що стає проти його пастирської совісті, або проти офіційного навчання Православної Віри, або коли його просять звершити таку функцію, яку можна було б вважати як противну духові даних офіційних наставлень,–йому рекомендується негайно звернутсия до його старшого капелана шляхом прийнятого командного порядку та до своїх Церковних Властей через Декана Православних Воєнних Капеланів.[5]

---

5. *Millitary and Veterans Administration Chaplaincy*, OCA, 1985, pp. 23-24.

* * *

Студія–стаття С. Ярмуся опрацьована на замовлення властей Міністерства оборони України і прочитана на конференції „Армія і духовність: свобода совісті та віровизнання" в Києві 2-4 березня 1995 року.

ДЖЕРЕЛА

Military and Veterans Administration Chaplaincy, Orthodox Church in America, Department of Chaplaincies, Syosset, New York, 1985.

Serve Good and Country as an Army Chaplain, U. S. Goverment Printing Office: 1988.

Clinical Handbook of Pastoral Counseling, Volume 1, Expanded Edition, Integration Books, chapter "Military".

New Catholic Encyclopedia, Volume 1, 1979, items on military service and chalplaincy.

Don Hilton, *"Military Chaplaincy: Its Strengths and Weaknesses"*– an address.

Інтерв'ю з капітаном Доном Гилтоном, 12 січня 1995 р.

Прот. Степан Ярмусь, *Гомілетика, частина друга* (на правах рукопису). Колегія Св. Андрея 1981, підрозділ „Пастирське слово до воїнів".

Енциклопедія Українознавства, НТШ, Видавництво „Молоде Життя".

Вінніпег, Канада
Січень 1995 р.

Юрій ТИМОЩУК

ЩО І ХТО СВЯТКУЄ У СЕВАСТОПОЛІ

Шовіністичні угрупування Криму, помпезно відзначивши 225 річницю створення російської Чорноморської фльоти, перейшли до масштабного святкування такої ж річниці міста Севастополя.

Проросійські агітатори невгамовно втокмачують в голови наївних мешканців постулати про те, що з прибуттям в Ахтіарську бухту військових підрозділів Російської імперії почався розквіт Криму і було закладено місто під назвою Севастополь.

Проте поміркованi, обізнані з історією громадяни та фахові науковці обґрунтовано заперечують фальсифікаторам минулого, а деякі навіть виказують свою образу на те, що вік міста занижено більш як у десять разів, мотивуючи тим, що сусідні Євпаторія та Феодосія і навіть центр одного з адміністративних районів міста–Балаклава, мають по 2500 років, тому не менше нараховує і мегаполіс, на якому існує нинішній Севастополь. І навіть школярі знають, що на цій території було всесвітньо відоме своєю високою культурою, економікою і наукою славетне місто Херсонес, засноване у п'ятому столітті до нашої ери. Пізніше його перейменували у Корсунь, а після окупації Криму у 1783 р. на місці Херсонесу російський царат не місто будував, а перш за все військову базу Севастополь для загарбницьких нападів на сусідні держави.

Стосовно античного мегаполісу то з 1783 року останній зазнав варварської руйнації та масових пограбувань його історичних пам'яток.

Туристи сьогодні, що відвідують історико-археологічний комплекс Херсонес, часто запитують у екскурсоводів про те, чому від античного міста лишились тільки фундаменти, а куди ділись хай навіть зруйновані будівлі. Ті пожимають плечами, заявляючи, що історія про те нічого не знає. Неправда, історія знає, що російські війська, у тому числі і флот за вказівкою Катерини II, використали конструкції та стінові камені із споруд античного Херсонесу, які мали світову цінність, для зведення військових укріплень, сухих суднобудівних доків, казарм і навіть парканів, але проросійські „науковці" та історики цей факт старанно оминають і замовчують, як і багато інших, котрі свідчать про загарбницьку політику тодішньої імперської Росії.

Спростовуючи облудну пропаґанду про те, що з приходом Росії до Криму почався його небувалий розквіт, об'єктивні історики зазначають, що саме тоді почались депортація кримськотатарського народу, нещадна експлуатація закріпаченого місцевого населення та постійні напади по захопленню нових земель, що проводжувались аж до

Кримської війни 1853-56 років, у якій об'єднані збройні сили Англії, Франції та інших держав, аби присікти загарбницькі дії царської Росії, розгромили її флот, військову базу Севастополь, а саме місто піддали небувалій руйнації. За підсумками Паризького миру у 1856 році Росії було заборонено тримати військовий флот на Чорному морі.

Таким чином, помпезне святкування 225 річниці варто було б присвятити не заснуванню, а перейменуванню Херсонесу у Севастополь.

Ще одною фальшивкою не задоволені свідомі науковці, а саме– присвоєнням неіснуючих заслуг аж до встановлення пам'ятника руйнівниці Запорізької Січі імператриці Катерині II, яка до створення військової бази Севастополь не має жодного стосунку. Цей пропаґандистський демарш спрямований на посилення українофобії на півдні України. І якщо вже ставити пам'ятник за внесок у створення флоту і військової бази Севастополь, то не Катерині II, а генерал-фельдмаршалу, світлійшому князю Таврійському Григорію Олександровичу Потьомкіну. Саме він особисто керував будівництвом Чорноморського флоту і бази Севастополь.

Тільки відзначаючи дату створення військово-морських сил Росії на Чорному морі, її ініціятори і виконавці про цю особистість рідко навіть згадують не те, щоб заслужений пам'ятник спорудити. І причина тут є. Григорій Олександрович, як довели історики, походить із запорізьких козаків, котрий, як і багато інших, пішов на службу Російській імперії. Своїм старанним і вірним служінням у війську, багатим розумом і працездатністю досяг найвищих державних посад в імперії. І ось така йому вдячність від пташенят гнізда Катерини II, які звикли видавати українців недолугими, ледачими та бездарними.

Тому не випадково у частини громадян з'являлась думка про доцільність повернення цьому місту античної назви Херсонес, що може посилити його привабливість для туристів і відновити історичну справедливість.

На фоні цієї штучно нагнічуваної маячні під парасолькою святкування 225 річниці міста задіяна вся Україна, державна влада якої виділила більше як сто мільйонів гривень для проведення офіційних та урочистих заходів. І це у той час, коли в поліклініці Військово-Морських Сил України через брак коштів немає навіть фіброгастроскопа для обстеження хворих на шлунок. Його, аби надати допомогу людям, лікар вже два роки змушений позичати в інших лікувальних установах.

З усіх областей спрямовуються високі повноважні делеґації, щоб разом з Росією відзначити 225 річницю не мегаполісу, якому вже більше як 2500 років, а в дійсності–дату колонізації нею Криму.

Наш національний флот і жодне місто України таких почестей з боку влади ще не знали. Проте, коли у травні цього року команду-

вання ВМС України вирішило 90 річницю підняття на кораблях Чорноморського флоту Українського національного прапора вшанувати встановленням пам'ятної дошки на колоні Графської пристані, місцева влада заборонила це робити бо стали проти антиукраїнські сили.

Проковтнувши цю образу, спішимо на чуже, не наше весілля.

То що ж святкуємо, дорогі українці?

А „не лєпо лі нам браття", як колись закликав відомий літописець, згадати бойові походи з Дніпра до Криму і Херсонесу наших славетних київських князів. Зокрема, похід у червні 860 року князя Аскольда до Константинополя для зміцнення державницьких позицій Київської Руси у Причорномор'ї, або, як київський князь Володимир Великий походом на Крим у 988 році облогою з берега і десантом з моря відвоював у Візантійської імперії головну її колонію Корсунь (Херсонес, Севастополь), як прийняв там християнство, чим поклав початок хрещенню наших древніх пращурів–українців, що поширилось згодом на всю Східну Европу. Згадаймо браття, ще багато дечого славного із власної державної історії і ніколи її не забуваймо, якби не намагались відомі сили ці події вимити з нашої свідомості, витруїти з пам'яті навіть балаганним шоу псевдоювілеїв.

м. Севастополь
Червень 2008 року

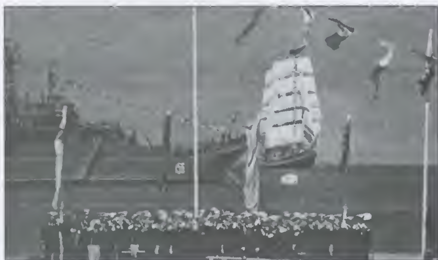
СПІЛЬНА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКА ПАРАДА У СЕВАСТОПОЛІ

СЕВАСТОПОЛЬ. –11 травня відбулась спільна військово-морська парада російських і українських кораблів з нагоди 225-ої річниці Чорноморської фльоти Росії. З російського боку у ній взяли участь 40 суден, з українського–два кораблі. Параду приймали командувачі обох фльот, які на одному катері обійшли корабельний стрій у Севастопольській бухті. Параді передувало тижневе протистояння, оскільки Росія не мала згоди України на проведення паради, і Міністердтво закордонних справ України заявило про недоцільність проведення військової паради.

6 травня на Графській пристані міста плянувалось встановлення меморіяльної дошки з нагоди 90-річчя підняття українських державних прапорів на кораблях Чорноморської фльоти, але міська рада виступила проти вшанування історичної події, а декілька депутатів заблькували проведення робіт, біля гранітної стіни, де мала висіти дошка, і пікетували проросійські активісти. Росіяни погодилися скасувати десант на узбережжя і марш панцирної техніки вулицями міста. А відкриття дошки було перенесено на тиждень.

Несмак викликала поява на театралізованій виставі російської

імператриці Катерини II, відомої гнобительниці України, яка зачитала свій указ про заснування військово-морської бази Росії на місці татарського селища Ахтіяр і перейменування його на Севастополь.



Вітрильник „Палада" на військово-морській параді, присвяченій 225-річчю Чорноморської фльоти в Севастополі 11 травня.

У день паради сталася бійка між активістами Української національної асамблеї–Української народної самооборони (УНА-УНСО) та проросійськими козаками перед штабом Чорноморської фльоти Росії. Ще один інцидент стався з посадником Москви Юрієм Лужковим, який знову публічно заявив, що Севастополь ніколи не передавався Україні і має бути повернутий Росії. Він також сказав, що збирається порушити питання про перегляд Договору про дружбу між Росією та Україною.

Служба безпеки України заявила, що Ю. Лужков вдався до дій, які шкодять національним інтересам України і є замахом на її територіяльну цілісність, тому він оголошений в Україні небажаною особою, проти нього проводитиметься розслідування щодо відмивання в Севастополі „брудних" коштів. Більшість спостерігачів розцінили спільне проведення паради як компроміс, від якого виграла Україна. Російська сторона наполягала на більшій мілітаризації, але позначилася наполегливість українських дипломатів.

Коментуючи заяви Ю. Лужкова, колишній президент СРСР Михайло Ґорбачов в етері радіо „Ехо Москви" закликав уникати висловлювань, які можуть призвести до погіршення українсько-російських взаємин. (*Бі-Бі-Сі, УНІАН*)

11 ЧЕРВНЯ–БИТВА ПІД ПОЛТАВОЮ

Відомо, що в історії України було дві Полтавські битви. І кожна з них має глибоко символічне значення. Але перша з них, річниця якої виповнилася 11 червня, залишається маловідомою, хоча за своїм значенням для долі українського народу вона не поступається другій Полтавській битві, а може, й перевищує її.

Перша Полтавська битва відбулася 11 червня 1658 року на тому самому полі між Рибцями й Жуками, що й друга битва. Ворогами у цій битві були війська гетьмана України Івана Виговського та війська повсталих проти його влади заколотників, очолюваних колишнім полтавським полковником Мартином Пушкарем.

Урядові війська нараховували 16 тис. добірних вояків, і до їх складу входили союзні війська кримського хана Мухамеда Гірея-Джучида (6 тис. кінноти). Війська заколотників, хоча й нараховували близько 30 тис. вояків, але в них переважали погано озброєні загони.

6 серпня 1657 року помер Гетьман України Богдан Хмельницький. 5 вересня на засіданні Ради Війська Запорозького в Чигирині новим Гетьманом України було обрано І. Виговського. Серед невдоволених цим рішенням був полтавський полковник М. Пушкар–один з найстаріших й найвизначніших полководців української держави і визначний її урядовець, соратник Б. Хмельницького.

В Полтавському полку росло невдоволення діями уряду. Заколотники, серед яких верховодив кошовий отаман Запорозької Січі Яків Барабаш, розуміли, що подолати Гетьмана І. Виговського вони не зможуть, тому звернулися по допомогу до московського уряду.

Московський цар почав подвійну гру. Не виступаючи відверто на боці заколотників, він не відмовлявся від переговорів з ними, надавав їм моральну підтримку і почав зосереджувати на кордоні своє військо.

Залагодити протистояння мирними засобами не вдалося, і наприкінці травня 1658 року урядові війська, очолювані І. Виговським, стали під Полтавою. М. Пушкар та Я. Барабаш спробували зупинити наступ урядових військ на межі ріки Полузір'я.

Бій стався 27 травня. Заколотники відступили до Полтави, випалили передмістя й підготувалися до облоги. Урядові війська спорудили військовий табір. 10 червня І. Виговський послав до Полтави на переговори військового суддю Федора Лободу та брацлавського полковника Михайла Зеленського. Але М. Пушкар напоїв послів, а сам у ніч на 11 червня вийшов з Полтави і непомітно підійшов до табору урядових військ.

Кропивнянський полковник Филон Джеджалий, який зі своїм полком діяв у складі урядових військ, мав розімкнути перед військом М. Пушкаря ту ділянку табору, яка охоронялася його полком, впустити його всередину табору й допомогти схопити І. Виговського. Ф. Джеджалий так і вчинив. Пушкарівці ввірвалися до ворожого табору. Але гетьман тієї ночі не спав. Почувши крик, він скочив на коня й кинувся за підмогою. Не заставши в наметі Гетьмана, М. Пушкар запідозрив Ф. Джеджалого у зраді й зарубав його шаблею.

Урядові війська кинулись до оборони. Невдовзі повернувся з підмогою І. Виговський. Перелом стався після загибелі М. Пушкаря, якому в битві було відрубано голову. Заколотники не витримали й побігли. 11 червня урядові війська без бою ввійшли до Полтави. Новим полтавським полковником було настановлено Івана Богуна.

У цій битві виявилася головна суперечність українського суспільства–між потягом українців до народовладдя, з одного боку, і прагненням верхівки забезпечити собі виключне становище в суспільстві, без урахування прагнень та бажань народу.

Сергій КОВАЛЕНКО,
член „Просвіти", Київ

Олександер ПАНЧЕНКО

ТО НІЧОГО, ЩО Я НА ЧУЖИНІ...



Фото з 1970 р.

Не буду описувати для чого і чим живе ця щира, скромна, але вольова людина, яка самотужки виросла зі свого середовища еміґраційних українців, повсякчас і завжди працює, незважаючи на поважний вік та перипетії життя. Спочатку він був українським націоналістом, а тоді демократом. Далі пройшов складну дорогу воєнної хуртовини Другої світової війни, британського полону і тернистий шлях внутрішніх переживань.

Власне сам він, талановитий журналіст і громадсько-політичний діяч, міг би написати про себе й про свою працю. Можливо, й подумки не раз брався за перо, щоб, як писав Великий Кобзар:

...Хіба самому написать
Таки посланіє до себе
Та все дочиста розказать,
Усе, що треба й що не треба!...

За українського патріота, уродженця славної тернопільської землі Василя Юрійовича Томківа з далекого англійського Болтона це вирішив зробити я, народжений на Полтавщині, Олександер Панченко–людина молодшого віку, але така близька до пана Василя за духом та переживанням за долю українського народу...

Він народився у селі Коцюбинчиках (тепер Чортківського району). Відомо, що його мама Марія народилася у багатодітній родині Євчуків у 1892 році. У родині були самі дівчатка, а наймолодші брати Марії–Василь і Петро–ще хлопцями були вбиті поляками-гелєрчиками за те, що після програної Чортківської офензиви, пораненим воякам Української Галицької Армії показували місце, де можна без особливих перешкод перейти річку Збруч. Можливо, на пам'ять про цих юних героїв, маминих братів, подружжя Томківих назвало такими іменами–Василь та Петро–своїх дітей.

Саме батько Василя, Юрій з Коцюбинчиків, який відрізнявся неабиякою освіченістю та знанням англійської мови, яку вивчив на заробітках, і став для свого маленького й допитливого синочка першим вчителем. Незабаром Василька зарахували вже до другої кляси місцевої школи.

Про це й багато інших цікавих подробиць з автобіографії та переживань Василя Томківа дізнаємося з його щирих спогадів.

18-річний Василь, як член ОУН з 1942 року, за дорученням організації у 1943 році зголошується до української дивізії „Галичина". Після рекрутського вишколу проходив спеціялізовані вишколи в Ешвайлері, Бльомбергу, а по закінченні підстаршинської школи в Ляйбаху (Словенія) був направлений до м. Поважська Бистріца, що у Словаччині. Брав участь в боях під Фельдбахом, як старший десятник і заступник командира чоти ґранатометів.

Після війни у таборі полонених у Белярії, куди потрапила значна кількість українських дивізійників, він редагував одне з перших таборових видань „Наша мета". Це була одна з перших „публікацій" в Белярії друкарською машинкою руками Василя Томківа, а до редколегії входили також Юрій Форись, відомий пізніше таборовий поет, і Петро Дубок–після звільнення з полону провідний діяч УРДП. „Опікуном" редколегії був автор кількох статтей хорунжий Роман Припхан.

З переїздом до другого табору, у Ріміні, Василь Томків працював друкарем централі „Просвіта", редактором „Бюлетеня Об'єднання Таборових Товариств „Просвіта" та кількох номерів журналу „Світло".

З переїздом до Англії Томків був задіяний як вчитель англійської мови у таборах полонених, а після звільнення з полону в 1948-1949 роках–ще й як керівник табору Кіртелбрідж, Дамфрісшаєр в Шотляндії.

Василь Томків був основником відділу СУБу, а також організатором балетної групи, оркестру, аматорського гуртка, які успішно виступали. Діяла футбольна дружина. Періодично відбувалися Богослуження, які провадив о. Бабій.

Василь Томків тоді писав з-за колючих дротів полону під впливом безнадії та туги за Батьківщиною:



Виступ у святкуваннях біля могили Евгена Коновальця в Ротердамі від ОУН за кордоном.

...То нічого, що я на чужині,
Що колючії дроти навколо,-
Щоночі я й так в Україні
Блукаю по горах і долах...

Щоночі до Рідного Краю
Прилітаю, неначе на крилах...
І молюсь, і катів проклинаю,
І ридаю на свіжих могилах...

Після одруження з Марією Ковальчук Василь Томків поселився у Болтоні, де відразу проявив себе в Об'єднанні колишнів вояків українців, ставши головою відділу, а згодом–членом Головної управи, в якій був керівником вишкільної і пресової референтур. Як член редколегії журналу „Сурмач", був автором військовознавчих статтей.

З часу створення Організації Українських Націоналістів за кордоном на початку 1950-их В. Томків став членом крайової політичної ради ОУН(з) у Великій Британії.

Василь Томків–автор багатьох статтей, що друкувалися у зарубіжних часописах і журналах, в тому числі й у „Вістях комбатанта". Від 1991 року став дописувачем до багатьох всеукраїнських та регіональних видань.

СТЕПАН ГОРЛАЧ

У Відміченні 75-ої річниці Голодомору: „Україна пам'ятає! Світ визнає!" офіційним носієм Незгасимої Свічки в Канаді був побратим Степан Ґорлач. Цей захід відбувся під кличем „Світ без геноциду". Свідок Голодомору Степан Горлач був носієм у Торонті, в Оттаві, де під час візиту Президента В. Ющенка Свічку передавав молодому поколінню. Ющенко був розчулений тою сценою до такої міри, що кинувся обнімати й цілувати нашого побратима. Згодом він був носієм у Вінніпеґу, Ріджайні, Едмонтоні, інших містах Канади.



Степан Горлач тримає Незгасиму свічку.

Такий захід для нього не був новим, бо вже він з дивізійником Петром Скибою пройшов Україну навхрест, вкопуючи по дорозі місцевостях хрести–усіх 96. З прапорами України й Канади і тризубом у руках, вони пройшли від білоруського кордону, через Київ до Одеси. Далі–перехід на захід: од селища Щегіні на польському кордоні–через Львів, Рівне, Житомир, Київ, на Полтаву, Харків.

С. Ґорлач розповів про ідею того походу: „У богобоязному світі все новонароджене має бути охрещене, а новонароджена Самостійність–тим більше, бо це впровадження в новий світ не одиниці, а волі багатомільйонової нації..."

Повернувшися до Торонто, він сказав собі: але ж Крим цим символічним ритуалом хрещення не було охоплено; отже, треба перейти й Крим. Як вирішив, так і чинить.

Щозими він у Торонто жадібно чекає тієї пори, коли знову полетить в Україну й скаже: „От я і вдома...”



Під Полтавою побратими випадково зустрілися з кол. медсестрою УД Валею Цурковською.

Чи не від перших днів існування Канадського Товариства Приятелів України Горлач–серед його активних членів; був його головою. Цей період особливо знаний встановленням Канадсько-українських бібліотечних центрів у Харкові, Сумах, Чернігові, Дніпропетровську, Черкасах, Полтаві, Маріюполі, Сімферополі, Одесі, Севастополі, Миколаєві, Херсоні, у Верховній Раді. Багато зусиль і часу віддав цій справі.

Горлач Степан Андрійович народився 9 січня 1921 р. на Мелітопольщині. Середню освіту здобув у Ялті, вищу в Торонтському університеті. Учителював в англійській середній школі в Оуквіл.

Був ще зовсім малим, коли родину Горлачів розкуркулили, батька вивезли, а матері вдалося врятувати 5 малих дітей–його три сестри і брата. Мати, побожна, мала передчуття про жахливиу майбутність. Голодомор! Тому заздалегідь, коли пекла хдіб, приготовляла сухаріння, заховуючи у різних місцях. А в час голоду годувала ним своїх дітей. Хоч вони схудли до кости, все таки вижили. Вірила, що Боже провидіння помогло їй.

Згодом Степан подався до Криму, де жив його стрийко, осів біля нього.

Прийшла війна. Полон. Еміґрація до Канади. Одруження. Діти й внуки.

В Канаді зустрів незвичайну людину–кубанського козака Павла Штепу, котрий посвятив своє життя на зберігання української мови. Видав великі книги: *Словник чужослів знадібки* та *Речівний словник*. Степан заопікувався ним, прийнявши до своєї сім'ї й після його смерти, заходами Степана, у Львові видано третю книгу Штепи *Українець та москвин*.

Горлач–автор книжок *Богдар*, ст. 221, Торонто, 1981; *Приповідки і*

афоризми канадських українців, ст. 470, Торонто, 1985; *Стего і музи: На острові Живуякхочу*. Вірші, п'єса, літературні роздуми, ст. 108, Київ, 1998; *Могута. Життя на вістрі пригод*. Повісті, ст. 224, Київ, 1998; *Хрестини незалежності. Дорожній щоденник*, ст. 190, Київ, 1994, друге видання, ст. 264, Київ, 2006; *Перша ніч*. Повість, ст. 143, Київ, 2003; *Максим*. Роман, ст. 446, Київ, 2005.

Член Спілки письменників України.

Роман КОЛІСНИК

Посол України в Канаді

Ambassador of Ukraine to Canada



Ambassadeur de l'Ukraine au Canada

310 rue Somerset St., West
Ottawa, Ontario
K2P 0J9

Tel (613) 230-2961
Fax (613) 230-2400
Res. fax (613) 724-3278

No. ________
____________ 199

2 червня 2008 року

Дорогий пане Володимире Мота!

Прийміть мої найщиріші вітання у зв'язку з присвоєнням Вам почесного звання "Заслужений діяч мистецтв України" за вагомий особистий внесок у розвиток українсько-канадських відносин та активну діяльність у гуманітарній сфері.

Ваше завзяття, щира й наполеглива громадська діяльність заслуговують найвищої похвали та оцінки.

Від імені Української держави висловлюю Вам глибоку подяку за Ваш визначний внесок у поширення кобзарського мистецтва на Північноамериканському континенті, величезну роботу з пропагування української співочої культури та народної класики. Сподіваюся на активне продовження цієї чесної і важливої праці в майбутньому.

Вірю, що Ваша невичерпна енергія та великий авторитет і надалі слугуватимуть на благо України.

Ще раз вітаю Вас, пане Володимире, з почесною подією, зичу нових звершень у відповідальній громадській діяльності, міцного здоров'я, а також щасливих та довгих років життя!

З глибокою повагою,

Посол України в Канаді **Ігор Осташ**

Mr. Wolodymyr Mota
6300 8th Ave., app. 101
Montreal, Quebec, H1Y 3E6

Валентин МОРОЗ

УКРАЇНІЗАЦІЯ

Продовження з попереднього числа

Українізація у резолюції 10-го з'їзду комуністичної партії звучала так: допомогти „нєвєлікорусскім народам":

а) розвинути і зміцнити у себе совєтську державність у формах, що є відповідними для національно-побутових умов цих народів;

б) розвинути і зміцнити у себе діючі рідною мовою суд, адміністрацію, гоподарькі органи, органи влади, складені з міцевих людей, які знають побут і психологію місцевого населення;

в) розвинути у себе пресу, школу, театр, клубну справу і взагалі культурноовітні заклади рідною мовою;

г) створити і розвинути широку мережу курсів і шкіл, як загальноосвітнього, так і професійно-технічного характеру рідною мовою [1].

Є вже у „чапаєвських" (хоч і виданих у сучасній Україні) підручниках і для середньої школи, і для університетів така „ґеніяльна" версія: Москва зробила українізацію навмисне, аби виявити справжніх українців „і потім знищити". На цю тему ми поговоримо детально. Але для початку–два арґументи: один „загально-філософський", а другий–на рівні факту.

Перший: уявімо собі господаря, який пасе овець. Чи буде він спеціяльно розводити вовків, аби потім з ними воювати? Навіть чукчі розуміють: поки воюєш з вовками–від овець залишаться самі ріжки й ніжки. Такий господар теоретично можливий (як кажуть москалі у подібному випадку: „какой-то задумчівий"...). Але якби такий і з'явився–до нього обов'язково прислали б психіятра, і міністерство сільського господарства розводити вовків йому не дозволило б.

І другий варіянт, на рівні факту. У 1928 році між Українською і Російською республіками відбувся обмін територіями. До України приєднали Путивльську округу, а до Росії забрали Таганрозьку округу (у 20-і роки старі „царські" губернії уже зникли, а теперішні області ще не виникли: адміністративними одиницями були округи).

Але нас цікавить Таганрог...

Так от: у 1928 році 80% шкіл у Таганрозькій окрузі були українськими (такими потужними були результати українізації). Коли ж Таганрозька округа була приєднана до Росії–через рік там не залишилося жодної української школи! Тобто: доки Таганрогом командували з Харкова (тодішня столиця України до 1934 року)–практично всі діти

[1] „КПРС в резолюціях...", т. 1, стор. 559 /цит. за Іван Дзюба. „Інтернаціоналізм чи русифікація", „Сучасність", 1968, стор. 160.

вчились українською мовою (у самому Таганрозі могли переважати російські школи, але в селах і містечках домінація українських була повною). Коли ж Таганрог опинився під безпосереднін командуванням Москви–українські школи зникли за один рік.

Так Москва „хотіла" українізації! І нікого у Москві, як бачимо, не „спокушала" ця ідея: виявити всіх українців у Таганрозі, аби потім їх знищити... У Москві справу розуміли просто і логічно: якщо є можливість закрити українські школи–це треба зробити за один рік!

Робимо висновок: усі ці базікання про те, що „Москва сама зробила українізацію"–все це „сон рябої кобили"! Але було б помилкою вважати, що ця версія–то просто результат недолугости сучасних українських чиновників від історії, що виросли на „муфлонізмі-ленінізмі" і є досі чапаєзнавцями, а не „мазепо-знавцями" чи „бандеро-знавцями". Диверсія тут далеко глибша і професійніша. І коріння її–не так політичне, як психологічне.

Як найлегше знищити (обеззброїти) людину психологічно? Перш за все: що будує людину (і націю)?–Перемоги. Так от: найкращий спосіб обеззброїти людину морально–це переконати її, що вона нездатна щось зробити. І що все, чого вона досягла–все це зробив хтось інший проти неї.

Українізація 20-х років–це велика історична (!) перемога українства. Те, про що мріяли цілі покоління українських лідерів–від Розумовського і Шевченка–здійснилось у 20-і роки. Мільйони українських дітей почали вчитись українською мовою; в державних установах офіційною мовою стала українська (цей перелік перемог можна продовжувати довго-довго). Отже: успіхи 20-х років–це могутній морально-психологічний ресурс українства, що буде будівничим матеріялом на довгі часи. Саме цей ресурс певні хитруни хочуть у нас вкрасти. Ще раз повторюємо: оця дебільна баєчка про те, що „Москва сама видумала українізацію"–то не просто результат чиєїсь малописьменности. Тут маємо справу з ситуацією, яку популярно називають „союз дурнів і провокаторів". Бо як правило провокатори роблять свої диверсії, використовуючи наївність дурнів.

Цей ключовий „горіх" ми розгризли. А тепер–до реальної статистики 20-х років.

В історії українізації було кілька етапів. Проголошено її у 1921 році. Але реально вона „розмахнулася" з 1923 року.

У декреті, виданому 1 серпня цього року, писалося:

„робітничо-селянський уряд визнає за потрібне... протягом найближчого періоду зосередити увагу держави на поширення знання української мови. Формальна рівність до цього часу поміж двома найбільш поширеними на Україні мовами–українською і російською–недостатня. Життя, як показав досвід, спричинює фактичну перевагу російської

мови. Щоб усунути цю нерівність, робітничо-селянський уряд уживає низки практичних заходів, які, додержуючись рівноправности мов усіх національностей на українській території, мусять забезпечити українській мові місце, відповідне чисельності та питомій вазі українського народу на території УРСР" [2].

На тезі про „формальну рівність" між українською і російською мовами необхідно спинитися довше. Справа в тому, що один з керівників КПУ–Дмитро Лебідь–висунув теорію „боротьби двох культур": української і російської. Він доводив, що обидві культури можуть „співіснувати на основі вільної конкуренції". Держава, мовляв, не повинна підтримувати ні одну культуру.

У принципі теорія Лебедя була типовим продуктом непівської епохи з її плюралізмом. Плюралізм в економіці–значить плюралізм і в культурі. Але на практиці це була спроба зберегти за російською культурою панівні позиції, здобуті в царські часи і підсилювані в 20-і роки безперешкодними впливами Москви. І тому Лебедю „дали по шапці"; його теорію оголосили „збоченням".

Дехто вважає, що тут комуністичною партією України керував страх утратити зв'язок із селянством. Без сумніву, селянство було базою українізації. І взагалі: 20-і роки були селянськими в найширшому розумінні цього слова. У порівнянні з 1914 роком число селянських господарств на Україні зросло з цифри 3 млн. 500 тисяч до цифри 5 млн. 200 тисяч. А оскільки індустрія дуже занепала (згадаймо факт: на Україні в 1921 році працювала всього одна доменна піч), то число індустріяльних робітників неймовірно зменшилось. Багато з них (щоб вижити) просто повернулися в рідні села, де народилися і звідки колись пішли на фабрику чи в шахту. Як результат, роль селянства на Україні помітно зросла.

Але...

Обмежуватись у даному випадку „селянським питанням"–це була б помилка. Політика комуністичної партії диктувалась ситуацією в цілому (про це ще не раз згадаємо). А ситуація ця означала бездискусійну Українізацію! І тому в листі, висланому у 1927 році комуністичною партією України до Комінтерну, говориться про „збочення" у справі українізації.

„Це збочення полягає в ігноруванні і недооцінці значення національного питання на Україні, що часто прикривається інтернаціоналістичними фразами, зокрема:

1) у приниженні України, як частини СРСР, в намаганні трактувати утворення СРСР як фактичну ліквідацію національних республік;

2) у проповідуванні невтрального ставлення партії до розвитку україн-

[2] Цит. за „Енциклопедія Українознавства", т. І, ч. II, Мюнхен-Нью-Йорк. 1949. стор. 547-548.

ської культури, в трактуванні її, як відсталої, „селянської", у противагу руській, „пролетарській";

3) У спробах за всяку ціну зберегти перевагу руської мови у внутрішньому державному, громадському й культурному житті України;

4)У формальному ставленні до проведення українізації, що її визнається часто тільки на словах;

5) У некритичному повторюванні шовіністичних великодержавних поглядів про так звану штучність українізації, про незрозумілу народові „галіційську" мову і т. ін. і в культивуванні цих поглядів всередині партії;

6) У змаганні не проводити політики українізації по містах і серед пролетаріяту, обмежившись тільки селом;

7) У надто тенденційному роздмухуванні окремих перекручень під час проведення українізації і спробах виставляти їх як цілу політичну систему порушення прав національних меншостей (руських, євреїв)[3].

Повторюємо ще раз: Москва хотіла, щоб українізація була формальністю, не обов'язковою до виконання (так як і вся „корєнізація" на всьому просторі СССР). Епізод з тих часів. Якийсь полтавський чиновник, наслухавшись партейних постанов про українізацію, звернувся до свого секретаря обкому українською мовою. А той йому відповів: „Разґоварівай по-чєлавєчєскі" („розмовляй по-людськи"),–тобто російською мовою. Так, імперсько-шовіністичні гальма були великі; але гурт свідомих українських патріотів був достатньо потужним, щоб проводити реальну українізацію.

Була вона „рябенькою"–тобто успішною залежно від умов. Скажімо, в Маріюполі на металургійний комбінат комісію з українізації навіть не пустили. А тепер–протилежний випадок: Антоненко-Давидович був тоді завідуючим відділом освіти в Охтирці (Сумщина). Там у морі українських сіл було російськомовне вкраплення–тобто російське село. Потрібно було вирішити в цей час бурхливого розливу українізації, якою там має бути школа: російською чи українською? Антоненко-Давидович згідно із своїми посадовими обов'язками поїхав туди, зібрав громаду і поставив справу на референдум. Він сказав „русскім", що вони самі мають вирішити, якою буде школа. Але... Пояснив усе так: якщо школа буде російська–то це означає, що буде майже кінець світу (або щось близьке до цього)... І після його „профілактики" „русскіє" проголосували за українську школу (добровільно!). (Автор цих рядків особисто чув про цей епізод від самого Антоненка-Давидовича, коли той ще був живий).

Тобто: усе залежало від конкретних людей. Але критична маса українських патріотів (усіх цих діячів Центральної Ради, офіцерів української армії тощо) була достатньою для того, щоб „віз україні-

[3] Два роки роботи. Звіт Центрального Комітету КП(б)У. Харків, 1927, стор. 57-58.

зації" успішно котився вперед.

Про потужність цього процесу свідчить промовистий факт: навіть у Донбасі, з його великою не-українською домішкою, всіх записували українцями. (Автор цих рядків зустрів у 50-60-і роки минулого століття кількох людей з Донбасу не-українського походження–російського, і навіть болгарського. Але в документах вони були українцями. На запитання: чому так?–вони відповіли: у 20-і роки в Донбасі нікого не питали: просто записували українцями!)

Цей промовистий факт виразно свідчить, що автори українізації 20-х років міцно „взяли бика за роги".

І це дало відчутні практичні результати. До кінця 20-х років навчання в школах України (не тільки середніх, але й вищих) було переведене на українську мову. Це була реальна революція! У містах середнього розміру (типу Кременчука) панівною стала українська мова. Так що плян Москви (обмежити українізацію селом, де вона й так була неминучою) не вдався.

Українізація 20-х років охопила не лише територію офіційної УССР. Вона вихлюпнулась широко й за її межі, на всі території, де українське населення складало більшість: Кубань, Поволжя, певні реґіони Сибіру. (Статистика на цю тему докладно висвітлена у статтях і виступах Миколи Скрипника–„наркома" (міністра) освіти після Шумського, з 1927 року).[4] І питання у 20-і роки стояло не лише про „національно-культурну автономію". У праці Миколи Скрипника „Про одну постанову Комінтерну" говориться про необхідність приєднання до УССР всіх українських етнічних територій, які штучно зараховані до т. зв. Російської Федерації. Ось–ориґінал:

„Зараз, коли старі адміністративні рамці розбиваються, а губернії, повіти формуються на нових основах, відбувається організація центрального Чорноморського Краю, треба покінчити з адміністративним і культурним роз'єднанням цих українських територій, суміжних з цілокупною територією УРСР. Питання про приєднання до України суміжних територій РСФРР з українською більшістю населення стоїть як питання чергове, що потребує своєї розв'язки"[5].

(Навіть ще у 1928 році) „коли кінчалася епоха", бо починався сталінізм–але люди, як звичайно, відразу цього не відчувають, на зустрічі Сталіна з українськими письменниками останні ставили вимогу про необхідність приєднання Кубані до України. Сталін на це відповів „дипломатично": „Тававріщі українци трєбуют Кубань; таваріщі бєларуси трєбуют Смолєнск. Но нельзя абіжать таваріщей русскіх" (спогади Антоненка-Давидовича, з умовою, що вони будуть опубліковані

[4] Микола Скрипник. Статті й промови з національного питання. Мюнхен, „Сучасність", 1974.

[5] Цит. праця, стор. 116-117.

після його смерти. Надруковано в журналі „Сучасність").

Дуже цікавим є досвід українізації з Автономної Республіки німців Поволжя (ліквідованої в роки 2-ої світової війни, як і Калмицька чи Чечено-Інгушська автономні республіки, але, на відміну від них, так і не відновленої потім, у роки „хрущовської відлиги"). Справа у тому, що більшість населення цієї автономної республіки–це були німецькі поселенці на Волзі з 18-го століття. Але поряд з ними жили й українські поселенці–і вони складали значний відсоток населення. Та й сама „столиця" республіки (коло Саратова, тільки на лівому березі Волги) перед першою світовою війною називалась „Слобода Покровська" і була заселена „хохлами". Аж в роки „комунізації" з неї зробили „місто Енґельс", як центр німецької „автономії". Так от: у цій республіці ще навіть у 1930 році, коли вже почалась „колективізація" (насильне заганяння до колгоспу), українізація ще продовжувалась! Ось–уривки із збірника Миколи Скрипника:

„Наведений матеріял при всій його часом неточності без сумніву показує, що говори, які ми розглядаємо–це говори українські. Тим більш–це говори чисто українські, і коли в них і є вплив російської мови, то він абсолютно незначний, і головні властивості української мови тут наявні [...]

В 1929 році знов було піднято українське питання, але вже сама парторганізація взялася за це. Ми побачили, що наші українці дуже відстали від України, що куркуль в українському селі ще сильний, що бідноту слабо організовано. Ми побачили, що біднота та батраки на зібраннях мало виступають, бо не знають по-російськи і не понімають, що розказує докладчик. А куркуль добре знає і понімає по-російськи та роз'яснює біднякові все по-своєму–по-культурному"[6].

А далі такі рядки:

„КрайОНО намічає в цьому році пропустити всіх учителів-українців через українські курси в округах та районах. Перевести всіх учителів-українців з російських сіл до українських. Негайно ввести у дев'ятій та восьмій групі для українців українську мову, літераттуру, історію та педагогічний ухил, там, де можна виділити вже тепер українців в окремі групи. Всі українці, що кінчають педтехнікуми та університети, мусять вивчити українську мову, а крім того організовано український відділ при Балашівському педтехнікумі. З весни 1930 року всі українські школи I та II ступеня, всі школи селянської молоді цілком переводяться на українську мову. З осени намічається українізувати Миколаївський педтехнікум та один сільсько-господарський технікум. При Саратівському університеті буде відкрито український відділ, теж при робфаці і при радпартшколі в Саратові та Сталінграді або Камишині. Намічено також організувати 18 груп Ш. К. А."[7].

[6] Там же, стор. 158.
[7] Там же, стор. 159.

„В нашому краю українці дуже відсталі, їх мова ще залишилася на старому місці. Тому кажуть, що наша мова „хохлацька". Це невірно. Немає „хохлацької мови". У нас є проста українська мова, така ж, як і на Полтавщині, Харківщині та ін., але дуже відстала [...]

Розвивайте свою рідну українську мову й культуру, тоді ви швидко будете мати таку ж літературну мову, як і Україна, тоді ми зможемо в братерському союзі з трудящими росіянами ще скорше будувати соціялізм.

Вчора ми ще були „хохлами", а сьогодні ми всі повинні стати українцями.

Не дивно тому, що одноденна газета „Лицем до колхозу", борючись за колективізацію і розкуркулення, за перевибори рад і за українізацію, водночас є і підручник для ліквідації української неписьменности. На першій сторінці газети вміщено... український альфабет. Політична газета, що має завдянням говорити про перевибори рад та про колективізацію, перші свої рядки починає так:

„Товариші, не забудьте тих 7 букв, що їх в українському пишуть інакше, як у російському"[8].

Гадаємо, що наведеного матеріялу досить, аби зрозуміти простий „секрет": у „нє-русскіх" (німців) справа українізації ішла легко (і то навіть тоді, коли вже починалась „колгоспна епоха"–тобто сталінщина). Німці з Поволжя й самі відчували страшний шовіністичний тиск з боку Москви–і тому шукали союзників. Таким природним союзником у їхній республіці були українці; разом з німцями вони складали на цій території майже 100% населення.

Те саме й тепер, після „помаранчевої рїволюції": українські успіхи бачимо лише в тих реґіонах т. зв. „Російської Федерації" і взагалі у пост-совєтському просторі, де домінують „нє-русскіє". В Казані (Татарстан) уже є щорічний український фестиваль під назвою „Сорочинський ярмарок". У столиці Казахстану–Астані–є вже українська гімназія. Навіть у Тбілісі (столиця Грузії), де українського населення не так уже й багато, відкрили українську гімназію. А от там, де командують „русскіє" (і то на територіях, де люди українського походження складають величезну більшість населення: південна Вороніжчина, західний Дон, Кубань) досі не вдалося заснувати жодної української школи.

Микола Скрипник, тодішній „оркестрант" українізації, у своїх статтях і промовах говорить не лише про шалений опір (у тих місцевостях, де командують „русскіє") справі українобудівництва, але й висуває вимогу (це було знаменням часу!) про приєднання південної Вороніжчини, частини Курщини, західного Дону й Кубані до України.

Ось–промовистий уривок з його статті із дуже символічним заго-

---

[8] Там же, стор. 160.

ловком „Про кордони УРСР":

„Але треба визнати, що ми не могли б собі уявити можливості в нас такої впертої, довгої і, треба прямо сказати, бридкої зневаги до інтересів національних меншостей, як то було до українського населення протягом довгих років в Курській губернії, на Таганрогщині, в Кубані тощо. Ніякі економічні міркування, міркування, що виходять з погляду зручности зносин і т. ін., економічних тяжень і т. ін. не можуть ані в найменшім ступені виправдати того стану, що є на Курщині і в інших суміжних з УРСР територіях РСФРР з українською більшістю людности[...] Питання про приєднання до України суміжних територій РСФРР з українською більшістю населення стоїть як питання чергове, що потребує своєї розв'язки"[9].

Було б великою помилкою вважати, що українізація 20-х років торкнулась лише мовного питання (є й така тенденція). Це неправда! Українізація торкнулась буквально усіх сфер життя (як бачимо із звичайної статистики). Річ ясна: українська еліта й раніше прагнула здобути успіхи в усіх сферах життя. Але–„на все свій час". Найбільша пані світу–Ситуація–дала українцям таку можливість аж у 20-і роки.

Отже–почнемо з культури. У 20-і роки українська культура переживає нечуваний досі розквіт. Досить назвати одну промовисту цифру: у 1930 році 89% книг в Україні були надруковані українською мовою! [10]

Ще більше переконливою є театральна статистика 20-х років. Знаменитий „Березіль"–театр Курбаса–дуже скоро став основною „театральною сенсацією" Харкова. На його вистави ходили залюбки всі харків'яни–і україномовні, і російськомовні. Театральна статистика каже нам, що у 20-і роки на світовій сцені вершиною були дві найголовніші величини. Перша–це берлінський театр. І друга–це „Березіль" Курбаса! Так що український театр 20-х років досяг світового рівня! (Досить сказати, що російський театр став навіть не другорядним, а третьорядним у Харкові; про якусь конкуренцію з „Березолем" не могло бути й мови. І це навіть у дуже зрусифікованому Харкові; можна уявити, якою була „театральна ситуація" десь у Києві чи в Полтаві!

І все це–незважаючи на шалений імперський опір! Уважати, що все це ішло у 20-і роки „як по маслі", було б великою наївністю. Досить навести один факт. В епохальній п'єсі Куліша „Мина Мазайло" спочатку плянувалося, що „дядько Тарас" приїздить з Києва, а тьотя „Мотя"–з Москви (два антиподи, що приїхали „завойовувати" Харків). Але під тиском імперської цензури довелося зробити корективи: знаємо з тексту, що ця „тьотя" уже не з Москви; це „тьотя Мотя з Курська".

---

[9] Там же, стор. 116-117.

[10] „Сучасність", жовтень 1983, ч. 10, стор. 7.

Петро ГРИЦАК

СПРАВА ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА" ТА АТЕНТАТ НА ГІТЛЕРА 20 ЛИПНЯ 1944

Серед німецьких вищих старшин змова проти Гітлера почалася ще у 1939 році. Одначе, одна спроба за другою, щоб позбутися Гітлера, не вдалася, просто через збіг обставин. Це навіть Гітлер частково визнав, і приписував „Провидінню" у своїх промовах.

У липні 1944 ситуація на Східньому фронті, де перебувало 70% німецької армії, дійшла до „кризового пункту", з загрозою як для збереження там дислокованих ключових частин, так і для цілости фронту. Також дійшло до неплянової участи в тих боях Дивізії „Галичина". Ситуацію спеціяльно загострили, на думку старшин, накази Гітлера не відступати у жодному випадку, що доводило до непотрібних великих втрат.



Штавфенберґ

Були спроби позбутися Гітлера, коли він відвідував поодинокі штаби армії на фронті, але остаточно рішено виконати атентат у „Вовчій норі" (Wolfs Schanze) у Східній Прусії, як туди приїде Гітлер на звітування, яке нормально відбувалося у спеціяльному бетоновому бункрі. На ту ціль був вибраний полк. Штавфенберґ, бо мав нагоду підчас звітування з Гітлером безпосередньо говорити, як начальник штабу діючої на Східньому фронті армії ген. Фр. Фрома. Бомбу одержав Штавфенберґ від недавно померлого Ф. фон Безелягера, члена з'єднання, яке займалося дослідами вибухових матеріялів. Бомба була англійського виробу головно тому, що подібні німецькі бомби не мали тоді для такої цілі відповідних запальників. Не відомо, як така бомба дісталася в німецькі руки.

Тим разом, одначе, звітування відбулося не в бункрі, тільки в звичайному дерев'яному бараку, при столі, де було місце на п'ять крісел з кожного боку, а Гітлер займав місце на прочолку стола. Там Штавфенберґ поставив проти стола портфель з бомбою та зараз подався до на нього чекаючого літака, щоб відлетіти до Берліна. Заки літак піднявся, він почув, що бомба вибухла. Але вибух тільки оглушив та легко поранив Гітлера, хоч забив 4 особи та поранив інших. Одна версія каже, що Гітлер у критичний час піднявся з свого місця біля бомби, щоб поглянути на велику мапу при другому кінці стола. Можна пояснити ще й тим, що дерев'яні стіни бараку сильно зменшили вибухову

силу бомби. До Берліну негайно прийшла вістка, що атентат не вдався, Гітлер далі при владі. Штавфенберґа розстріляно, багато вищих старшин арештовано та строго покарано. Війна ще продовжилася на 9 і пів місяців, а Гітлер ще прожив 254 дні!

Цей епізод показує великий патріотизм німців і також мнимі впливи англійської розвідки, яка мала певні контакти зі змовниками. Гітлер у протилежності до Сталіна, який евентуально вирішив не займатися безпосереднім військовим командуванням, любив рішати про малі деталі бойових дій. Це викликало великий спротив серед німецьких військових кіл, бо приносило непотрібні втрати.

Фронтові невдачі частково теж можна було пояснити підслуховуваннями німецьких військових комунікацій, про що Гітлер не знав, а підозрював у зраді своїх власних штабовиків.*

Подібні ідеї могли би були заіснувати також серед радянських офіцерів, але всі можливості якоїсь змови скінчилися у 1937 р. арештуванням та розстрілами близько 35 тисяч офіцерів ЧА. Також після гіркого досвіду 1941-42 рр. Сталін передав командування арміями в руки досвідчених військовиків, які стали більш успішними після Сталінграду та Курської битви. Це довело до постійного просування фронту на захід, і евентуальної організації Дивізії „Галичина".

В той час справа організації допоміжних військових з'єднань з загроженних більшовиками країн стала актуальною. Ту справу представлювано як попросту оборону рідної землі/території перед повторенням „чорного епізоду"–неймовірних та непотрібних знущань над населенням окупованих земель у 1939-41 рр. Розходилося про повторення окупації під кермою напівбожевільного тирана, який масово вигублював мільйони своїх найбільше продуктивних підданих (чи „співвітчизників"–сьогодні) масовими розстрілами, голодомором, депортаціями й висилками до концтаборів–претенсіями до панування над цілим світом.

Про Сталіна „промову" писав у Львові гумористичний журнал „Комар" у січні 1934 р.: „В бій піду, ґеніяльний! Де є штаб мій генеральний? Ґенерали всі понурі?"–пробігає дрождж по шкурі...

Конкретно, час прийшов думати про оборону власного народу перед дуже неприємними наслідками нової більшовицької окупації, а саме організуванням територіяльних частин для самооборони, згідно із міжнародними законами (Гаґської та Женевської конвенцій).

На жаль, ті ініціятиви чомусь в Україні інтерпретуються як служба „в мундирах ворога", а не як важливий, конечний, і частково навіть успішний крок до відродження української військової сили, на шляху до

* Рівнож, факт, що здоров'я Гітлера в останніх роках його життя сильно погіршилося, міг неґативно впливати на його військові децизії, які раніше видавалися блискучими.

повної самостійности. Такі акції прийняті без застережень у балтійських країнах, але стали чужими для деяких „вітчизняних" істориків, які підкреслюють, що Дивізія виступала у „ворожих" уніформах, замість подумати, що це була елітна одиниця, сформована з добровольців, це був „цвіт України, і краса"–словами одної популярної пісні.

На жаль, Дивізію кинено проти багатократно переважаючого наступаючого ворога. Нагода заблистіти геройством, як у 1-ій світовій війні на Лисоні чи Маківці, тим разом не було можливим. Як автор довідався від учасника битви під Бродами, шкільного товариша автора, старшого десятника Б. Диця, Дивізія не була ще вповні забезпечена амуніцією через поспіх у її висланню на фронт.

Проте існувзння Дивізії теж уможливило відхід яких 100 тисяч осіб на еміґрацію, хороняючи їх від майже певного знищення ворогом.

Недавна смерть Базеляґера знову звернула світову увагу на невдалий атентат на Гітлера. Можливим є, що невдале командування на відтинку фронту, де була Дивізія, також частково причинилося до того атентату.

Для українців, одначе, важливим є сам виступ Дивізії та певні користі, які вона принесла для української справи. Тому про Дивізію не треба забувати, підкреслювати її внесок в український визвольний рух. Спеціяльно важливо подбати, щоб події і активності, зв'язані з Дивізією, стали назавжди позитивно оцінювані в українській історії XX ст. Це, зрештою, підкреслюють американські дослідники, наприклад, Армстронґ, який високо оцінює заслуги Кубійовича для тяглости українських змагань виступити активно на арені світової історії. Як відомо, Кубійович дуже позитивно поставився до організації Дивізії „Галичина", виходячи в результаті своєї харитативно-суспільної діяльности у рамцях міжнародних законів–Гаґської і Женевської конвенцій–відносно вербування добровольців із тимчасово окупованих територій.

Вищезгадані події, знані також під кодом „Валькирія", будуть зображені у фільмі з такою ж назвою.

Використана література:

1. "Philip von Boeselager, 90, Dies; Tried Tokill Hitler", *The NYT,* May 3, 2008.
2. F. von Schlabrendorff: "Counterrevolution", in *Deutsche Erleben die Zeit*, the Riverside Press, Cambridge, Mass, 1956, pp. 123-135.
3. J. A. Armstrong: "Heroes & Humans", Remimscences Concerning Ukrainian Leaders in 1941-44. *Ukrainian Quarterly*, Summer–Fall 1995, pp. 215-227.

Василь ШПАРИК
ветеран війни, фронтовик

РАДЯНСЬКИЙ СОЛДАТ У НІМЕЧЧИНІ, або ВІЙНА І МОРАЛЬ

Характерною відмінністю німецько-радянської війни (Великої Вітчизняної) від війн попередніх епох було те, що у збройну боротьбу була задіяна ідеологія, яку сповідувала правляча верхівка. Це робило збройну боротьбу надзвичайно жорстокою, без будь-яких обмежень міжнародним правом і просто людяністю. В усій повноті це проявилося після вступу радянських військ на територію Німеччини, коли до всього додалася ще й помста за вчинки німецьких військ на окупованих територіях СРСР.

На мою долю випало воювати в заключний етап війни, коли фронт підійшов безпосередньо до кордонів Німеччини–наприкінці 1944–початку 1945 років. Я був рядовим солдатом-телефоністом батареї 421 гавбичного артилерійського полку, що входив до складу сформованої на нових засадах ведення війни 1-ої артилерійської дивізії прориву резерву головного командування (так звучала повна назва, яка й визначала ролю і місце дивізії у бойових діях). Спочатку, восени 1944 р., дивізія опинилася на 3-му Білоруському фронті на сході Східної Прусії, а згодом–на 2-му Білоруському фронті над річкою Нарвою в боях у Східній Прусії, над Віслою, в Померанії з виходом до Балтійського моря, на німецькій землі з форсуванням Одеру, ліквідації укріпленого району Ґартц, в танковому рейді до зустрічі з військами союзників 3 травня 1945 р. в 80 км на схід від м. Гамбурґ–біля м. Шверін. Так ми з радянських військ дійшли найдальше на захід.

Тут не маю наміру писати про бої, часто дуже запеклі, бо йшлося про оборону власного Vaterland'у, а не про відступ для „вирівнювання фронту",як перед тим часто заявляли. Про цей бік „воєнної медалі",що рясніє „змаганням" хто більше вбив, поранив чи захопив у полон, проявив мужність і героїзм, написано надто багато. Я ж зупинюся на іншому боці „медалі",про що генерали і маршали у своїх мемуарах воліють не згадувати–про поведінку радянських солдатів і командирів на німецькій землі, про їхні погляди на побачене власними очима. Особливо хотів би розповісти про відношення до цивільного населення, бо це, вважаю, є мірилом моралі.

Польське населення на теренах колишньої Польської держави в принципі не рухали. Були, звичайно, ексцеси, але не масові. У районах активних дій людей відселяли або вони самі покидали свої домівки. Ну, а покинуте майно ставало „нашим".

Зате на німецькій землі для нас не існувало жодних законів чи

правил поведінки. Практично жорстокість поведінки навіть заохочувалася, начебто як помста за діяння німецьких військ на теренах СРСР. Дуже важливим фактором була відсутність у більшості солдатів і командирів християнської моралі, а це важливіше, ніж світські закони чи правила поведінки людини в конкретній ситуації. Верх брала більшовицька мораль, яку протягом 25 років із дня в день нав'язувала людям радянська пропаґанда. У принципі вона була нелюдяною і навіть злочинною.

Додатковим фактором було те, що німецько-радянська війна була не лише боротьбою політичних противників, а й підсилювалася партійною ідеологією–нацистською для німців, комуністичною–для радянських воїнів.

На теренах Східної Прусії усе населення втікало на північний захід, в бік Кеніґсберґа і Данціґа (Gdansk). На дорогах Померанії, коли ми здійснили танковий рейд до Балтійського моря, зустріли втікачів зі Східної Прусії, які не змогли випередити нас у просуванні на захід. За Одером лише у прифронтовій смузі не було цивільного населення. Згодом усі залишалися на місці, бо не було вже практично можливости податися на захід. Тут і німецьке командування не сприяло втечі, бо втікачі запруджували дороги, що перешкоджало пересуванню військ, а також робилася ставка на участь цивільного населення в обороні своїх міст і сіл–Volkssturm. Практично в містах і селах при підході радянських військ усі ховалися по сховищах і підвалах. Видалені звідти (наче з метою пошуку солдатів), вони намагалися продемонструвати прихильність, вимовляючи „Гітлер капут!".Та не всіх це могло спасти. Найогиднішим було відношення до німецького жіноцтва. Відсутність у багатьох солдатів і офіцерів християнської моралі виливалось у фізичну і моральну наругу над молодими жінками і дівчатами.

Уже у Східній Прусії появилося знайоме у подальшому кожному солдату і офіцеру слово „трофей". З ним пройшли по всій Німеччині, „вдосконалюючи" прийоми.

Солдати брали якісь дрібні речі і, як правило, перевдягалися в цивільну натільну білизну та інше вбрання під шинель (докучали паразити, бо ж тижнями не перевдягалися, не милися, практично спали „на ходу" одягнені). При цьому це робили при зайнятті нових міст чи сіл. Дуже актуальним для солдатів був годинник. Німецьке слово „ур" (Uhr) знав кожен солдат. Так, наприклад, „викурені" з підвалів при виході здавали солдатам свої наручні годинники, в результаті деякі солдати мали їх по декілька на обох руках.

Офіцери мали право вислати раз в місяць посилку додому, тому брали одяг та інші цінні речі. Старших офіцерів не цікавив одяг–вони нишпорили по замках і віллах, по музеях у більших містах. Награбоване згодом завантажували в автомобілі, які відправлялися в тил за боєприпасами, а

далі перевантажували у порожні залізничні вагони, які поверталися в СРСР після доставки озброєнь і боєприпасів. Їх під виглядом військового майна супроводжували солдати. Так награбоване осідало у Підмосков'ї, Криму чи Кубані на нових віллах високих військових чинів (не обов'язково фронтовиків) і високих партійних чиновників.

У тилу нас безперервно свердлила думка: коли ж ми наїмося? Ми однозначно харчувалися впроголодь. При формуванні на фронт пайок дещо покращав, але не набагато. Усім надоїдало таке становище, тому не дивно, що хотілося чимшвидше попасти на фронт. А що на фронті?

В обороні, тобто на позиціях, нас обслуговувала польова кухня, яка знаходилася в тилу за 2-3 км на вогневих позиціях. Командир батареї разом з частиною взводу управління знаходилися на передовій, де зводили спостережний пункт („НП") та бліндажі. Якщо нас з вогневими позиціями розділяла відкрита місцевість, то за їжею ходили з термосами тільки в темний час доби. Ясно, що принесене не можна вже було назвати гарячою їжею. На сніданок був суп, чай і порція хліба, на обід борщ або суп, часто риб'ячий, каша з порцією м'яса, компот або чай, на вечерю теж каша і чайна ложечка дуже смачної американської тушонки. Щодо каш, то мала б бути різна–пшенична, вівсяна, рисова, гречана, але переважно заміняли їх перловою, яку солдати прозвали „шрапнеллю".

При знаходженні в окопах нам давали щоденно по „100 грамів" буцімто для „зігрівання", а насправді на фронті спирт виконував дуже важливу ролю–солдат не смів роздумувати над реаліями буття. Уже у Східній Прусії здобуття ґуралень було найбільш бажаним. Німці знали про таку тягу до ґуралень і часто „сприяли" їх зайняттю, щоб згодом п'яних постріляти.

У наступі на теренах всієї Німеччини ми не знали про польову кухню. Ми самі при можливості в ситуації і часі влаштовували смачні обіди чи швидше–вечері, використовуючи курятину чи свинину (про цілу тушу не дбали–застрілили свинку і відрізали потрібний кусень). У кожному домі в місті чи в селі було вдосталь необхідних продуктів для приготування страви, часто знаходили заховані консервовані продукти (о, ми вміли шукати і у приміщеннях, і закопане у дворах).

Просуваючись в останні дні перед капітуляцією по автострадах і шосе на захід, ми зустрічали колони німецьких солдатів. Вони йшли по бічних доріжках: одні на схід, інші–на захід, ішли додому. Із автомобілів ми нерідко кидали їм хліб чи цигарки і веселилися з того, як вони, голодні і знеможені, кидалися за кинутим. Ми не брали їх у полон. Це робили енкаведисти із „заградітельних отрядів".

Єдиними, хто нас радісно зустрічав, були військовополонені та наші співвітчизники, вивезені на примусові роботи–остарбайтери. Але не так сталося, як гадалося–усіх їх вважали зрадниками Батьківщини.

Ми не вчиняли з ними жодних заходів, зате за нами йшли війська НКВС, контррозвідка „Смерш". Ось вони військовополонених після принизливих допитів відправляли у табори ГУЛАГу „іскупіть віну перед Родіной", а остарбайтерів-чоловіків польові військкомати скеровували на фронт. Жінки зазнавали великих моральних наруг.

Відомо, що до вступу СРСР у Другу світову війну 17 вересня 1939 р. радянський народ тримали у повній ізоляції від зовнішнього світу. А тут величезні маси „запертого в льох" народу в особі солдатів та командирів опинилися на теренах інших держав. Побачене на німецькій землі вже у Східній Прусії, а згодом–за Одером, було настільки несподіваним, що буквально виявилося психічним шоком. Усі (а це була п'ятимільйонна армія) переконалися, що Німеччина зовсім не така дика і відстала, як її змальовувала радянська пропаґанда. Стали порівнювати життя в СРСР із тим, що на власні очі побачили в Німеччині. У психіці солдатів і командирів спостерігалося „роздвоєння душі": одне говорили в офіційній ситуації, зовсім інше–в довірливій товариській, усе частіше обмінювалися поглядами на побачене, не скриваючи при цьому позитивних емоцій.

Зміни відбувалися і в моральному стані військ: спостерігалися байдужість, мовчазна впертість, недисциплінованість, зокрема, солдати носили цивільне вбрання, залишаючи статутними лише шинель чи ватник, не носили погонів, „не віддавали честь" незнайомим офіцерам, а своїм–не нижче майора тощо. Пригадується вислів замполіта: „нє пішітє, что здєсь дома кірпічниє, а кришi–черепічниє". Отже, були великі намагання засліпити мільйони, але зробити це вже було неможливим, і безумовно, кожен солдат і офіцер, повернувшись в Радянський Союз, привіз зі собою і враження від Німеччини і Заходу.

Резюме:

1. Війна породжує глибоке падіння моралі.

2. Відсутність у більшості радянських солдатів і офіцерів християнської моралі проявлялася в Німеччині в аморальному відношенні до цивільного населення.

3. Можна стверджувати, що побачене радянськими солдатами і офіцерами на Заході породило вільнодумство, зневіру до радянського соціяльного ладу і комуністичної ідеології, що вплинуло на подальший розвиток подій в СРСР.

27.03.2008 р.

Народе мій! В твоїй журбі
Невже нема чого робити?
Невже судилося тобі
Рабів і зрадників родити?

(Сосюра Володимир, поема *Мазепа*)

„Я НЕ ЗАГУБЛЮСЬ СЕРЕД МІЛЬЙОНІВ, НЕ ПІДКОРЮСЯ СЛАВІ ТА БРЕХНІ..."

У Києві відбулося врочисте закриття III Міжнародного конкурсу української мови імені Петра Яцика, який був започаткований для того, щоб молодь не забувала свого коріння та не цуралася мови батьків. Недаремно цей захід названо іменем великого українця, який, попри заможне життя на Заході, не забував про Батьківщину і все своє життя намагався підтримувати рідний народ, берегти українську мову.

Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліґи українських меценатів, співголова координаційної ради конкурсу, з'ясував суть конкуру:

«...Конкурс став і престижним, і популярним передовсім завдяки творчій енерґії та подвижництву наших учителів. Ніякі меценати, ніякі міністерства не змогли б усе це так масштабно й прекрасно організувати, якби не вони, вчителі. Українські вчителі. Цікавий факт із історії. Коли Бісмарк виграв франко-пруську війну, він сказав: „Я не міг не перемогти. У мене був найкращий полководець у світі. Це–пруський учитель. У мене був найкращий солдат у світі. Це–пруський учитель..." Коментарі зайві. Беззаперечне одно: учитель має найбезпосередніший стосунок до національної безпеки держави. Від них значною мірою залежить, якими будуть наші президенти, прем'єр-міністри, знатимуть вони чи не знатимуть, як це бачимо сьогодні, що це за народ такий, українці, чому для них дорога рідна мова, що за історія в цього народу, котрого їм примхою долі покладено представляти. Саме від учительства залежить міра дурноголовства й пустомолотства політиків. Вони можуть виховати совісних, україноцентричних діячів. Держава може допомогти їм у цій роботі, піднісши в суспільстві соціяльний престиж учителя. З усіма відповідними складовими. Щоб він не був напівжебраком, котрий усі свої зусилля спрямовує на те, щоб вижити. Коли наші державці це нарешті збагнуть, коли у них хоч трохи пробудиться совість, у нас не буде багатьох проблем."

У Національному академічному драматичному театрі ім.І. Франка відбулося врочисте закриття 15 травня 2008. Театр не міг вмістити всіх гостей свята—меценатів конкурсу, відомих громадських діячів, письменників, журналістів, вчителів, школярів й студентів... Але справжніми героями дня були найкращі з найкращих знавців рідної мови, до яких була прикута увага і зали, і журналістів,—9 школярів (1 місце, у всіх вікових номінаціях—3-11 класи), 5 студентів (перше місце, 5 рівнів акредитації), 1 учень ПТУ (перше місце), 7 ліцеїстів і курсантів військових навчальних закладів (перше, друге і третє місця), а також 10 учителів, чиї вихованці показали найкращі знання державної мови.

У конкурсі взяли участь понад 5 мільйонів українських школярів, учнів професійно-технічних училищ, студентів вищих навчальних закладів, курсантів військових училищ та слухачів військових академій. До них приєдналися також їхні ровесники з 25 країн світу, де проживає українська діяспора.

Гостей і переможців вітали Патріярх Київський і всієї Руси-України Філарет, який м. і. сказав: „Нехай Господь допомагає вчителям навчити дітей відчувати красу української мови і не цуратися її, як мови другорядної, мови некультурної, як нам вбивали це у голови попередні режими..."

Цього дня Патріярх Філарет нагородив орденами Української Православної церкви Київського Патріярхату В. Загорія, М. Слабошпицького, В. Берсенєва, М. Ватуляка, Людмилу Корецьку, Василя Нудного, Христину Сивеньку-Бейлі (Австралія) та Валентину Домазар (Австралія) за подвижницьку меценатську діяльність на благо нашої держави.

Президент України Ющенка написав Привітання: „Українська мова є одним із ключових символів нашої державности, ядром національної та культурної ідентичности українців. Як Президент я зроблю все можливе для того, щоб вона отримала повноцінну підтримку Української держави і посіла належне їй місце..."

Згідно з його указом, з'явилася Постанова Кабінету Міністрів, згідно з якою 14 стипендій Президента України виплачуються переможцям конкурсу в розмірі 4,375 мінімальної академічної стипендії студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

* * *

Найбільші пожертви: ЗАТ „Фармацевтична фірма „Дарниця" (Київ)—генеральний директор Володимир Загорій—335 000 грн. і ЗАТ „Оболонь"-президент Олександр Слободян–100 000 грн.

Вперше підтримав конкурс „Президентський фонд Леоніда Кучми „Україна"—30 000 грн.

Між жертводавцями були постійні меценати-дивізійники з діяспори: Крайові управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА США (голова Петро Буняк)—15 000 грн. і Австралії (голова Теодор Андрушко)– 4 350 грн., Ілля Яремчук (Канада)—5 000 грн.

* * *

Щодо конкурсу в оборонному відомстві, то цього року організатори зробили ставку саме на виховання у молоді патріотизму, любови до Батьківщини та рідної мови.

Завдяки такій роботі, як клятва на вірність Україні були написані слова і „бронзового" призера змагань серед курсантів, курсанта Харківського університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба, рядового Івана Макаренка:

„Я вважаю, що подвиги учасників бойових дій ніколи не забудуть і

завжди пам'ятатимуть про те, що вони зробили для перемоги. Хочу запевнити, що своїми діями та життям я намагатимусь зробити та зроблю все від мене залежне для розбудови держави та продовження пам'яті про заслуги ветеранів війни. Бажаю, щоб більше нікому не довелось брати в руки зброю для того, щоб воювати, але будьте впевнені, що ми її обов'язково візьмемо, якщо виникне загроза безпеці держави, і станемо, як і наші діди-прадіди, на її захист".



Лавреати та переможці VIII Конкурсу – в центрі курсантка Львівського інституту Сухопутних військ Оксана Гладка.

Найбільше враження на членів журі справив твір Оксани Гладкої. Виконаний у віршованій формі, він увібрав у себе думки та переживання молодої дівчини.

Я не згублюсь серед мільйонів,
Не підкорюся славі та брехні.
Я буду кращою, нехай і серед гірших,
Але ніхто не дорікатиме мені...
Я не мовчатиму, коли рідненьке слово
Чекатимуть мільйони земляків.
І не скажу: „Погане — це чудово",
Хоч хтось благатиме
З найвищих тих „верхів".
Моя професія — ніяк не для байдужих,
Я не згублюсь серед мільйонів тих,
Хто став багатим, сильним, дужим
На горі й лихові дідів своїх.
Я — вічний учень — „septer tiro",
Я — вірная володарка думок;
В руці — перо, а в серці — віра,
У розумі — правдивих слів струмок.
Я — Українка, патріотка,
І не одна, таких, звичайно, більше.
Тому в віршах — патріотична нотка...
Я не загублюсь серед мільйонів інших.

Подано за ЗМІ

МОНОЛОГ ГРИЦЯ ЗОЗУЛІ

Друкуємо вперше монолог Гриця Зозулі (відомого гумориста, карикатуриста й маляра Едварда Козака, Еко), який писав діялектом, виголошений на крайовому з'їзді Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, що відбувся 1-2 вересня 1963 року в Лігайтоні, штат Пенсильванія, США. Два брати Едварда служили в Дивізії.

Редакція.

Фелов Ферайна і ви високопоставлені особи!

Якся маєте, елеґанцкі пані і файні панове і Фільку також!

Перепрашаю ґречні, жи забираю голос в справі, що ся тичить. Але найперше, то виджу, жи тут на вільному люфті сі зібрали самі сакумпак ліпші ґосьці, же на них можна апсалютні сказати, що то якібудь. Цивілістів то тильо трохи, а решта, то як не з ветеранів, то вупісти, або обвуїсти, або воґулі герої і дацо. Правда, же простого войска не багато і якби не мій брат Філько, же був за простого при Дивізії–то не булоби навіть кому скрайного слова сказати. Але вся саржа с приписово на пляцу–як сі дивлю, то ми сі серце скорше калатає. Всьо так сидить переді мною на „теншин" або на „ахтунг", як колись в шанцьох о пів до другої години. А ще кождий єден має таку міну, же енімінит може дати кварту або й дві крови за Україну, за Америку і за Дивізію! Апсалютні так само, як дваціть років тому назад. Їдна єст тилько ружниця, що кождий замість карабіна чи емпія має коло себе свою кубіту. Але то великої ружниці не робит, бо, екскюз мі за ваш гонір, не єдна кобіта вєнци варта, як два карабіни, і то машинові. Часом сі трафить навіть така, же може бути і пару машинґверів.

Знаєте, дорогі дивізійники,–таки найвєнци люблю до вас вогорити. То не єст жадин пуц, ані єнша ґранда, чи як то казав, бальооні. Дивізія то єст таке войско, що си з ним можна посміяти, же го мож взяти так ґіби на гец, зробити пацалиху–вони сміються разом з вами і ніхто сі не вображає і ніхто єст за офіцийного героя. А спробуйте так з ким іншим! Таби вам такої ґіби дали, що їх за геройство ласкочете, жеби вам зараз воко побіліло і шлюс, темна могила!

Гей, як би тото, же тут всьо сидить ґлідом, було пішло фровиртс під Броди–то би ніхто не був дивізії розбив апсалютні і ворог не був би вітримав ані пів секундлі. Я на тото голову даю–не свою, бо що моя лепета варта, але даю голову самого пана аранжера від забави, аби здоров був!

Тепер я ще маю таке зауваженя ведлуґ самого дивізійного юбілєуша: як ми вже вирахували, же єст двайціть років, то так єст дійсни і ніхто не буде сперичатисі, жеби сидів навіть в найгіршій вопозиції і належав не лише до літньої станиці, але навіть осінної чи зимової. Тут є чистий рахунок, а не кредитівка. Тутки не треба спроваджувати аж машини до рахунків чи взагалі робити подвійну станичну бухальтерію, ані навіть скидати обох черевиків. Як єст двайціть–то єст, як дріт і нима ґадані. Ну, нє? Але як сі може без ґадані обійти, а раз єст ґадані, то сі ружне говорит, а найвєнци про те, як то сі стало, що хоч маємо тепер стілки вищих старшинів, то дивізія войни не виграла? Або тото, як сі стало, же сі взагалі дивізія зовязала і до нині сі не може розвязати, і нащо і пошо?

Єдні будут казати, що на тото, абисмо мали свої карабіни на вшелький випадок. Другі кажуть, жи на тото абисмо мали своїх обрихтованих ґенералів, з яким-таким експірєнсом і своє войско. Ружні кажут, а я то беру на інший рахунок. Як навколо нас відбувалася тота велика война, як всі воювали–німці, і мадяри, і москалі, і словаки, навіть польські фоксдойчі, то як мав наш хлоп спокійно сидіти?Поки витримував, то О. К., а далі не витримав і дацо. Нашому чоловікови то аби война. Так му цеся война пахне, як парубкови дівка. Не дивитсі, же потім тре буде терпіти і платити аліментар. Дивітсі, моя кубіта теж вже не дуже молоденька, а фурт биз окуляри по казетах нипає, чи не буде война? А ви сі дивуєте, фолкс, жи сі Дивізія завязала!..

А я вам кажу–жи Кубійович апсалютні знав, що робит. Що робить, то знав–но не знав нашо...

Тото, же сі дивізія не встояла, то я беру на інший рахунок. Не встояласі без тото, же куждий єден дивізійник віфасував дуже короткий карабін, що називасі „Ємпті" і стріляє з під пахи. Стріляти то він стріляє, але немає мушки і не мож го взяти на візір-лінію та байнета не було на що наложити. То як прийшло до штурми–то не було чим сі боронити і треба було відспуляти рікцуґом.

Запитайтеся наших старших комбаталянтів, тих жи за небіжку Австрію над Ізонцо сі мотлошили з тими Таліянами, же піцца-пай їдять, як то тоді було? Там куждий єден, що був на наталіянські фронті, жеби був найпростіший селеп, то куждий єден фасував байнет довгий і вигострений, та й ще фляшку руму в броцаку, то я розумію, жи було з чим іти до штурми...

Таку штурму,–казав ми єден старший ветеран з ОБВУА,–то вони мали раз під Ізонцо: як пішли в анґріф на тих піцца-пайників

макаронів, то аж сі закурило. Вже добігають блиско от так, як дайминато, від мене до отця капеляна Бачинського–тогди всі наші як їден хлоп, карабіни в землю, а руки догори і піддаютьсі. Але дивлєтсі, а наталіяни також покидали свої ґвери, бо боялисі, же наші маѕт довші. І так стояли, вони собі, а наші собі, з руками догори. Тогди їден наш, що був відважніший, каже: „Чи ви нас берете в плін чи ми вас?"–А наталіяни питаютсі: „А що в вас дают в пліні їсти?"–А наші кажут: „У нас дают саму консерву".–Наталіяни дуже втішилися і кажут: „То беріт нас в плін". –І так тотой герой зі старої войни взяв цалий реґімент наталіянів до пліну. Аж в самім ґенеральнім штабі сі дуже дивували, жи Русини такі герої, а наталіяни також сі дивували, бо показалосі, же консерви були, але з ріпов. Інакшої давно не було.

Так то сі воювало за старої войни і без тото я знаю войскові справи надурх, бом сі тиж записав за ветерана, бо мій тато був у войску і два брати тиж także само. Але на суті не маю відзнаки, жеби документно показувала, жи я маю корпус деліктус бути за конбатанта. Бракувало ми двох свідків, а був би сі дістав до браства і може би мене навіть за старшого зробили, або я знаю? Бо по войні куждин єден, як не полковник то поручник, а яксі знайде десь простий „шица", то му вцалі не віруть, же був у Дивізії і кажуть ставити двох світків, же був. А я відки маю взяти двох світків, як мій брат знає, жи я в войску не був? Але кожному кажу, жим воював биз два роки, поким дістав дуршус в плюцо так, же дониніка ношу шплітер в лівій нозі. Військовий реґулямент тиж знаю на память і експірєнс, і всі кваліфіканції, як самі видите, але не маю два світки, і тому всьо сі мені заштапувало і ніколи не буду поручником...

І так вже помру небердированний, хіба що хтось наді мною змилосердить, дорогі конбатанти, ми підпише анкетний листок, жи я ще в Ріміні мав саржу і всі штерна, жи їх робили з пушки від консерви. Я би також хотів попасти в Дивізійний альбум–бо я тиж страждавєм за Україну і то не як будь. Бо інакше перейде цілий дивізійний юбілеюш, всіх пороблять офіцерами і я сі лишу в ранзі селепка, чого ані вам, ані собі не зичу.

А як сі буде якась нова дивізія робите–то кебисьте мені дали знати наперед, то мене тогди вдома не буде, поїду на вікейшен. Бо то знаєте, що єнчого єст бути за члена станиці чи літної чи осінної–а що єнче з тим коротким карабіном без мушки по Ґакаелю вганяти.

А на кінці то вам і собі зичу абисьмо сі дочекали не лише до

дивізії, але до цілої української армії і щоби нам якус емеритуру–сошел секюріти дали, жеби хоч на пачку тютюну вистарчило і жеби кожний дістав хоч по два ментали, аби було можна чим людям в очи світити.

А як будете 20 річний ювілєуш справляти, то вам бажаю, абисте вже всі були бефердеровані бодай до бідного підполковника і жебисте мали хоч пару простих, жеби як война вібухне було кому тотой короткий ґвер без мушки носити...

Чого собі і вам тиж жичу на многії літа!

Пояснення деяких слів: *фелов (анг.)*–товариш; *ферайна*–добірне товариство; *люфт (нім.)*–повітря, тут: просто неба; *обвуїсти*–члени Об'єднання б. вояків українців Америки; *шаржа*–вояки з ранґами; *теншин (анг.)*, *ахтунґ (нім.)*–команда: струнко; *кубіта*–жінка; *ґранда*–непорозуміння, драчка; *бальоoні (анг.)*–дурниця, нісенітниця; *машинґвер (нім.)*–кулемет; *ґлід*–ряд; *фровиртс (нім.)*–вперед; *ґаданє (польс.)*–говорення; *обрихтований*–вишколений; *емпіє*–МП, автомат; *рікцуґ (нім.)*–відступ; *візір лінія (нім.)*–лінія виду при стрілянні; *броцак (нім.)*–військова торба; *менталь*-медаль; *ґвер (нім.)*–гвинтівка.

З ТВОРЧОСТИ ЕКО



Ген. Михайло Крат і проф. Володимир Кубійович

Світлана КОРОНЕНКО

ВІЙНА РОМАНА КОЛІСНИКА

Повість Романа Колісника «Останній постріл», яка була відзначена на 8-му літературному конкурсі ім. Лесі і Петра Ковалевих Союзу Українок Америки, вийшла друком у 1989 році в Торонті, Канада, (Об'єднання українських письменників „Слово") та у видавництві „Червона Калина", Львів, у 1992 році з передмовою відомого письменника Романа Федоріва. У 2008 році журнал „Київ" надрукував цю повість у №№ 1-4.

Редакція

„Маршуємо, маршуємо, маршуємо.

Скільки ми витратили часу на марші? Скільки кілометрів перемаршували?

Ніхто з нас же знає, ніхто же обчислить. Маршуємо на вправах, на муштрах, на парадах, маршували на передову лінію фронту, на прорив з оточення, на Карпатську Україну після прориву, на Словаччині по горах, із Словаччини аж до Словенії по Альпах–мов на глум, мов на сміх..."

Це–будні війни з повісті Романа Колісника „Останній постріл". Ніякої романтики, що до неї привчала нас українська радянська література про війну. Ніякої риторики. Ніяких суперменів, що живуть од подвигу до подвигу. Тут війна як війна. І все, що в творі відбувається,–те, що й має бути на війні: там убивають, там ходять страх, невідомість, тривога, наруга над самою людською природою. Там розстріляно юність прекрасних ідеалістів із галицьких сіл і містечок, які ще вчора були гімназистами та студентами. Вони одягли чужинецькі мундири, щоб воювати за Україну. Вони жодної гадки не мали про те, що після завершення Другої світової війни комуністичні ідеологи вдовбуватимуть українській людності, що дивізійники–злісні фашистські колаборанти. Як відомо, історію пишуть переможці. Пишуть для себе й про себе.

Але те буде згодом. Нині ж герої Колісника–у війні. Вони розуміють: переможцями вони не будуть. Усе складається проти них. Але служба є служба. З усіма її рутинними складовими. Все це з реалістичною точністю, пересипаючи свою оповідь іронічними й гумористичними деталями, змальовує Роман Колісник. Характерно, що ця оповідь не патосна, автор не героїзує своїх персонажів. Вони для нього–чорнороби війни. І все ж у їхніх душах світиться ідея: Україна. Але те ніде не педальовано. Лиш кілька разів про ту ідею в душах юнаків прохоплюється автор. Наголошу на ось такому важливому епізоді. Оберштурмбанфюрер Кранц похвалився: після завершення цієї війни, яку, він усе

ще так вважає, Німеччина виграє, їм, доблесним воякам, дадуть землі в Україні. Як винагороду. „Там будуть приготовані великі господарства на нашу вічну власність, добрі посади–кожному по його заслузі". І на це він одержує відповідь від одного в українців-дивізійників: ви забули, хто ми такі. Ми–не есеси (тобто не есесівці), ми українські вояки з Української дивізії, які взялися воювати за Україну.

Німець наполягав: ви, мовляв, лише галичани. Щось на рівні фольксдойчів. Але всі дивізійники хором йому говорять: так, ми–галичани, але це не заважає нам бути українцями. І ми не дозволимо нікому роздирати на шматки Україну. Бо ж таки жодною мірою не німецькі інтереси рухають цими юнаками. Ідея творення такої дивізії постала з надії на те, що після Другої світової війни, в якій Німеччина зазнає поразки (а це вже тоді, в 1943-у, виразно бачили українські ідеологи), цілком імовірний конфлікт між альянтами. І в такій ситуації дивізія „Галичина" стане основою для творення в Україні національної армії, що стане важливим арґументом у виборюванні її державної незалежності.

А в усьому іншому авторова увага цілковито поглинута кривавою фактографією боїв. Р. Колісник сповідує поетику своєрідного неореалізму.

Ось персонаж Колісника біжить на невидимого ворога, що пускає йому назустріч смертоносні кулі. Перед очима в нього опиняється труп червоноармійця. Він витягує з кишені червоноармійця ебонітову рурку, з якої випадає скручений папірець із іменем та прізвищем червоноармійця. Це–той хлопець із яким вони ходили до гімназії. Неподалік–ще один мертвий. Це вже дивізійник.

У нього в кишені лист коханої дівчини, яка розповідає йому про свою родину, про страх людей перед майбутнім. Знущаються з них німецькі окупанти, а прийдуть більшовики, то вчинять над ними жорстокі розправи. Адже в кожній родині хтось із чоловіків або в УПА, або в дивізії „Галичина"...

А ось іще одна зустріч під час того бою. До Колісникового героя сунеться, лежачи горілиць, червоноармієць, у якого з пробитої кулею горлянки, булькає сукровиця. Їхні погляди схрещуються. Вони–вороги, за ними різні прапори і різна мотивація. Але Колісників герой кидається до червоноармійця. Намочує хустину, зволожує йому губи і язик, обмотує бандажем шию. Але більше нічим не може йому допомогти, бо в червоноармійця вивалилися з роздертого живота кишки. І він прохає юного дивізійника, щоб той дострелив його, вкоротивши йому тяжкі муки.

Михайло Слабошпицький наголошував на винятково важливій для розуміння всієї ідейної серцевини „Останнього пострілу" сцені. В боях у хвилини затишшя між собою перемовляються українці з двох окопних ліній. Одна–це червоноармійці, а друга–дивізійники. Їхня зброя націлена одне на одного. Пролунає команда–й вони кинуться вбивати

один одного. Така страшна правда тієї війни. Це теж конкретні подробиці її в українському рахунку.

Там, у тому бою, батько знаходить сина. Вони були за кількадесят метрів один од одного. По різні боки лінії фронту. Один у Червоній армії, а другий–у дивізії „Галичина". Отже, вони–вороги? „Але хіба можуть бути ворогами єдинокровні люди?! Зараз вони нарешті стиснуть одне одного в обіймах. Так повинно бути. Така логіка життя і стосунків роду. Однак є логіка війни. Вона домінує, бо це її час. Син опиняється в батькових обіймах уже мертвим. І знетямлений батько, котрий ніяк не може повірити в те, що сталося, несе дороге мертве тіло невідькуди. І напружена зрозпачена тиша стоїть над лінією фронту. Тисячі очей з обох боків стають свідками батьківського горя. І навіть тисячі людей не годні нічим зарадити. Це, певно, найсильніша сцена в „Останньому пострілі". До такої вершини трагічності може піднятися лише справжній художник слова"–пише в своєму літературному портреті Романа Колісника М. Слабошпицький, який вважає саме цей твір однією із найсильніших книг про війну в усій „діяспорній" літературі. Та чи тільки в „діяспорній"?

Добре знаний як сатирик, гуморист і документаліст, Роман Колісник „Останнім пострілом" зарекомендував себе і як талановитий прозаїк. Цей твір органічно стає в ряд із такими книгами, як „На Західному фронті без змін" Ремарка, „Поза межами болю" Турянського, „Смерть героя" Олдінгтона.

(Літературна Україна)

„ЛІТОПИС УПА"–ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

У суботу 10 травня 2008 р. у приміщенні УНО при 145 Evans Ave. у Торонто відбулося XXXII Пленарне засідання Видавництва „Літопис УПА"

Присутні–17 членів видавничого комітету, а також гості--кінорежисер Христина Котляр та Зеня Брозина. Цьогоріч новообраним головою став Юліян Котляр, який відкрив засідання, вшанувавши славну пам'ять тих, хто у звітному році відійшли у вічність–голова сл.п. Лев Футала з США та сл.п. Микола Май з Вінніпеґу. Заступником голови обрано Мирона Лущака з Чікаґо, в члени–Степана Рогатинського та до адміністрації–Наталію Солтис.

Після відкриття слідувала насичена програма засідання–прочитання звітів, вирішення видавничих справ, прийняття та ухвалення рішень. У своєму обширному звіті проф. Петро Потічний представив видавничі пляни Літопису на 2008 рік, згідно з якими у підготові знаходяться 7 наступних томів. Ґолоний адміністратор Микола Кулик детально прозвітував про справи адміністративні та фінансові.



Сидять зліва направо: Степан Шпак, Богдан Ковалик, Михайло Ковальчин, Петро Й. Потічний, Юліян Котляр.
Стоять зліва направо: Михайло Бохно, Іван Росіл, Наталія Солтис, Богдан Пасічник, Микола Кулик, Петро Мицак, Осип Жигар, Омелян Цилюпа, Роман Кулик, Михайло Мігус, Микола Кошик.
Відсутня на знимці: Параня Грицай

Про діяльність ТзОВ Літопису УПА, очолюваного д-ром Ігорем Гомзяком, та Благодійного Фонду ім. Володимира Макара під керівництвом Миколи Посівнича детально описано у річних звітах. Оскільки щоразу в Україні та за її межами стають все більш доступними унікальні архівні матеріяли, дотепер нігде не опубліковані, важливими в процесі вирішення були фінансові справи.

У 2008 році в-ву Літопис УПА виповнилось 35 років діяльности. За цей час видано 67 томів–46 в Основній серії, 11 в Новій, 9 в серії Бібліотека та том Повстанські могили. Додатково інші видання. З кінцем цього року повинно появитися ще 3 томи, залежно від надходження фінансів у формі фундацій та пожертв.

У появі усіх вищезгаданих видань „Літопис УПА" завдячує щедрій українській громаді, яка відгукнулася на заклик вояків УПА про допомогу і тим самим посприяла у поширенні правдивої історії Визвольних Змагань України ХХ-го століття.

Для придбання вищеперелічених видань та подальшої фінансової підтримки просимо писати на адресу:
Litopys UPA, P.O. Box 97, Stn "C", Toronto, ON, M6J 3M7, CANADA, e-mail: upa@sympatico.ca або відвідати наш web-сайт: www.litopysupa.com

ЗАУВАЖЕННЯ ДО КНИГИ „КРУТИ 29 СІЧНЯ 1918 р."

29.05. 2008

Голові Українського інституту
національної пам'яті
Вп. П. І. Юхновському

Вельмишановний Пане Ігоре Рафаїловичу!

Ветерани дивізії „Галичина", пізніше Першої української дивізії Української національної армії, члени Івано-Франківської станиці Галицького Братства колишніх вояків 1-ої УД УНА щиро вдячні Вам за видання книжки „Крути 29 січня 1918 р.", в якій опубліковано спогади сотника Аверкія Гончаренка (пізніше полковника) про бій під Крутами. До цього часу в незалежній Україні спогади А. Гончаренка опубліковано тільки в Дрогобичі 1995 р. у видавництві „Відродження", у книзі „Герої Крут". У інших виданнях а також у пресі не згадувано про А. Гончаренка. На нашу думку, тільки тому, що А. Гончаренко у Другій світовій війні був одним з перших колишніх старшин армії УНР, які зголосилися добровільно в дивізію „Галичина" і пройшов разом з нею всю її епопею, про що я, як автор видав у 2002 р. листівку накладом 1000 примірників.

У Вашому передньому слові до книжки „Крути 29 січня 1918 р.", видавництво імені Олени Теліги, Ви не згадали про пізніше перебування А. Гончаренка у дивізії „Галичина", можливо що Ви цього не знали.

Ви також помилилися у згаданому передньому слові, повідомляючи що Всеукраїнське Об'єднання Ветеранів, яке Ви очолюєте, перше поставило в Україні на порядок денний питання про пам'ятний знак в честь полеглих під Крутами і насипало неподалік залізничної станції пагорб і встановило на ньому хрест. Це, як Ви написали, відбулося у 1997 р. Дозвольте документально заперечити Вам, бо коли група ветеранів поїхала під Крути, то побачила невелику могилку метрової висоти з березовим хрестом без жодного напису. Соромно їм стало дивитися, що незалежна українська держава не спромоглася на гідний пам'ятник, і Дрогобицька станиця Галицького Братства звернулася за допомогою до Братства „Броди-Лев", яке займається охороною воєнних могил, а воно теж організоване ветеранами дивізії „Галичина", і воно надало відповідну допомогу. Детально про це написано в дивізійному журналі „Вісті комбатанта", число 5-6 за 1996 рік. Отже, посвячення цього пам'ятника-могили відбулося 29 вересня 1996 р., про що свідчить напис на меморіяльній дошці і багато членів Галицького Братства були присутні на урочистості посвячення, в цьому числі і я. І тому посилаю Вам фотографії з цього часу.

Братство „Броди-Лев" займається охороною воєнних могил українських воїнів Визвольних змагань на терені західної Европи, пізніше

в незалежній Україні. Воно спорудило пам'ятники полеглим воякам Дивізії на терені Австрії, в Італії померлим у полоні в Риміні, відновило, а пізніше перепоховало з Берліна до Львова останки президента ЗУНР Петрушевича, міністра оборони полк. Вітовського з ад'ютантом Чучманом, спорудило на місці битви під Бродами біля м. Золочева меморіяльний цвинтар з 600 могилами увінчаними хрестами і каплицею, пам'ятник Українській національній армії на Личаківському цвинтарі у Львові, могилу-пам'ятник під Крутами, спільно з Об'єднанням бувших вояків українців у Великобританії пам'ятник розстріляним у 1921 р. у Базарі біля Коростеня, відбудувало багато пам'ятників на могилах Українських січових стрільців.

Бажаю Вам доброго здоров'я та всіляких успіхів!

Володимир Малкош
голова управи Станиці

ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ВОЯКІВ УНР

Цього року у поході взяв участь голова Станиці Братства дивізійників в Івано-Франківську Володимир Малкош, який їздив з прогулянкою у м. Перемишль, „щоби відвідати родинні сторони. Такий похід відбувався кожного року в другу неділю Зелених свят і я з дитинства брав у них участь"–пише побратим Малкош.

Редакція

ПЕРЕМИШЛЬ. –Декілька тисяч українців з України та Польщі 22 червня взяли участь у традиційному пішому поході вулицями Перемишля (Польща) до військового меморіялу воякам Української Народної Республіки у його передмісті–Пикуличах. Третій рік поспіль похід колони супроводжує військова оркестра Центру військово-музичного мистецтва Міністерства оборони України під керівництвом Миколи Орача.

Відповідальний секретар Державної міжвідомчої комісії з вшанування пам'яті жертв війни та репресій Святослав Шеремета розповів, що він домагатиметься, щоб наступного року пам'ять військовиків УНР вшановували з всіма військовими почестями, включно з почесною вартою.

У довоєнний час українська громада Перемишля реґулярно наприкінці червня проводила походи від Греко-Католицької катедри міста до військового меморіялу в Пикуличах. Однак, під час панування в Польщі комуністичного режиму меморіял було занедбано, а походи заборонено. Відновити їх удалося лише 1989 року, тоді ж почалося відновлення військового цвинтаря в Пикуличах. Тут поховано близько 2 000 вояків армії УНР.

(„Львівська газета")

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС!
Де вн, українські Дюма й Сєнкєвічі?

У спогадах Євгена Чикаленка є такий момент. Меценат шкодує, що Україна не мала такого видатного письменника, як Генрик Сєнкєвіч, „який би історичними оповіданнями розбуджував патріотизм та інтерес до нашого минулого". Чикаленко згоден був із власної кишені платити письменникам гонорар за історичні твори. Він навіть намагався організувати своєрідний літературний конкурс для заохочення письменників до роботи над темами з історії України.

Ліга українських меценатів, Національна спілка письменників України спільно з видавництвом „Ярославів Вал" та ТОВ „Книжкові джерела" (м. Львів) вирішили втілити мрію Євгена Чикаленка, організувавши щорічний літературний конкурс на твори з історії України. Він має дати нашому юному читачеві художньо яскраві й наснажені патріотичним пафосом книги, в яких оживуть героїчні і драматичні сторінки національної історії. Маємо сподівання, що в конкурсі візьмуть участь письменники всіх поколінь як з України, так і з діяспори. Чекаємо від них книжок, які можуть стати справжніми бестселерами і на яких виховуватиметься не одне покоління юних українців.

До журі конкурсу запрошено Романа Іваничука та Володимира Базилевського–лауреатів Національної премії ім. Т. Шевченка; Миколу Жулинського–директора Інституту літератури, академіка НАН України, лауреата Національної премії ім. Т.Шевченка; Володимира Яворівського–голову Національної спілки письменників, лауреата Національної премії ім. Т.Шевченка; є там і В'ячеслав Брюховецький–почесний президент НУ „Києво-Могилянська академія", і доктори філології Володимир Панченко та Григорій Клочек, і Віктор Баранов–голова Київської організації Національної спілки письменників України, головний редактор журналу „Київ"; Віктор Набруско–президент Національної радіокомпанії України, і президент Ліги українських меценатів Володимир Загорій. Голова журі конкурсу–лауреат Національної премії ім. Т.Шевченка, виконавчий директор Ліги українських меценатів, секретар ради Національної спілки письменників України М. Слабошпицький.

Свої премії переможцям конкурсу встановили АТ „Фармацевтична фірма „Дарниця", АТ „Оболонь", Фундація імені Івана Багряного, ТОВ „Книжкові джерела"(Львів).

Розміри премій: роман (1-ше місце)–8000,00 грн., повість (1-ше місце)–5000,00 грн., оповідання (1-ше місце)–2000,00 грн.

Конкурс матиме потужну підтримку ЗМІ: Національної радіокомпанії України, радіо „Ера-FM", газет: „Урядовий кур'єр", „Освіта України", „Літературна Україна", „Слово просвіти", „Народне слово", журналу „Київ".

Книги переможців та призерів конкурсу побачать світ у започаткованій видавництвом „Ярославів Вал" серії „Українська Кліо".

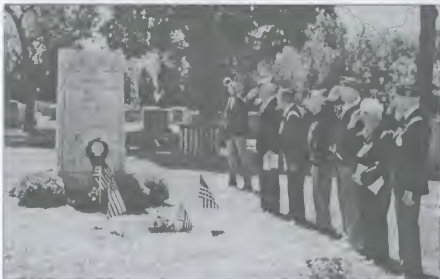
Прийом рукописів–до 30 грудня ц.р. Підсумки конкурсу буде оголошено наприкінці січня 2009 р.

Твори під девізом надсилати на таку адресу: а/с 222, Київ-34, 01034.

В іншому конверті надсилати довідку про автора твору.

Прес-служба Ліги українських меценатів

ВЕТЕРАНИ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ПОБРАТИМІВ



Під час церемонії біля пам'ятника ветеранам.

ЮНІОН, Ню-Джерзі. –В неділю, 25 травня, члени 6-ої станиці Американсько-українських ветеранів (УАВ) зібралися біля пам'ятника ветеранам на цвинтарі „Голівуд Меморіял Парк", щоб віддати честь і шану своїм побратимам, які відійшли у засвіти.

В традиційній програмі був звіт про День пам'яті, посвяту і жертви молодих громадян США у боротьбі за свою країну і демократію в світі. Було проголошено всі імена, які вирізьблені на пам'ятнику–45 прізвищ.

Після молитви прозвучала мелодія „Ніч вже йде", виконана на сурмі, і пісня „Боже, благослови Америку".

Опісля учасники церемонії зібралися у ресторані на полуденок. Вони згадували пригоди часів Другої світової війни. Таке відзначення Дня пам'яті відбувається від 1946 року.

Тепер ветерани 6-ої Станиці УАВ збирають гроші на будову спільного пам'ятника ветеранам, який постане на цвинтарі св. Андрія в Бавнд-Бруку, Ню-Джерзі.

Божена ОЛЬШАНІВСЬКА

ЗЕЛЕНО-СВЯТОЧНА ПАНАХИДА В ТОРОНТО



Численна українська громада взяла участь у Панахиді за полеглих воїнів у боротьбі за українську державність під пам'ятником на секції УПА на цвинтарі ім. св. Володимира в Оквіл, 15 червня о год. 3.30 по полудні. З Єпископом Стефаном сослужили численні священики. Співали хористи хорів „Бурлака" і „Трембіта". Промовляли владики Стефан і заступник голови відділу КУК Торонто Петро Штурин. Проводив церемонію голова Т-ва кол. вояків УПА Микола Кошик.

ПЕРЕПОХОВАНО ГЕНЕРАЛА УНР РОМАНА ДАШКЕВИЧА

ЛЬВІВ. –З австрійського міста Куфштайн, де помер та був похований політичний і військовий діяч, генерал-хорунжий Української Народної Республіки Роман Дашкевич, до собору св. Юра було привезено домовину з його тлінними останками для перепоховання на Личаківському кладовищі. 15 червня Архиєпископ Львівський Української Греко-Католицької Церкви Ігор (Возняк), у співслужінні з духовенством, відслужив в соборі Панахиду

Після Панахиди, під звуки військової оркестри, домовину було винесено з собору та розміщено на гарматному лафеті. Похід за участю родичів Р. Дашкевича, духовенства, представників громадських організацій і влади, у супроводі військовиків і військової оркестри, рушив до кладовища, де відбувся чин похорону на Полі почесних поховань.

Перепоховання відбулося завдяки заходам і коштам Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев" в Нью-Йорку.

Стараннями Братства та його коштами у 2002 році було також перепоховано з Берліну на Личаківський цвинтар у Львові прах Президента Західньо-Української Народної Республіки Євгена Петрушевича, міністра військових справ ЗУНР, полковника Дмитра Вітовського та його ад'ютанта, четара Української Галицької армії Юліяна Чучмана.

Тарас Гавришко

До 80-ліття створення Української Стрілецької Громади Канади

ЗВЕРНЕННЯ

30 січня 1928 р. у місті Вінніпеґ (Манітоба) колишні вояки Української Галицької Армії, Армії Української Народної Республіки та Українські Січові Стрільці започаткували організоване життя Української Стрілецької Громади Канади. УСГ була створена під час перебування у Канаді полковника Євгена Коновальця, голови Української Військової Організації (УВО).

Це був перший крок на шляху до зростання великої організації, розсадника української національної ідеї в Канаді, матері цілої низки товариств, організацій та установ, що голосили словом і завершили ділом ідею національної єдности та створили могутню організаційну систему–Українське Національне Об'єднання Канади з його Братніми Організаціями.

У 1930 році постала Організація Українок Канади (ОУК), у 1932 році було засноване Українське Національне Об'єднання (УНО), а у 1934 році зорганізовано молодіжну організацію МУН–Молоді Українські Націоналісти, яка пізніше була перейменована на Молодь Українського Національного Об'єднання (МУНО).

Полем діяльности УСГ і всієї організаційної системи УНО стало спорудження домівок і церков, започаткування Рідних Шкіл, створення фінансових і культурних установ, які, у свою чергу, почали проводити різні віча, відзначення, концерти, вистави і т. п.

Все це і стало фундаментом, на якому продовжувалась визвольна боротьба за самостійну Українську Державу, незалежність якої була відвойована 63 роки пізніше, у пам'ятному 1991 році.

З нагоди 80-ліття заснування Української Стрілецької Громади Канади **1 листопада 2008 року відбудеться Ювілейнни Бенкет у домівці Філії УНО Торонто за адресою: 145 Evans Ave, Торонто.**

Щиро просимо українську громаду Торонто та околиць взяти чисельну участь у відзначенні цієї знаменної дати і таким чином віддати належну шану нашим основоположникам, свідомим і відданим патріотам–українським воякам.

Тарас Підзамецький,
президент УНО,
Наталка Бундза-Іваницька,
голова КУ ОУК,
Іван Андрусяк,
голова ГУ УСГ

Василь ГОРБАТЮК

ДИВІЗІЙНИКИ ПОПРОЩАЛИ ПАНЮ АННУ ПАНЧУК

У неділю, 24 травня 2008 р., у православній Катедрі св. Софії у Монтреалі, після відправи Служби Божої, відбулося прощальне приняття для пані Анни Панчук, котра виїжджає до Торонта, де живе її дочка, і де похований її муж, сотник Богдан Панчук, на дивізійній секції цвинтаря ім. св. Володимира в Оквіл.



Сидять (зліва): Джесі Кісіленко–член Легіону, прот. о. Володимир Кушнір, Анна Панчук, Анна Лах. Стоять (зліва): Ігор Давидович, Осип Безначук, Мартин Крушельницький, Евген Чубатий, Зенон Бандура, Василь Горбатюк, Богдан Баб'як, Богдан Маців, Маріян Лах–голова Легіону, Василь Свобода, Мирон Коцур, Дмитро Плавюк.

З пошаною та великим респектом до пані Панчук на приняття прибуло багато людей, дуже популярних серед громади. Вона та її муж були добрими приятелями для бувших вояків Української Дивізії, котрі після закінчення війни опинилися в таборі полонених в Італії. Після двох років з табору в Ріміні їх перевезено до Англії та розміщено по менших таборах по цілій Англії. Сотник Панчук відві-



Богдан Маців прощає пані Анну Панчук

дав дивізійників у Ріміні, а в Англії помагав їм у полоні й цивільному житті. У Канаді, запізнавшись з дивізійниками, подружився з ними. Б. Панчук говорив, що як би він був тоді в Україні як творилася Українська Дивізія, теж би вступив до неї. У той час Б. Панчук був головою Королівського Українсько-Канадського Леґіону ім. Гетьмана Мазепи в Монтреалі, тож завдяки йому між Леґіоном та Станицею Братства дивізійників нав'язалась дружня всегромадська праця.

Пані Панчук теж активно співпрацювала з українськими жіночими організаціями. На прощальне приняття прийшло 12 членів Монтреальської Станиці дивізійників. Прощальне слово виголосив голова Станиці хорунжий Богдан Маців, у якому яскраво підкреслив, що завдяки сотникові Панчукові співпраця між Леґіоном та Братством дивізійників проходила дуже дружно. Він сердечно подякував пані Панчук за прихильне відношення до дивізійників, та побажав їй доброго здоров'я та радости в життю на новому місці проживання ще на многі-многі літа. Вручив їй Грамоту, яку виготовив побратим Ярослав Паньків. Слово прощання висловив голова Леґіону ім. Мазепи Моріс Лах, котрий завжди працював разом з сотником Богданом Панчуком для добра української справи на протязі багатьох років у Монтреалі. Закінчив трикратним „Многая літа" для пані Панчук.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ ТОРОНТО

Річні Загальні збори відбулися в неділю 11 травня 2008 року, в залі будинку при церкві св. о. Николая, в присутності 21 члена.

Збори відкрив голова Маркіян Когут й попросив вшанувати членів, які відійшли у вічність у минулій каденції, піснею „Христос воскрес!"

Зборами проводила президія в складі: Роман Колісник—голова, Михайло Рудзік і Володимир Любка—секретарі. Голова зборів попросив до почесної президії голову Головної управи—Мирона Головатого й мґр. Михайла Ромаха—представника Крайової управи.

Збори затвердили Номінаційну комісію (Р. Тицький, М. Василик, В. Чупринда) і Верифікаційну комісію (І. Кушніренко, В. Любка).

У звітах діяльности протоколярний секретр Володимир Любка повідомив, що Станиця нараховує 117 членів, в минулій каденції відійшли у вічність: Турчиневич Теофіль, Семанишин Антін, Перекліта Михайло, Окпиш Ярослав, Полюх Степан, Стасина Іван, Ґула Степан, Білик Михайло, Юрійчук Тадей. Станиця відзначила 19 липня пам'ять полеглих побратимів Панахидою в церкві о. Николая, Зеленосвяточною відправою під пам'ятником на Дивізійній ділянці на цвинтрі в Оквіл 27 травня, бере участь у відзначенні Дня пам'яті Канади біля Пам'ятника українським канадським воякам в Українському парку. Станиця співпрацює з українськими громадськими організаціями, теж фінансово підтримує їхню діяльність.

Станиця отримала 90 листів, вислала 10, видала три обіжники.

Представник до Відділу КУК Роман Тицький брав участь у засідан-

нях та допомагав у праці Відділу. Цього року КУК додатково відзначує 75-річчя Голодомору України.

Касир Ілярій Кушніреко подав, що приходів було 7 369 дол., в тому коляда-збірка на поміч побратимам в Україні—4 485 дол., членські внески—2 216 дол. Розходи: 7 276 дол.

Михайло Василик звітував, що має контакт з 2 хворими членами.

Кольпортер Богдан Чамбул не був присутній на зборах. Р. Колісник повідомив, що в домівці натрапив на картон книжок-споминів Ґайке англійською мовою. Слід управі зайнятися їх розподілом.

Адміністратор цвинтаря Корнелій Когутяк хворий. Р. Колісник повідомив, що Когутяк подав до управи Станиці пропозицію передати продаж місць на дивізійній ділянці безпосередньо до адміністації цвинтаря св. Володимира й у цій справі приготовив проєкт листа.

Касир „Залізного фонду" Роман Колісник звітував, що приходів було 4 897 дол., а в розходах дотації: 10 тис. дол. на журнал „Вісті комбатанта" та 1 тисяча дол. на видання книги „Військова Управа".

Після звітів Контрольної комісії, схвалення абсолюторії, вибрано Управу: Когут Маркіян—голова, Чупринда Василь—заступник голови, Любка Володимир—протокольний секретар, Кушніренко Ілярій—скарбник, Грицишин Михайло—організаційний референт, Чамбул Богдан—кольпортер, Василик Михайло—представник до Суспільної Служби, Тицький Роман—представник до КУК, Крупка Іван, Поперека Микола і Бурда Іван—прапороносці, Колісник Роман–член. Капелян Станиці—о. крилошанин Стецюк Петро.

Контрольна комісія: Бочан Евген—голова, Рудзік Михайло і Володимир Дуб—члени.

Правління „Залізного фонду": Р. Тицький—голова, М. Ромах—заступник голови, Р. Колісник—касир, І. Кушніренко, Л. Бабій, Я. Куницький, М. Когут—члени.

Голова Головної Управи Братства, Мирон Головатий, у своєму слові звернув увагу на важливість зберегти документи в наукових інституціях. Теж зазначив, що в деяких споминах автори пишуть не конче правдиві факти. Подякував Станиці за співпрацю.

Мґр. Михайло Ромах передав привіт від голови Крайової Управи Лева Бабія, дружина якого важко хвора, й він не міг був прибути на збори. Підкреслив, що дивізійники дали приклад, як бути зорганізованому, щоб мати успіх. Це було виявлено вже в таборі в Ріміні, особливо у спротиві репатріяційній комісії СРСР. В Україні дивізійники сьогодні не визнані як борці за незалежність України, бо мізки істориків запрограмовані більшовицькою пропаґандою. Тому мусимо йти зорганізовано й закінчити нашу діяльність чесно й солідно.

Національним гимном закінчено збори.

Роман КОЛІСНИК

ПРЕСОВИЙ ФОНД

За час від 1 травня до 31 липня 2008 р. надійшли такі вплати на розбудову журналу:

по дол. 5.00: І. Козак–Мішіґен, Б. Шарко–Німеччина	**разом**	**10.00**
по дол. 10.00: Я. Леськів–Ню-Джерзі, А. Клецор–Ню-Джерзі	**разом**	**20.00**
по дол. 15.00: А. Роґальський–Ню-Джерзі	**разом**	**15.00**
по дол. 20.00: С. Мединський–Лондон (Канада), Станиця Братства в Едмонтоні	**разом**	**40.00**
по дол. 25.00: Л. Білик–Вірджінія	**разом**	**25.00**
по дол. 35.00: Е. Яремчук–Тандер Бей	**разом**	**35.00**
по дол. 55.00: Р. В. Дутко–Іліной	**разом**	**55.00**

З нагоди 85-ліття Романа Колісника на пресфонд „ВК" складає Ярослав Колодій з Філядельфії 85 дол. Многая Літа. **85.00**

Як нев'янучий вінок...

В пам'ять бл. п. дорогого мужа Андрія Славича на пресфонд „ВК" жертвує дружина А. Славич **25.00**

В пам'ять бл. п. побратима Романа Гаврилишина на „ВК" жертвує Роман Микита з Ню-Джерзі **40.00**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. Марійки Бабій на „ВК" жертвує муж Левко Бабій–**200 дол.**, Василь Попадинець з Англії–**25 дол.**, О. Білоголовський з Бофало–**25 дол.** **разом** **250.00**

В пам'ять побратима Бориса Боднара, який помер 31 травня 2008 року в Бостоні, США, на „ВК" жертвують друзі з Ріміні „Бурлаки" **200.00**

В пам'ять бл. п. Стефана Корлятовича на розбудову „ВК" жертвує пасерб покійного Мирослав Василина з дружиною Марією **200.00**

Замість квітів на могилу бл. п. д-ра Дмитра Павлишина на „ВК" жертвує пані І. Скорупа–**25 дол.**, К. Павлишин–**25 дол.** **разом** **50.00**

В річницю смерти сл. п. Ґалі Колісник, та замість квітів на могили Стефана Ґули та сл. п. пані Марійки Бабій на розбудову „ВК" жертвують Лідія та Ігор Кришталович **150.00**

Замість квітів на могилу дорогого побратима Миколи Французенка-Вірного жертвує на пресфонд „ВК" Іван Тофан з Англії **100.00**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. Яреми Бачинського на розбудову „ВК" жертвує Таня Кіржицька-Ясінська **50.00**

Щиро дякуємо всім жертводавцям, котрі не забувають про піддержку журналу.

І. Кушніренко–адміністратор

ПОХОВАННЯ ПРАХУ МИРОСЛАВА БІГУСА В РОГАТИНІ

Побратим Мирослав Богдан Бігус помер 12 травня 2006 року в Канаді, м. Торонті. (Див. „ВК", ч. 3, 06). Він заповів, щоб його прах похоронити в могилі своєї Матері, Катерини, на цвинтарі в м. Рогатині Івано-Франківської обл. Його заповіт виконала дочка Уляна, яка 2 травня 2008 р. привезла урну з прахом батька до Львова.

На її прохання, батьків односельчанин з с. Підгородді Василь Ґузій (теж вояк УД), голова Львівської Станиці Галицького Братства М. Бендина, В. Тимчій і кол. юнак протиповітряної оборони, член Галицького Братства В. Саламаха своєю машиною поїхали до Рогатина 10 травня, щоб взяти участь у відправі з прапорами–Крайової управи Братства, Українського юнацтва та Національним.

В центрі Рогатина, біля церкви, зібралося багато пластунів, учнів, вчителів і директор гімназії, а ткож рогатинців. Тут ми зустрілись з панею Уляною, дочкою славного батька Рогатинського краю, трударя на національно-патріотичній ниві. На 34 році життя він вступив до Дивізії „Галичина", пішов по шляху свого батька Петра Бігуса, видатного патріотичного діяча, педагога, сотника Української Галицької Армії, який полишив рідний край, бо вже був в лабетах комуно-московського НКВД.



Зліва: Роман Радиловський, Василь Тимчій, Василь Ґузій, Володимир Малкош, Михайло Бендина, Володимир Саламаха.



Зліва: Василь Тимчій, Володимир Саламаха, Михайло Бендина, Володимир Малкош.

Урну з прахом М. Бігуса пластуни внесли в церкву о год 10-ій, в супроводі церковних хоругов і прапорів національних, дивізійного, юнацького, пластового, на чолі з о. мітратом Дмитром Бігуном. Після відправи вся процесія рушила в останню дорогу М. Бігуса – до місця вічного спочинку в рідній Україні, біля своєї Мами. Були виступи багатьох після проповіді о. Бігуна, між ними директора гімназії Ігоря Зоронюка й односельчанина Мирослава проф. Ярослава Ляльки–директора Науково-дослідного центру історії національно-визвольних змагань, а також подяка всім присутнім пані Уляни. Після покладення квітів і вінків, хор заспівав „Чуєш, брате мій".

Біля головного входу була освячена велика пам'ятна таблиця батькові Мирослава–Петрові Бігусу (18.XI. 1882 – 25.X.1966), який був одним з ініціяторів заснування української приватної гімназії в Рогатині.

Згодом відбулась тризна в місцевому ресторані.

Володимир САЛАМАХА

МИХАЙЛО КУЗЬМА

18. III. 1920 – 30.I. 2007



Михайло Кузьма народився в Станиславові–нинішній Івано-Франківськ у свідомій українській родині. Початкову освіту, а також гімназійну здобув у родинному місті.

В час, коли загострювалися політичні непорозуміння між українським населенням і окупованою поляками Галичиною, Михайло вступає в підпільну організацію ОУН, якої завданням було боронити населення від польської наруги.

В 1943 р. зголошується добровольцем до Дивізії „Галичина". Проходить рекрутський вишкіл. Як польовий телеграфіст був дислокований у Францію; відтак, в поворотній дорозі через Нойгаммер, його сотня дислокується в околицю Бродів. Після поразки під Бродами, пройшов через Словаччину, Словенію, Австрію. В той час він багато допоміг українським біженцям, які були в небезпеці попасти в руки червоним партизанам.

По закінченні війни був у таборі полонених в Белярії, а відтак у Ріміні–Італія, де пробув два роки. 1947 р. переїздить до Англії. Перебуває там аж до звільнення з полону в 1948 р., а в 1951 році переїздить до Канади і поселяється в Торонто. Тут, після короткого курсу, одержав працю в поштовім уряді, де працював до виходу на пенсію.

Михайло жив самітним. Був досить веселої вдачі. Він був жертвенним парафіянином церкви Св. Миколая і також Св. Димитрія, коли замешкав на вулиці Ля Роуз в домі для старших. Піддержував деякі українські інституції. Дуже цікавився подіями в Україні, особливо останніми роками, коли перенісся до Українського Дому Опіки, а доступ до сітки „Інтернет" уможливив йому пряму комунікацію з Україною.

Михайло любив правду, висловлювався відверто, часто досить критично, навіть коли декому ця правда не була до вподоби. Інколи цією поведінкою насторожував проти себе співбесідників.

Михайло помер в шпиталі „Гамберсайд", Торонто. Похоронено його на кладовищі Св. Володимира в Оуквіл, на дивізійній секції.

Вічна Йому пам'ять!

С. М.

Ділимося сумною вісткою з побратимами й українським суспільством, що в Торонті, Канада, на 87-му році життя відійшов у вічність

Побратим МИХАЙЛО КУЗЬМА.

Складаємо цією дорогою щиру подяку його близькому другові **Степанові Мартюкові** за довгорічне приятельство й опіку в останніх роках життя Покійного та даємо признання, як виконавцеві його заповіту, за сприяння пожертвувати **п'ять тисяч долярів** на пресовий фонд *Вісті комбатанта*.

Головна управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

До Редакції „Вісті комбатанта"
в Торонто, Канада

Шановні Панове!

Як Вам відомо, в січні 2007 р. помер колишній дивізійник, побратим Михайло Кузьма, що проживав в Торонто.

Усе своє майно, за малими винятками, покійний залишив на Українську Світову Фундацію Світового Конґресу Українців.

Коротко перед своєю смертю покійний мав розмову з побратимом Степаном Мартюком й доручив йому подбати, щоби зі спадкової каси було вилучено суму $5,000 (п'ять тисяч долярів) й передано на журнал „Вісті комбатанта".

Тому що ця дотація не була згадана в тестаменті покійного, опікуни спадку звернулися до управи Української Світової Фундації про дозвіл виплатити згадану суму на журнал „Вісті комбатанта".

Опікуни спадку одержали згоду на виплачення від управи Української Світової Фундації й сьогодні, хоч спізнено, з великою вдячністю покійному й Українській Світовій Фундації залучую чек на суму $5,000 (п'ять тисяч долярів), виписаний на „Вісті комбатанта".

Остаюсь з привітом,

Ярослав Ботюк

Ділимося сумною вісткою з рідними, приятелями, побратимами та українською громадою, що 12 травня 2008 р., на 79-му році життя, упокоїлася в Бозі наша незабутня і найдорожча дружина, мама і бабуся

бл. п. МАРІЙКА БАБІЙ



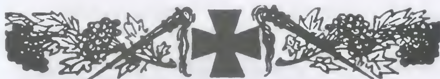
Народилася в околиці Вестон, Онтаріо, 26 жовтня 1928 року. Залишила в глибокому смутку: мужа Лева Бабія, сина Марка з Ребекою, сина Романа з дружиною Катрусею та внуком Богданом і внукою Танею, сватів п-во Кошиків і п-во Ґоґусів та родину в Україні, Канаді і в Польщі.

Вічна Їй пам'ять.

Як нев'янучий вінок на свіжу могилу Марійки зложили:
Ukrainian Canadian Care Centre: Mike Syrnyk, Катруся Осадчук, Орися Скотар.
Фонд дітям Чорнобиля: Paul & Jean Pedersen, Славко і Оксана Калин, Андрій і Надя Українець, Катруся і Jeff Price.
Canadian Cancer Society: Victor & Ollie Syrnyk & Family.
Вісті Комбатанта: Василь Попадинець з родиною, Онуфрій Білоголовський з дружиною, Лев Бабій.
Фонд Поміч Україні при Суспільній Службі Українців Канади, Філія Торонто: Марія Шкамбара, Микола і Ольга Заверухи Свинтух.

За квіти, вислови співчуття, пожертви в пам'ять Покійної, участь у похороні складаю щиру подяку.
Хай Бог винагородить Вас сторицею.

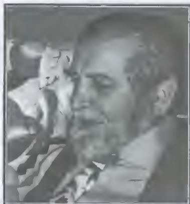
Лев Бабій



Відійшли у вічність...

Д-р ДМИТРО ПАВЛИШИН

6.XI. 1919 – 27.IV. 2008



Дмитро Павлишин народився в селі Становір Львівської області. Дмитро закінчив гімназію у Львові і розпочав медичні студії у Львівському університеті в 1938 році, які перервала йому 2-га світова війна. Павлишин служив у 1-ій Українській Дивізії і під кінець війни попав у полон; до 1947 році перебував у таборі в Ріміні. Згодом переселився до Австрії, де продовжував медичні студії в Інсбруку, які закінчив у травні 1953 р. В 1949 р. познайомився із своєю майбутньою дружиною Ґельґою, з дому Фішер, з якою одружився в квітні 1953 року. В Австрії народилися дочка Соня і син Андрій.

Сім'я Павлишинів приїхала до США в серпні 1955 р. за спонсорством тети Софії Масловської, поселилася в Клівленді, де Павлишин відбув резидентуру у шпиталі Діконес (1956-1962). Тут народилися доні Надя і Христина. У 1963 році розпочав приватну медичну практику, яку провадив до 2002 року, коли почав емеритуру.

Молодим студентом медицини у Львові виявив глибоке зацікавлення у музиці, зокрема в хоровому мистецтві, вчився під наглядом відомого українського композитора і дириґента Миколи Колесси. Прибувши до Клівленду, він вступив до хору „Дніпро", під дириґентурою маестра Євгена Садовського, у якому довгі роки співав, а згодом став співдириґентом.

У Клівленді д-р Павлишин включився у громадську працю. Він був інструментальним у заснуванні Української Кредитової Кооперативи „Основа", кілька каденцій був головою Українського Культурного Центру, організації яка спонсорувала кредитову спілку. Він був промотором закупу будинку, що був власністю Центру. Діти панства Павлишинів були активними членами Пласту, а д-р Павлишин активним членом Пласт-Прияту. У 1963 р. він був членом комітету, що шукав і згодом купив для Пласту пластову

оселю „Писаний Камінь".

Д-р Павлишин багато труду і праці вложив у розвиток парафії Покрови Пресвятої Богородиці. У 1973 році він був одним із основоположників парафії. Він був не тільки жертвенний, але і працьовитий, зокрема у дяківстві і розвитку церковного хору. Він постійно співав у хорі, а кілька років був дириґентом і дяком. Протягом 30 років з насолодою співав Святу Євангелію св. Івана старогрецькою мовою під час Великодної Святої Літургії. За служіння пароха о. д-ра Івана Тилявського він 3 роки очолював парафіяльну раду. Д-р Павлишин морально і жертвенно заохочував і піддержував парафіян.

В похоронному закладі від парафії Покрови Пресвятої Богородиці прощав покійного д-р Зенон Голубець, від Лікарського Товариства д-р Ігор Захарій, від Станиці Братства дивізійників мґр. Василь Ліщинецький, а схиленням прапора і останнім салютом–побратим Александер Блашків.

Підчас тризни зворушливе слово виголосив Ґордій Пасіка. Похоронні відправи відбулися у церкві Покрови Пресвятої Богородиці, співслужили отці: парох Володимир Грицюк, Василь Петрів і архидиякон Єфрем Смолило.

Похований на парафіяльному цвинтарі. Залишив у глибокому смутку дружину Гельґу і дітей Соню, Надю, Христину та Андрія з родинами.

Український Клівленд втратив жертвенного громадянина і великого українського патріота.

Вічна Йому пам'ять!

Д-р Зенон Голубець

ЯРОСЛАВ ОКПИШ

1.IV. 1925 – 18.II. 2008



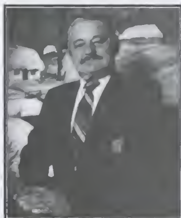
Народився у м. Белз. Проживав у Львові, де батько працював урядником на залізниці. Зголосився до Дивізії „Галичина", брав участь у боях під Бродами. У полоні в Ріміні, Італія, виступав у боксерській секції, здобуваючи чемпіонат у півважкій вазі. З Англії приїхав до Канади й у 1954 році одружився. Працював у Торонті механіком систем огрівання і охолоджування. Був членом управи Спортового Товариства „Україна". Приятельський, завжди готовий помагати. Помер у м. Міссісаґа.

Багато побратимів і друзів взяло участь у похоронних відправах. Тіло покійного спалено. Залишив у глибокому смутку дружину Діну, синів Олега і Бориса та 4 внуки і брата Романа з дружиною та родиною в Каліфорнії, США.

Побратими

ВАСИЛЬ СТОКОЛОСА

13.III.1921 – 8.III.2008



8-го березня 2008 р. упокоївся вояк 1-ої Української Дивізії УНА Василь Стоколоса, довголітній прапороносець Станиці Братства в Рочестері, Н. Й.

Василь народився в селі Плотича, Бережанського району. Від молодих літ був активним симпатиком ОУН.

В місяці травні 1944 р. залишає рідне село і зголошується добровольцем до Дивізії „Галичина". По вишколі перейшов бої Дивізії на Словаччині, Югославії та в Австрії. Після закінчення війни перебував у таборі полонених в Італії і в Англії.

Після звільнення переїздить до Америки. В Нью-Йорку знайшов подругу і закладає сімейне життя. По короткому часі переїжджає до Рочестеру і стає членом місцевої Станиці Братства 1-ої УД УНА, бере активну участь в житті Станиці і в українській громаді.

Залишив в смутку дружину Анну та дочки Марію та Ірину з родинами, друзів-побратимів з Рочестерської Станиці.

Побратими-дивізійники попрощали покійного Василя почесним салютом і піснею „Видиш, брате мій..." в погребному закладі й на цвинтарі.

Вічна Йому пам'ять!

Мирон МАСЛОВСЬКИЙ

БОРИС БОДНАР

6.VIII.1924 – 31.V.2008



Народився в Станиславові (тепер Івано-Франківськ). Середню освіту здобував у Станиславові, звідки добровольцем вступив до дивізії „Галичина" і як радист в Курені Зв'язку перейшов життєвий шлях Української Дивізії, включно з брідською баталією.

З кінцем війни опинився в англійському полоні в Італії, в Белярії, а опісля в Ріміні, де був членом хору „Бурлака". Борис був надзвичайно музично обдарований і також належав до капели бандуристів, яку провадив Ярослав Бабуняк.

По звільненні з полону, він поселився в місті Манчестер, де був активним в українській громаді та був членом відомого хору „Гомін". У Манчестері одружився з Даною

Павлявскас, разом еміґрували до США і замешкали в місті Бостон, МА, де померла його дружина, а після довгої недуги відійшов у вічність наш побратим Борис, залишивши в смутку велику рідню: шестеро дітей і шість внуків, як теж сестру з родиною в Івано-Франківську та багато приятелів в Америці і Европі.

Заупокійні відправи відслужив о. Ярослав Налисник.

Вічна Тобі пам'ять, Побратиме Борисе!

Друзі–Рімінські „Бурлаки"

СТЕФАН КОРЛЯТОВИЧ

22.VII.1923 – 13.III.2008



Ділимося сумною вісткою, що на 84-му році життя відійшов на вічний спочинок член Станиці Братства дивізійників Стефан Корлятович.

Стефан народився в селі Бушковичи в Україні. З бажанням боротися за волю України вступив у ряди дивізії „Галичина".

Після закінчення війни і відбутого полону приїхав до США і поселився в місті Клівленді.

У 1974 році одружився з вдовою Павліною Василиною, з якою прожив 34 роки і поховав її 25 січня 2008 року. Два місяці після її смерти –13 березня й він заснув вічним сном.

У похороннім закладі попрощали його від Братства дивізійників побратим Василь Ліщинецький та похиленням прапору і останнім салютом Александер Блашків.

Похоронні відправи відбулися в українській католицькій церкві Покрови Пресвятої Богородиці у Пармі, Огайо. Похований біля своєї дружини на цвинтарі св. Андрея.

Залишив у смутку пасерба Мирослава Василину з дружиною Марією, дітьми і внуками.

Вічна Йому пам'ять!

Управа Станиці, Клівленд

АЛЕКСАНДЕР ГОРОХОВСЬКИЙ

7.I.1925 – 9.VIII.2008

У шпиталі „Тріллюм" в Міссісаґа відійшов у вічність член Станиці кол. вояків 1-ої УД УНА у Торонті, учасник боїв під Бродами, побр. А. Гороховський. Народився в с. Рогізно б. Дубна. Залишив у глибокому смутку дружину Стефанію, три дочки, сина, 4 внучки й одного внука, дві сестри й брата в Україні.

Відправи відбулися в похоронній каплиці „Кардинал" і українській католицькій церкві св. Михаїла.

Похований на дивізійній секції на цвинтарі ім. св. Володимира в Овквіл.

Висловлюємо щирі співчуття родині Покійного Александра.

Управа Станиці, Торонто

З листів до редакції

Прошу прийняти мою щиру подяку за поміщення в останньому числі „Вістей Комбатанта" моєї розмови „Українці поза межами Батьківщини". Це інтерв'ю вела зі мною пані Лариса Шіпко, редакторка журналу „Українське коріння", що виходить в Еспанії.

Я просив пані Шіпко, щоб поправила одну помилку. На питання „про життя українців в Еспанії 5-7 років тому" на кінці моєї відповіді я сказав, що „я є проти протистояння асоціацій" а не „проти творення асоціацій". Вона це поправила в слідуючому числі згаданого журналу.

Щире спасибі Вам за пам'ять про мене та бажаю Вам успіхів у Вашій цінній праці для добра бувших Вояків Українців.

Червень 2008 **Теодор Барабаш**

Стаття пана В. Шпарика „Україна і НАТО" („Вісті комбатанта", число 2, 2008) дуже цікава і добре пояснює назву та цілі цієї організації. Шкода лише, що багато громадян теперішньої України цього не розуміють і ставляться вороже до членства України у цій організації. Не розуміють, що членство у НАТО є незвичайно важливе для існування України як незалежної держави. У дописі я зауважив одну помилку, яка, на мою думку, заслуговує коректи.

У першому параграфі, де говориться про саму назву, автор наводить еспанську абревіятуру та її перекладає так: OTAN–Organizacion Trafico Atlantico Norte. Слово Trafico в еспанській мові має таке саме значення як в англійській, а саме: рух авт, автобусів, трамваїв, літаків і т. д. В дійсності OTAN є абревіятурою: Organizacion Del Tratado del Atlantico Norte.

Остаюсь з глибокою пошаною і здоровлю щиро.

Міссіссага, 25.6. 2008 ***Д-р. Богдан Шухевич***

Шановного вісімдесятп'ятилітного юнака
та побратима з фронтів війни
РОМАНА КОЛІСНИКА

З днем народження вітаєм,
Довголіття й здоров'я бажаєм.
Усе, що найкращого в серці маєм,
Того найщиріше бажаєм.

Многії й благії літа!

Ярослав Колодій

З нагоди 85-ліття народин Романа складаю 85 дол., на пресфонд „Вістей комбатанта".

ЗМІСТ

(Закінчення)

МИНУЛЕ

НАШІ ПОБРАТИМИ

УКРАЇНА у XX СТОЛІТТІ

ДО ІСТОРІЇ 2-ої СВІТОВОЇ ВІЙНИ

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ГУМОР І САТИРА

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

З ВЕТЕРАНСЬКОГО ЖИТТЯ

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА